

Годишен консолидиран доклад за
дейността

Годишен консолидиран доклад за
плащанията към правителства

Доклад на независимия одитор

Консолидиран финансов отчет

ХИМИМПОРТ АД

31 декември 2019 г.

Съдържание

	Страница
Годишен консолидиран доклад за дейността	-
Годишен консолидиран доклад за плащанията към правителството	-
Доклад на независимия одитор	-
Консолидиран отчет за финансовото състояние	1
Консолидиран отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход	3
Консолидиран отчет за промените в собствения капитал	4
Консолидиран отчет за паричните потоци	6
Пояснения към консолидирания финансов отчет	7

Консолидиран отчет за финансовото състояние към 31 декември

	Пояснение	31.12.2019 хил. лв.	31.12.2018 хил. лв.
Активи			
Имоти, машини и съоръжения	8	384 025	420 897
Активи с право на ползване	9	224 304	-
Инвестиционни имоти	10	421 263	422 174
Репутация	11	24 341	28 425
Други нематериални активи	12	132 328	157 731
Отсрочени данъчни активи	13	8 099	8 035
Инвестиции, отчитани по метода на собствения капитал	6	28 914	35 126
Предоставени кредити и аванси на банкови клиенти	14	2 617 507	2 417 517
Финансови активи, оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата	15	1 926 420	1 685 078
Дългови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	16	534 181	422 916
Капиталови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	17	72 618	70 983
Други финансови активи, оценявани по амортизирана стойност	18	1 209 947	1 152 025
Вземания по застрахователни и презастрахователни договори	20	50 851	51 071
Презастрахователни активи	29	81 791	87 218
Данъчни вземания	19	1 618	1 854
Други вземания	21	29 398	46 872
Материални запаси	22	62 331	45 923
Пари и парични еквиваленти	23	2 136 035	2 045 224
Общо активи		9 945 971	9 099 069

Изготвил: _____
/А. Керезов/

Изпълнителен директор: _____
/И. Каменов/

Дата: 27 юли 2020 г.

Заверил съгласно одиторски доклад от дата: 31 юли 2020 г.

Марий Апостолов

Управител

Зорница Джамбазка

Регистриран одитор, отговорен за
одита

Грант Торнтон ООД, одиторско дружество

Консолидиран отчет за финансовото състояние към 31 декември (продължение)

Собствен капитал и пасиви	Пояснение	31.12.2019 хил. лв.	31.12.2018 хил. лв.
Собствен капитал			
Акционерен капитал	24.1	226 955	227 191
Премиен резерв	24.2	246 850	247 070
Други резерви	24.3	179 123	145 477
Неразпределена печалба		680 942	660 715
Печалба за годината		71 164	70 309
Собствен капитал, отнасящ се до акционерите на Химимпорт АД			
		1 405 034	1 350 762
Неконтролиращо участие		309 870	293 931
Общо собствен капитал		1 714 904	1 644 693
Пасиви			
Задължения към депозанти	25	5 703 841	5 259 602
Други финансови задължения	26	478 548	502 819
Задължения към осигурени лица	27	1 460 355	1 295 894
Пенсионни и други задължения към персонала	28.2	20 253	18 478
Отсрочени данъчни пасиви	13	24 666	23 841
Застрахователни резерви	29	264 885	269 782
Задължения по застрахователни и презастрахователни договори	30	23 120	28 490
Задължения по лизингови договори	31	190 673	5 349
Данъчни задължения	32	4 983	4 530
Други задължения	33	59 743	45 591
Общо пасиви		8 231 067	7 454 376
Общо собствен капитал и пасиви		9 945 971	9 099 069

Изготвил: _____
/А. Керезов/

Изпълнителен директор: _____
/И. Каменов/

Дата: 27 юли 2020 г.

Заверил съгласно одиторски доклад от дата: 31 юли 2020 г.

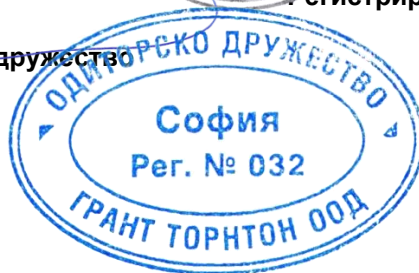
Марий Апостолов

Управител

Зорница Джамбазка

Регистриран одитор, отговорен за
одита

Грант Торнтон ООД, одиторско дружество

Консолидиран отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватния доход за годината, приключваща на 31 декември

	Пояснение	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Приходи от нефинансова дейност	34	477 366	461 437
Промяна в справедливата стойност на инвестиционни имоти	10	1 836	2 803
Печалба от продажба на нетекущи активи	35	420	1 106
Общо приходи от нефинансова дейност		479 622	465 346
Приходи от застраховане	36	400 454	377 484
Разходи по застраховане	37	(357 273)	(349 685)
Нетни приходи от застраховане		43 181	27 799
Приходи от лихви	38	194 013	189 607
Разходи за лихви	39	(41 312)	(34 234)
Нетни приходи от лихви		152 701	155 373
Нетен резултат от операции с финансови инструменти	40	91 401	20 916
Оперативни и административни разходи	41	(675 221)	(636 787)
Печалба от инвестиции, отчитани по метода на собствения капитал	6	5 189	5 300
Други финансови приходи	42	64 857	65 515
Доходи за разпределяне по осигурителни партии		(69 522)	(10 544)
Печалба за периода преди данъци		92 208	92 918
Разходи за данъци върху дохода	43	(7 414)	(8 566)
Нетна печалба за годината		84 794	84 352
Друг всеобхватен доход/(загуба):			
Преоценка на финансови активи, нетно от данъци		5 852	(4 407)
Преоценки на задълженията по планове с дефинирани доходи, нетно от данъци		(449)	(48)
Друг всеобхватен доход/(загуба)		5 403	(4 455)
Общо всеобхватен доход за годината		90 197	79 897
Нетна печалба за годината, принадлежаща на:			
Акционерите на Химимпорт АД		71 164	70 309
Неконтролиращо участие		13 630	14 043
Общо всеобхватен доход за годината, принадлежащ на:			
Акционерите на Химимпорт АД		75 037	66 598
Неконтролиращо участие		15 160	13 299
Основен доход на акция в лв.	44	0.31	0.31

Изготвил: _____
/А. Керезов/

Изпълнителен директор: _____
/И. Каменов/

Дата: 27 юли 2020 г.

Заверил съгласно одиторски доклад от дата: 31 юли 2020 г.

Марий Апостолов

Управител

Зорница Джамбазка

Регистриран одитор, отговорен за
одита

Грант Торнтон ООД, одиторско дружество

Консолидиран отчет за промените в собствения капитал за годината, приключваща на 31 декември

Всички суми са в хил. лв.	Собствен капитал, принадлежащ на акционерите на Химимпорт АД				Общо	Неконтролиращо участие	Общо собствен капитал
	Акционерен капитал	Премийни резерви	Други резерви	Неразпределена печалба			
Салдо към 1 януари 2019 г.	227 191	247 070	145 477	731 024	1 350 762	293 931	1 644 693
Намаление на акционерния капитал и на резервите от изменения на собствени акции, придобити от дъщерни дружества	(236)	(220)	-	-	(456)	-	(456)
Бизнес комбинации	-	-	690	(6 221)	(5 531)	4 491	(1 040)
Разпределени дивиденди	-	-	-	(14 778)	(14 778)	(3 712)	(18 490)
Транзакции със собствениците	(236)	(220)	690	(20 999)	(20 765)	779	(19 986)
Нетна печалба за годината	-	-	-	71 164	71 164	13 630	84 794
Друг всеобхватен доход	-	-	3 873	-	3 873	1 530	5 403
Общо всеобхватен доход за годината	-	-	3 873	71 164	75 037	15 160	90 197
Разпределение на печалба от предходни периоди за резерви	-	-	26 002	(26 002)	-	-	-
Изменение в специализирани резерви	-	-	3 081	(3 081)	-	-	-
Салдо към 31 декември 2019 г.	226 955	246 850	179 123	752 106	1 405 034	309 870	1 714 904

Изготвил: _____

/А. Керезов/

Дата: 27 юли 2020 г.

Заверил съгласно одиторски доклад от дата: 31 юли 2020 г.

Марий Апостолов

Управител

Изпълнителен директор: _____

/И. Каменов/

Зорница Джамбазка
 Регистриран одитор, отговорен за одита

Консолидиран отчет за промените в собствения капитал за годината, приключваща на 31 декември (продължение)

Всички суми са в хил. лв.

	Собствен капитал, принадлежащ на акционерите на Химимпорт АД				Общо	Неконтролиращо участие	Общо капитал
	Акционерен капитал	Премийни резерви	Други резерви	Неразпределена печалба			
Салдо към 1 януари 2018 г.	227 236	247 129	117 879	727 104	1 319 348	266 269	1 585 617
Намаление на акционерния капитал и резервите от изменения на собствени акции, придобити от дъщерни дружества	(45)	(59)	-	-	(104)	-	(104)
Бизнес комбинации	-	-	(4 442)	(16 325)	(20 767)	16 793	(3 974)
Разпределени дивиденди	-	-	-	(14 313)	(14 313)	(2 430)	(16 743)
Транзакции със собствениците	(45)	(59)	(4 442)	(30 638)	(35 184)	14 363	(20 821)
Нетна печалба за годината	-	-	-	70 309	70 309	14 043	84 352
Друга всеобхватна загуба	-	-	(3 711)	-	(3 711)	(744)	(4 455)
Общо всеобхватен доход за годината	-	-	(3 711)	70 309	66 598	13 299	79 897
Разпределение на печалба от предходни периоди за резерви	-	-	36 641	(36 641)	-	-	-
Изменение в специализирани резерви	-	-	(890)	890	-	-	-
Салдо към 31 декември 2018 г.	227 191	247 070	145 477	731 024	1 350 762	293 931	1 644 693

Изготвил: _____

/А. Керезов/

Дата: 27 юли 2020 г.

Заверил съгласно одиторски доклад от дата: 31 юли 2020 г.

Марий Апостолов

Управител

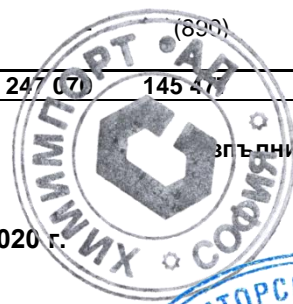
Грант Торнтон ООД, одиторско дружество

згъпнителен директор: _____

/И. Каменов/

Зорница Джамбазка

Регистриран одитор, отговорен за одита

Консолидиран отчет за паричните потоци за годината, приключваща на 31 декември

Пояснение	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Постъпления от краткосрочни заеми	7 155	65 802
Плащания по краткосрочни заеми	(2 438)	(69 167)
Продажба на текущи финансови активи	529 721	229 965
Придобиване на текущи финансови активи	(633 869)	(218 699)
Постъпления от клиенти	442 175	422 129
Плащания на доставчици	(332 443)	(359 589)
Постъпления от осигурени лица	162 949	146 716
Плащания на осигурени лица	(53 953)	(37 921)
Плащания към персонала и осигурителни институции	(119 642)	(120 502)
Постъпления от банкова дейност	51 004 855	47 913 910
Плащания за банкова дейност	(50 763 410)	(47 730 991)
Постъпления от застрахователна дейност	201 681	187 004
Плащания за застрахователна дейност	(163 540)	(160 582)
Платени данъци върху печалбата	(1 939)	(5 272)
Други плащания	(38 414)	(22 992)
Нетен паричен поток от оперативна дейност	238 888	239 811
Инвестиционна дейност		
Продажба на асоциирани и дъщерни предприятия, нетно от парични средства	2 964	2 170
Получени дивиденди от финансови активи	22 202	7 370
Продажба на имоти, машини и съоръжения	1 827	1 626
Придобиване на имоти, машини и съоръжения	(6 952)	(20 292)
Придобиване на нематериални активи	(493)	(2 453)
Продажба на нематериални активи	3 918	-
Продажба на инвестиционни имоти	1 192	7 710
Придобиване на инвестиционни имоти	(10 198)	(19 021)
Продажба на нетекущи финансови активи	372 125	787 288
Придобиване на нетекущи финансови активи	(496 084)	(1 209 706)
Получени лихви	47 123	38 119
Постъпления от предоставени заеми	15 290	48 007
Плащания по предоставени заеми	(16 522)	(50 293)
Други плащания	(9 070)	(4 061)
Нетен паричен поток от инвестиционна дейност	(72 678)	(413 536)
Финансова дейност		
Изплатени дивиденди	(3 742)	(3 269)
Покупка на собствени акции	(456)	(104)
Постъпления от получени заеми	21 852	42 029
Плащания по получени заеми	(46 188)	(10 762)
Платени лихви	(6 209)	(4 299)
Плащания по финансов лизинг	(39 653)	(1 733)
Други плащания	(1 257)	(8 545)
Нетен паричен поток от финансова дейност	(75 653)	13 317
Нетно изменение на пари и парични еквиваленти	90 557	(160 408)
Пари и парични еквиваленти в началото на периода	2 045 224	2 204 904
Печалба от валутна преоценка	254	728
Пари и парични еквиваленти в края на периода	2 136 035	2 045 224

Изготвил: _____

/А. Керезов/

Дата: 27 юли 2020 г.

Заверил съгласно одиторски доклад от дата: 31 юли 2020 г.

Марий Апостолов

Управител

Грант Торнтон ООД, одиторско дружество

/И. Каменов/

Зорница Джамбазка

Регистриран одитор, отговорен за одита

Пояснения към консолидирания финансов отчет

1. Предмет на дейност

Химимпорт АД (Групата) включва дружеството майка и всички дъщерни дружества, посочени в пояснение 5.1 Информация относно наименованието, страната на учредяване, дяловото участие за всяко дъщерно дружество, включено в консолидацията, е предоставена в пояснение 5.1.

Основната дейност на Групата включва следните сектори:

- Придобиване, управление и продажба на участия в български и чуждестранни дружества;
- Финансиране на дружества, в които Групата участва;
- Банкови услуги, финанси, общо застраховане, животозастраховане и пенсионно осигуряване;
- Добив на нефт и газ;
- Изграждане на мощности в областта на нефтопреработвателната промишленост, производството на биогорива и производство на изделия от каучук;
- Производство и търговия с петролни и химически продукти и природен газ;
- Производство на растителни масла, изкупуване, преработка и търговия със зърнени храни;
- Авиационен транспорт и наземни дейности по обслужване и ремонт на самолети и самолетни двигатели;
- Речен и морски транспорт и пристанищна инфраструктура;
- Търговско представителство и посредничество;
- Комисионна, спедиционна и складова дейност.

Химимпорт АД е регистрирано като акционерно дружество от Софийски градски съд на 24.01.1990 г. с ЕИК 000627519. Седалището и адресът на управление на Дружеството е ул. Стефан Караджа №2, София. Дружеството е регистрирано на Българска Фондова Борса АД на 30 октомври 2006 г. с борсов код 6С4 за обикновени акции на дружеството.

Дружеството майка се управлява чрез двустепенна система на управление, включваща Надзорен съвет и Управителен съвет.

Членове на Надзорния съвет на дружеството майка са:

- Инвест Кепитъл АД
- ЦКБ Груп ЕАД
- Марияна Баждарова

Членове на Управителния съвет на дружеството майка са:

- Александър Керезов
- Иво Каменов
- Марин Митев
- Никола Мишев
- Миролюб Иванов
- Цветан Ботев

Дружеството-майка се представлява от изпълнителните директори Иво Каменов и Марин Митев, заедно и поотделно.

Броят на служителите на Групата към 31 декември 2019 г. е 5 237 (2018 г.: 5 442).

Крайният собственик на Групата, който изготвя консолидирани финансови отчети е Инвест Кепитъл АД, регистрирано в България, чиито инструменти на собствения капитал не се котира на фондова борса.

2. Основа за изготвяне на консолидирания финансов отчет

Консолидираният финансов отчет на Групата е изготвен в съответствие с Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО), разработени и публикувани от Съвета по

Международни счетоводни стандарти (МССС) и приети от ЕС. По смисъла на параграф 1, точка 8 от Допълнителните разпоредби на Закона за счетоводството, приложим в България, терминът „МСФО, приети от ЕС“ представляват Международните счетоводни стандарти (МСС), приети в съответствие с Регламент (ЕО) 1606/2002 на Европейския парламент и на Съвета.

Дружеството-майка Химимпорт АД е изготвило и одитиран индивидуален финансов отчет на 30 юли 2020 г.

Отделните елементи на консолидирания финансов отчет на Групата се оценяват във валутата на основната икономическа среда, в която предприятията от Групата извършват дейността си (“функционална валута”). Консолидираният финансов отчет е съставен в български лева (лв.), което е функционалната валута на предприятието майка и на дъщерните дружества, с изключение на тези, опериращи в Германия и Словакия, чиято функционална валута е евро; на дъщерно дружество, опериращо в Македония, чиято функционална валута е македонски денар и на дъщерно дружество в Русия, чиято функционална валута е руска рубла.

Всички суми са представени в хиляди лева (хил. лв.) (включително сравнителната информация за 2018 г.), освен ако не е посочено друго.

Консолидираният финансов отчет е съставен при спазване на принципа на действащо предприятие.

Към датата на изготвяне на настоящия консолидиран финансов отчет ръководството на Групата е направило преценка на способността на Групата да продължи своята дейност като действащо предприятие на база на наличната информация за предвидимото бъдеще. След извършения преглед на дейността на Групата ръководството очаква, че Групата има достатъчно финансови ресурси, за да продължи оперативната си дейност в близко бъдеще и продължава да прилага принципа за действащо предприятие при изготвянето на консолидирания финансов отчет.

3. Промени в счетоводната политика

3.1. Общи положения и нови стандарти, изменения и разяснения, които са влезли в сила за финансовата година, започваща на 1 януари 2019 г.

Групата прилага следните нови стандарти, изменения и разяснения, които са влезли в сила тази година и са както следва:

МСФО 16 „Лизинг“, в сила от 1 януари 2019 г., приет от ЕС

МСФО 16 „Лизинг“ заменя МСС 17 „Лизинги“, както и три разяснения: КРМСФО 4 „Определяне дали дадено споразумение съдържа лизинг“, ПКР 15 „Оперативен лизинг – стимули“ и ПКР 27 „Оценяване на съдържанието на операции, включващи правната форма на лизинг“.

Приемането на този нов стандарт води до признаване от Групата на актив с право на ползване и на свързаните с него лизингови задължения във връзка с всички предишни оперативни лизингови договори, с изключение на онези, които са идентифицирани като договори за активи с ниска стойност или с оставащ срок на лизинг по-малко от 12 месеца от датата на първоначалното прилагане.

Новият стандарт е приложен, използвайки модифицирания ретроспективен подход, като кумулативният ефект от приемането на МСФО 16 се признава в собствения капитал като корекция на началния баланс на неразпределена печалба за текущия период. Предходните периоди не са преизчислени.

За договори, сключени преди датата на първоначалното прилагане, Групата е избрала да приложи определението за лизинг съгласно МСС 17 и КРМСФО 4 и не е приложила МСФО 16 за договори, които преди това не са били идентифицирани като лизинг съгласно МСС 17 и КРМСФО 4.

Групата е избрала да не включва първоначалните преки разходи в оценката на актива с право на ползване за съществуващи оперативни лизингови договори към датата на първоначалното прилагане на МСФО 16, която е 1 януари 2019 г. Към тази дата, Групата също така е избрала да признае активите с право на ползване в размер, равен на лизинговото задължение, коригирано с всички предплатени или начислени лизингови плащания, които са съществували към тази дата.

Групата не е извършила преглед за обезценка на активите с право на използване към датата на първоначалното прилагане. Вместо това е възприела най-последната си историческата оценка за това дали определени лизингови договори са обременяващи непосредствено преди датата на първоначалното прилагане на МСФО 16.

На датата на преминаване към новия стандарт Групата е възприела за определени лизингови договори, които преди са били отчитани като оперативен лизинг и са с остатъчен срок на лизинговия договор по-малък от 12 месеца или са за наем на активи с ниска стойност, да се ползва облекченото преминаване към новия стандарт, съгласно което не се признават активи с право на ползване, а се отчита разход за лизинг по линейния метод за оставащия срок на договора.

За тези договори за лизинг, които преди са били класифицирани като финансов лизинг, активът с правото на ползване и лизинговото задължение са оценени със същите суми към датата на първоначалното прилагане на стандарта, с които са били съгласно МСС 17 непосредствено преди датата на първоначалното прилагане.

За оценката на лизинговите задължения на датата на преминаването към МСФО 16 са използвани среднопретеглени диференциални лихвени проценти в размер от 3% до 5% в зависимост от вида на активите, дейността на сегмента и валутата, в която са деноминирани месечните лизингови плащания.

По-долу е представено съответствие на позициите от финансовия отчет съгласно МСС 17 и новите позиции съгласно МСФО 16 към 1 януари 2019 г.:

	МСС 17 Балансова стойност към 31 декември 2018 г. хил. лв.	Ефект от преизчисление хил. лв.	МСФО 16 Балансова стойност към 1 януари 2019 г. хил. лв.
Имоти, машини и съоръжения, придобити по финансов лизинг, нематериални и други активи	34 560	(34 560)	-
Активи с право на ползване	-	251 733	251 733
Задължения по лизингови договори	(6 216)	(203 826)	(210 412)
Обща сума	28 344	13 347	41 691

Съответствието на общите задължения за оперативен лизинг към 31 декември 2018 г. (както е оповестено във финансовия отчет към 31 декември 2018 г.) със задълженията по лизинг, признати към 1 януари 2019 г., е представено, както следва:

	МСФО 16 1 януари 2019 г. хил. лв.
Общо задължения за оперативен лизинг, оповестени към 31 декември 2018 г.	182 331
Други корекции, свързани с първоначално признаване на активи с право на ползване	51 062
Освобождаване от признаване, в т.ч.:	(2 900)
Лизинг на активи с ниска стойност	(2 900)
Задължения за оперативен лизинг преди дисконтиране	230 493
Дисконтиране с използване на диференциален лихвен процент	(27 166)
Задължения за оперативен лизинг	203 327
Задължения за финансов лизинг (пояснение 31)	7 085
Общо задължения по лизингови договори, признати съгласно МСФО 16 към 1 януари 2019 г.	210 412

Таблицата по-долу представя обобщение на финансовото въздействие от прилагането на МСФО 16 върху отчетите на Групата:

В хил. лв.	01.01.2019	За годината, приключваща на 31.12.2019
Актив с право на ползване	251 733	224 304
Лизингово задължение	(210 412)	(190 673)
Очакван ефект върху консолидирания отчет за печалбата или загубата:		
- Увеличение на амортизацията		(53 992)
- Увеличение на разходи за лихви		(9 243)
- Намаление на разходите за наем		52 870
Очакван ефект върху отчета за паричните потоци:		
- Увеличение на нетния паричен поток от оперативна дейност		12 456
- Намаление на нетния паричен поток от финансова дейност		(12 456)

МСФО 9 „Финансови инструменти“ (изменен) - Предплащания с отрицателна компенсация, в сила от 1 януари 2019 г., приет от ЕС

Измененията дават възможност на дружествата да оценяват определени финансови активи, които могат да бъдат изплатени предсрочно с отрицателно компенсиране, по амортизирана стойност или по справедлива стойност в другия всеобхватен доход, вместо като финансови активи по справедлива стойност в печалбата или загубата.

За да се отчети финансовият актив по амортизирана стойност, отрицателната компенсация трябва да е „разумна компенсация за предсрочно прекратяване на договора“ и активът следва да е „държан за събиране на договорните парични потоци“.

МСС 19 „Доходи на наети лица“ (изменен) – Промяна в плана, съкращаване или уреждане - в сила от 1 януари 2019 г., приет от ЕС

Тези изменения изясняват счетоводното отчитане на конкретни промени в плана за дефинирани доходи, съкращаване или уреждане. Те потвърждават, че предприятията следва:

- да изчисляват разходите за текущ стаж и разходите за лихви, така че пенсионното задължение да се представи за оставащия период след датата на изменението, съкращаването или уреждането на плана, като се използват актуализирани допускания след датата на промяната;
- да признават в печалбата или загубата като част от разходите за минал трудов стаж или като печалба / загуба от уреждането на задължението всяко намаление на излишъка, дори ако този излишък не е бил признат преди поради използването на „таван“ на актива.

МСС 28 „Инвестиции в асоциирани и съвместни предприятия“ (изменен) – Дългосрочни участия в асоциирани и съвместни предприятия – в сила от 1 януари 2019 г., приет от ЕС

Промените изясняват, че:

- моделът на очакваната кредитна загуба в МСФО 9 следва да се прилага само за тези дългосрочни участия в асоциирано или съвместно предприятие, които не се отчитат по метода на собствен капитал.
- при прилагането на МСФО 9 предприятието не взема предвид загубите на асоциираното или съвместното предприятие, или загубите от обезценка на нетната инвестиция, признати като корекции на нетната инвестиция в асоциираното или съвместното предприятие, възникнали от прилагането на МСС 28 Инвестиции в асоциирани и съвместни предприятия.

КРМСФО 23 „Несигурност относно отчитането на данък върху дохода“ – в сила от 1 януари 2019 г., приет от ЕС

Разяснението дава следните насоки за прилагане на изискванията на МСС 12 относно признаване и оценяване, когато има несигурност относно отчитането на данък върху дохода:

- предприятието следва да отрази ефекта от несигурността при отчитането на данъка върху дохода, когато не е вероятно данъчните власти да приемат извършеното счетоводно и данъчно третиране от страна на предприятието
- за остойността на несигурността следва да се използва или най-вероятният размер на задължението, или методът на очакваната стойност, в зависимост от това кой метод по-добре предвижда разрешаването на несигурността и;
- направените оценки и допускания трябва да бъдат преразглеждани, когато обстоятелствата са се променили или има нова информация, която засяга направените оценки.

Годишни подобрения на МСФО 2015-2017 г., в сила от 1 януари 2019 г., приети от ЕС

Тези изменения включват несъществени промени в:

- МСФО 3 "Бизнес комбинации" – Групата преоценява предишния си дял в съвместно контролирана дейност, когато придобие контрол над нея.
- МСФО 11 "Съвместни предприятия" – Групата не преоценява предишния си дял в съвместно контролирана дейност, когато придобие съвместен контрол върху дейността.
- МСС 12 "Данъци върху дохода" – Групата отчита всички данъчни последици от плащанията на дивиденди по един и същи начин.
- МСС 23 "Разходи по заеми" – Групата третира като част от общите заеми всеки заем първоначално взет за разработване на актив, когато активът е готов за планираната употреба или продажба.

3.2. Стандарти, изменения и разяснения, които все още не са влезли в сила и не се прилагат от по-ранна дата от Групата

Към датата на одобрение на този консолидиран финансов отчет са публикувани нови стандарти, изменения и разяснения към съществуващи вече стандарти, но не са влезли в сила или не са приети от ЕС за финансовата година, започваща на 1 януари 2019 г., и не са били приложени от по-ранна дата от Групата. Информация за тези стандарти и изменения, които имат ефект върху консолидирания финансов отчет на Групата, е представена по-долу.

Ръководството очаква всички стандарти и изменения да бъдат приети в счетоводната политика на Групата през първия период, започващ след датата на влизането им в сила.

МСФО 14 „Отсрочени сметки при регулирани цени” в сила от 1 януари 2016 г., все още не е приет от ЕС

МСФО 14 „Отсрочени сметки при регулирани цени” позволява на дружества, прилагащи за първи път МСФО, да продължат признаването на суми, свързани с регулирани цени в съответствие с изискванията на тяхната предишна счетоводна база, когато прилагат МСФО. С цел подобряване на съпоставимостта с отчети на дружества, които вече прилагат МСФО и не признават такива суми, стандартът изисква да бъде представен отделно ефектът от регулираните цени.

МСФО 17 „Застрахователни договори” в сила от 1 януари 2021 г., все още не е приет от ЕС

МСФО 17 замества МСФО 4 Застрахователни договори. Той изисква прилагането на модел за текущо оценяване, съгласно който преценките се преразглеждат през всеки отчетен период. Договорите са оценяват, като се използват:

- дисконтирани парични потоци с претеглени вероятности;
- изрична корекция за риск, и
- надбавка за договорени услуги, представляваща нереализираната печалба по договора, която се признава като приход през периода на покритие.

Стандартът позволява избор при признаването на промени в нормата на дисконтиране или в печалбата или загубата, или в другия всеобхватен доход.

Новите правила ще се отразят на финансовите отчети и на основните показатели на всички дружества, които издават застрахователни договори.

МСФО 3 (изменен) – Определение на стопанска дейност, в сила от 1 януари 2020 г., все още не е приет от ЕС

Измененото определение за стопанска дейност изисква придобиването да включва входящи материали и съществен процес, които в съвкупност значително да допринасят за способността за създаване на изходяща продукция. Определението на понятието „продукция“ се изменя така че да се фокусира върху стоките и услугите, предоставяни на клиентите, които генерират доход от инвестиции и други доходи. Определението изключва възвращаемостта под формата на пониски разходи и други икономически ползи. Измененията вероятно ще доведат до отчитане на повече придобивания, класифицирани като придобивания на активи.

МСС 1 и МСС 8 (изменени) - Дефиниция на същественост, в сила от 1 януари 2020 г., все още не е приет от ЕС

Целта на измененията е да се използва една и съща дефиниция на същественост в рамките на Международните стандарти за финансово отчитане и Концептуалната рамка за финансово отчитане. Съгласно измененията:

- замъгляването на съществената информация с несъществена има същия ефект като пропускането на важна информация или неправилното ѝ представяне. Предприятията решават коя информация е съществена в контекста на финансовия отчет като цяло; и
- „основните потребители на финансови отчети с общо предназначение“ са тези, към които са насочени финансовите отчети и включват „съществуващи и потенциални инвеститори, заемодатели и други кредитори“, които трябва да разчитат на финансовите отчети с общо предназначение за голяма част от финансовата информация, от която се нуждаят.

Концептуална рамка за финансово отчитане и изменения на позоваванията към нея, в сила от 1 януари 2020 г., все още не са приети от ЕС

СМСС е издал преработена концептуална рамка, която влиза в сила незабавно за Съвета в дейностите му, свързани с разработването на нови счетоводни стандарти. Тази рамка не води до промени в нито един от съществуващите счетоводни стандарти. Въпреки това, предприятията, които разчитат на концептуалната рамка при определяне на своите счетоводни политики за сделки, събития или условия на дейността си, които не са разгледани специално в конкретен счетоводен стандарт, ще могат да прилагат преработената рамка от 1 януари 2020 г. Тези предприятия ще трябва да преценят дали техните счетоводни политики са все още подходящи съгласно преработената концептуална рамка. Основните промени са:

- за да се постигне целта на финансовото отчитане се фокусира върху ролята на ръководството, което трябва да служи на основните потребители на отчетите
- отново се набляга на принципа на предпазливостта като необходим компонент, за да се постигне неутрално представяне на информацията
- дефинира се кое е отчитащото се предприятие, като е възможно да е отделно юридическо лице или част от предприятието
- преразглеждат се определенията за актив и пасив
- при признаването на активи и пасиви се премахва условието за вероятност от входящи или изходящи потоци от икономически ползи и се допълват насоките за отписване
- дават се допълнителни насоки относно различните оценъчни бази и
- печалбата или загубата се определят като основен показател за дейността на предприятието и се препоръчва приходите и разходите от другия всеобхватен доход да бъдат рециклирани през печалбата или загубата, когато това повишава уместността или достоверното представяне на финансовите отчети.

4. Счетоводна политика

4.1. Общи положения

Най-значимите счетоводни политики, прилагани при изготвянето на този консолидиран финансов отчет, са представени по-долу.

Консолидираният финансов отчет е изготвен при спазване на принципите за оценяване на всички видове активи, пасиви, приходи и разходи, съгласно МСФО. Базите за оценка са оповестени подробно по-нататък в счетоводната политика към консолидирания финансов отчет.

Следва да се отбележи, че при изготвянето на представения консолидиран финансов отчет са използвани счетоводни оценки и допускания. Въпреки че те са базирани на информация, предоставена на ръководството към датата на изготвяне на консолидирания финансов отчет, реалните резултати могат да се различават от направените оценки и допускания.

4.2. Представяне на консолидирания финансов отчет

Консолидираният финансов отчет е представен в съответствие с МСС 1 „Представяне на финансови отчети“. Групата прие да представя консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход в единен отчет.

В консолидирания отчет за финансовото състояние се представят два сравнителни периода, когато Групата:

- а) прилага счетоводна политика ретроспективно;
- б) преизчислява ретроспективно позиции в консолидирания финансов отчет; или
- в) прекласифицира позиции в консолидирания финансов отчет.

През 2019 г. е представен един сравнителен период, тъй като няма съществени корекции по отношение на представянето на елементи на консолидирания финансов отчет и съответните сравнителни данни различни от прилагането за първи път на МСФО 9. В случаите, в които има корекции по отношение на класифицирането на елементите на консолидираните финансови отчети, съответните сравнителни данни също са били рекласифицирани с оглед осигуряването на сравнимост между отчетните периоди.

4.3. База за консолидация

В консолидирания финансов отчет на Групата са консолидирани финансовите отчети на предприятието-майка и дъщерните предприятия към 31 декември 2019 г. Дъщерните предприятия са всички предприятия, които се намират под контрола на компанията майка. Налице е контрол, когато компанията майка е изложена на, или има права върху, променливата възвръщаемост от своето участие в предприятието, в което е инвестирано, и има възможност да окаже въздействие върху тази възвръщаемост посредством своите правомощия върху предприятието, в което е инвестирано. Всички дъщерни предприятия имат отчетен период, приключващ към 31 декември.

Всички вътрешногрупови сделки и салда се елиминират, включително нереализираните печалби и загуби от трансакции между дружества в Групата. Когато нереализираните загуби от вътрешногрупови продажби на активи се елиминират, съответните активи се тестват за обезценка от гледна точка на Групата. Сумите, представени във финансовите отчети на дъщерните предприятия са коригирани, където е необходимо, за да се осигури съответствие със счетоводната политика, прилагана от Групата.

Печалба или загуба и друг всеобхватен доход на дъщерни предприятия, които са придобити или продадени през годината, се признават от датата на придобиването, или съответно до датата на продажбата им.

Неконтролиращото участие като част от собствения капитал представлява делът от печалбата или загубата и нетните активи на дъщерното предприятие, които не се притежават от Групата. Общият всеобхватен доход или загуба на дъщерното предприятие се отнася към собствениците на предприятието майка и неконтролиращите участия на базата на техния относителен дял в собствения капитал на дъщерното предприятие.

Ако Групата загуби контрол над дъщерното предприятие, всякаква инвестиция, задържана в бившето дъщерно предприятие, се признава по справедлива стойност към датата на загубата на контрол, като промяната в отчетната стойност се отразява в печалбата или загубата. Справедливата стойност на всяка инвестиция, задържана в бившето дъщерно предприятие към датата на загуба на контрол се счита за справедлива стойност при първоначално признаване на финансов актив или, където е уместно, за себестойност при първоначално признаване на инвестиция в асоциирано или съвместно контролирано предприятие. В допълнение всички суми, признати в друг всеобхватен доход по отношение на това дъщерно предприятие, се отчитат на същата база, както би било необходимо, ако Групата директно се е била освободила от

съответните активи или пасиви (напр. рекласифицирани в печалбата или загубата или отнесени директно в неразпределената печалба съгласно изискванията на съответния МСФО).

Печалбата или загубата от отписването на инвестиция в дъщерно предприятие представлява разликата между i) сумата от справедливата стойност на полученото възнаграждение и справедливата стойност на всяка задържана инвестиция в бившето дъщерно предприятие и ii) балансовата сума на активите (включително репутация) и пасивите на дъщерното предприятие и всякакво неконтролиращо участие.

4.4. Бизнес комбинации

Всички бизнес комбинации се отчитат счетоводно по метода на покупката. Прехвърленото възнаграждение в бизнес комбинация се оценява по справедлива стойност, която се изчислява като сумата от справедливите стойности към датата на придобиване на активите, прехвърлени от придобиващия, поетите от придобиващия задължения към бившите собственици на придобиваното предприятие и капиталовите участия, емитирани от Групата. Прехвърленото възнаграждение включва справедливата стойност на активи или пасиви, възникнали в резултат на възнаграждения под условие. Разходите по придобиването се отчитат в печалбата или загубата в периода на възникването им.

Методът на покупката включва признаване на разграничимите активи и пасиви на придобиваното предприятие, включително условните задължения, независимо дали те са били признати във финансовите отчети на придобиваното предприятие преди бизнес комбинацията. При първоначалното признаване активите и пасивите на придобитото дъщерно предприятие са включени в консолидирания отчет за финансовото състояние по тяхната справедлива стойност, която служи като база за последващо оценяване в съответствие със счетоводната политика на Групата.

За всяка бизнес комбинация Групата оценява всяко неконтролиращо участие в придобиваното предприятие, което представлява дял от собствения му капитал и дава право на ликвидационен дял, или по справедлива стойност или по пропорционален дял на неконтролиращото участие в разграничимите нетни активи на придобиваното предприятие. Другите видове неконтролиращо участие се оценяват по справедлива стойност или, ако е приложимо, на база, определена в друг МСФО.

Репутацията се признава след определяне на всички разграничими нематериални активи. Тя представлява превишението на сумата от а) справедливата стойност на прехвърленото възнаграждение към датата на придобиване и б) размера на всяко неконтролиращо участие в придобиваното предприятие и в) в бизнес комбинация, постигната на етапи, справедливата стойност към датата на придобиване на държаното преди капиталово участие на Групата в придобиваното предприятие, над справедливата стойност на разграничимите нетни активи на придобиваното дружество към датата на придобиване. Всяко превишение на справедливата стойност на разграничимите нетни активи над изчислената по-горе сума се признава в печалбата или загубата непосредствено след придобиването.

При бизнес комбинация, постигната на етапи, Групата преоценява държаното преди капиталово участие в придобиваното предприятие по справедлива стойност към датата на придобиване (т.е. към датата на придобиване на контрол) и признава произтичащата печалбата или загубата, ако има такива, в печалбата или загубата. Сумите, признати в другия всеобхватен доход от дялово участие в придобиваното предприятие преди датата на придобиване на контрол, се признават на същата база, както ако Групата се е освободила директно от държаното преди капиталово участие.

Ако първоначалното счетоводно отчитане на бизнес комбинацията не е приключено до края на отчетния период, в който се осъществява комбинацията, Групата отчита провизорни суми за статиите, за които отчитането не е приключило. През периода на оценяване, който не може да надвишава една година от датата на придобиване, Групата коригира със задна дата тези провизорни суми или признава допълнителни активи или пасиви, за да отрази новата получена информация за фактите и обстоятелствата, които са съществували към датата на придобиване и, ако са били известни, щяха да повлияят на оценката на сумите, признати към тази дата.

Всяко възнаграждение под условие, дължимо от придобиващия, се признава по справедлива стойност към датата на придобиване и се включва като част от прехвърленото възнаграждение

в замяна на придобиваното предприятие. Последващи промени в справедливата стойност на възнаграждението под условие, което е класифицирано като актив или пасив, се признават в съответствие с изискванията за финансови инструменти или в печалбата или загубата или като промяна в другия всеобхватен доход. Ако възнаграждението под условие е класифицирано като собствен капитал, то не се преоценява до окончателното му уреждане в собствения капитал. Промени в справедливата стойност на възнаграждението под условие, които представляват провизорни суми през периода на оценяване, се отразяват ретроспективно за сметка на репутацията.

4.5. Сделки с неконтролиращи участия

Промени в дела на Групата в собствения капитал на дъщерно дружество, които не водят до загуба на контрол, се третират като трансакции със собственици на Групата. Отчетните стойности на дела на Групата и на неконтролиращите участия се коригират с цел отразяването на промяната на относителния им дял в капитала на дъщерното дружество. Всяка разлика между сумата, с която са променени неконтролиращите участия, и справедливата стойност на полученото или платено възнаграждение, се признава директно в собствения капитал и се отнася към собствениците на предприятието-майка.

4.6. Инвестиции в асоциирани и съвместни предприятия

Асоциирани са тези предприятия, върху които Групата е в състояние да оказва значително влияние, но които не са нито дъщерни предприятия, нито съвместно контролирани предприятия. Инвестициите в асоциирани предприятия се признават първоначално по себестойност, а впоследствие се отчитат по метода на собствения капитал. В себестойността на инвестицията се включват разходите по нейното придобиване.

Съвместни предприятия са договорни споразумения, по силата на които две или повече страни се заемат със стопанска дейност, която подлежи на съвместен контрол. Те се отразяват счетоводно по метода на собствения капитал.

Репутация или корекции в справедливата стойност на дела на Групата в асоциираното предприятие, се включва в стойността на инвестицията.

Всички последващи промени в размера на участието на Групата в собствения капитал на асоциираното предприятие се признават в балансовата стойност на инвестицията. Промени, дължащи се на печалбата или загубата, реализирана от асоциираното предприятие, се отразяват в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред "Печалба от инвестиции, отчитани по метода на собствения капитал". Тези промени включват последваща амортизация или обезценка на определената при придобиването справедлива стойност на активи и пасиви на асоциираното предприятие.

Промените в другия всеобхватен доход на асоциираното предприятие, както и в позиции, признати директно в собствения капитал на асоциираното предприятие, се признават съответно в другия всеобхватен доход или в собствения капитал на Групата. В случаите, в които делът на Групата в реализираните загуби на асоциираното предприятие надвиши размера на участието ѝ в асоциираното предприятие, включително и необезпечените вземания, Групата не признава своя дял в по-нататъшните загуби на асоциираното предприятие, освен ако Групата няма поети договорни или фактически задължения или е извършила плащания от името на асоциираното предприятие. Ако впоследствие асоциираното предприятие реализира печалби, Групата признава своя дял дотолкова, доколкото делът на печалбата надвиши натрупания дял на загубите, които не са били признати по-рано.

Нереализираните печалби и загуби от трансакции между Групата и нейните асоциирани и съвместни предприятия се елиминират до размера на дела на Групата в тези предприятия. Когато се елиминират нереализирани загуби от продажби на активи, съответните активи се тестват за обезценка от гледна точка на Групата.

Сумите, отразени във финансовите отчети на асоциираните и съвместни предприятия, са преизчислени, където е необходимо, за да се осигури съответствие със счетоводната политика на Групата.

При загуба на значително влияние над асоциирано дружество Групата оценява и признава всяка запазена инвестиция в него по справедлива стойност. Всяка разлика между отчетната стойност

на инвестицията в асоциираното дружество при загуба на значителното влияние и сумата от справедливата стойност на запазеното участие и постъпленията при отписването се признава в печалбата или загубата.

Ако дяловото участие в асоциираното дружество е намалено, но без загуба на значително влияние, само пропорционална част от сумите, признати в другия всеобхватен доход, се рекласифицира в печалбата или загубата.

4.7. Сделки в чуждестранна валута

Сделките в чуждестранна валута се отчитат във функционалната валута на Групата по официалния обменен курс към датата на сделката (обявения фиксинг на Българска народна банка). Печалбите и загубите от курсови разлики, които възникват при уреждането на тези сделки и преоценяването на паричните позиции в чуждестранна валута към края на отчетния период, се признават в печалбата или загубата.

Непаричните позиции, оценявани по историческа цена в чуждестранна валута, се отчитат по обменния курс към датата на сделката (не са преоценени). Непаричните позиции, оценявани по справедлива стойност в чуждестранна валута, се отчитат по обменния курс към датата, на която е определена справедливата стойност.

В консолидирания финансов отчет на Групата всички активи, задължения и трансакции на отделните дружества от Групата във функционална валута, различна от български лева (валутата на представяне на Групата), се преизчисляват в български лева при консолидацията. Функционалната валута на отделните дружества от Групата не е променяна в рамките на отчетния период.

При консолидация всички активи и пасиви се преизчисляват в български лева по заключителния курс към датата на консолидирания финансов отчет. Приходите и разходите са преизчислени във валутата на представяне на Групата по средния курс за отчетния период. Валутните курсови разлики водят до увеличение или намаление на другия всеобхватен доход и се признават в резерва от преизчисления в собствения капитал. При освобождаването от нетна инвестиция в чуждестранна дейност натрупаните валутни разлики от преизчисления, признати в собствения капитал, се рекласифицират в печалбата или загубата и се признават като част от печалбата или загубата от продажбата. Репутацията и корекциите, свързани с определянето на справедливи стойности към датата на придобиване, се третираат като активи и пасиви на чуждестранното предприятие и се преизчисляват в български лева по заключителния курс.

4.8. Отчитане по сегменти

Групата оперира в следните бизнес сегменти:

- Производство, търговия и услуги
- Финанси
- Транспорт
- Недвижими имоти и инженеринг

Всеки от тези оперативни сегменти се управлява отделно, тъй като за всяка дейност се използват различни технологии, ресурси и маркетингови подходи. Всички сделки между сегментите се осъществяват по цени на съответстващи сделки между независими страни.

При отчитането по сегменти според МСФО 8 „Оперативни сегменти” Групата прилага политика на оценяване, съответстваща на политиката на оценяване, използвана в консолидирания финансов отчет.

Активите на Групата, които не се отнасят директно към дейността на някой от сегментите, не се разпределят по сегменти.

Информацията относно резултатите на отделните сегменти, която се преглежда регулярно от лицата, отговорни за вземане на оперативни решения, не включва ефектите от единични неповтаряеми събития. Финансовите приходи и разходи се включват в резултатите на оперативните сегменти, които редовно се преглеждат от лицата, отговорни за вземане на оперативни решения.

Не са настъпили промени в методите за оценка, използвани за определяне на печалбата или загубата на сегментите в предходни отчетни периоди. Не се прилага асиметрично разпределение между сегментите.

4.9. Приходи

За да определи дали и как да признае приходи, Групата използва следните 5 стъпки:

1. Идентифициране на договора с клиента;
2. Идентифициране на задълженията за изпълнение;
3. Определяне на цената на сделката;
4. Разпределение на цената на сделката към задълженията за изпълнение;
5. Признаване на приходите, когато са удовлетворени задълженията за изпълнение.

Приходите от договори с клиенти се признават, когато контролът върху обещаните в договора стоки и/или услуги се прехвърлят на клиента в размер, който отразява възнаграждението, на което Групата очаква да има право в замяна на тези стоки или услуги.

Контролът се прехвърля на клиента, когато (или като) удовлетвори задължението за изпълнение, съгласно условията на договора, като прехвърли обещаната стока или услуга на клиента. Даден актив (стока или услуга) е прехвърлен, когато (или като) клиентът получи контрол върху този актив.

Всяко обещание за прехвърляне на стоки и/или услуги, които са разграничими (сами по себе си и в контекста на договора), се отчита като едно задължение за изпълнение.

Групата признава приход за всяко отделно задължение за изпълнение на ниво индивидуален договор с клиент като се анализират вида, срока и условията за всеки конкретен договор. При договори със сходни характеристики приходите се признават на портфейлна база само ако групирането им в портфейл не би имало съществено различно въздействие върху финансовите отчети.

Обичайно, договорите с клиенти на Групата включват едно задължение за изпълнение.

Когато дадена сделка попада частично в обхвата на МСФО 15 и частично в обхвата на други стандарти Групата прилага изискванията за разделяне и/или за първоначално оценяване, посочени в тези стандарти, ако в другите стандарти е посочено как да се разделят и/или първоначално да се оцени една или повече части от договора. Групата изключва от цената на сделката стойността на частта (или частите) от договора, която първоначално е оценена в съответствие с други стандарти, и прилага изискванията на МСФО 15, за да разпредели оставащата стойност от цената на сделката.

Ако в други стандарти не е посочено как да се разделят и/или първоначално да се оцени една или повече части от договора, тогава Групата прилага МСФО 15 за разделянето и/или първоначалното оценяване на частта (или частите) от договора.

Оценяване

Приходите се измерват въз основа на определената за всеки договор цена на сделката.

При определяне на цената на сделката Групата взема предвид условията на договора и обичайните си търговски практики.

Цената на сделката е размерът на възнаграждението, на което Групата очаква да има право в замяна на прехвърлянето на клиента на обещаните стоки или услуги, с изключение на сумите, събрани от името на трети страни (например данък върху добавената стойност). Обещаното в договора с клиента възнаграждение може да включва фиксирани суми, променливи суми или и двете.

Когато (или като) бъде удовлетворено задължение за изпълнение, Групата признава като приход стойността на цената на сделката (което изключва приблизителни оценки на променливото възнаграждение, съдържащо ограничения), която е отнесена към това задължение за изпълнение.

Групата разглежда дали в договора съществуват други обещания, които са отделни задължения за изпълнение, за които трябва да бъде разпределена част от цената на сделката. При определяне на цената на сделката се взема предвид влиянието на променливо възнаграждение, наличието на значителни компоненти на финансирането, непаричното възнаграждение и

възнаграждението, дължимо на клиента.

Принципал или агент

Когато трета страна участва в предоставянето на стоки или услуги на клиент, Групата определя дали естеството на неговото обещание е задължение за изпълнение, свързано с предоставяне на конкретните стоки или услуги (принципал), или с уреждане третата страна да предостави тези стоки или услуги (агент).

Групата е принципал, когато контролира обещаната стока или услуга преди да я прехвърли на клиента. Въпреки това, Групата не действа непременно като принципал, ако получава правото на собственост върху даден актив само временно, преди правото на собственост да бъде прехвърлено на клиента.

Групата е агент, ако задължение за изпълнение на Групата е да уреди предоставянето на стоките или услугите от трета страна. Когато дружеството - агент, удовлетворява задължение за изпълнение, то признава приход в размер на такса или комисионна, на които очаква да има право в замяна на това, че е уредило стоките и услугите да бъдат предоставени от друга страна. Таксата или комисионната на Групата може да бъде нетният размер на възнаграждението, който Групата запазва след като заплати на другата страна възнаграждението, получено в замяна на стоките или услугите, които трябва да бъдат предоставени от тази страна.

Търговски вземания и активи по договори

Вземането представлява правото на Групата да получи възнаграждение в определен размер, което е безусловно (т.е., преди плащането на възнаграждението да стане дължимо е необходимо единствено да изтече определен период от време).

Активът по договор е правото на Групата да получи възнаграждение в замяна на стоките или услугите, които е прехвърлило на клиента, но което не е безусловно (начисление за вземане). Ако чрез прехвърляне на стоките и/или предоставянето на услугите Групата изпълни задължението си преди клиентът да заплати съответното възнаграждение и/или преди плащането да стане дължимо, актив по договор се признава за заработеното възнаграждение (което е под условие). Признатите активи по договор се рекласифицират като търговско вземане, когато правото на възнаграждение стане безусловно.

Пасиви по договори

Като пасив по договор Групата представя получените от клиента плащания и/или безусловно право да получи плащане, преди да е изпълнило задълженията си за изпълнение по договора. Пасивите по договор се признават като приход, когато (или като) удовлетвори задълженията за изпълнение.

Пасивите по договори включват задълженията по продадени самолетни билети, за които към датата на финансовия отчет не е настъпил моментът на фактическо предоставяне на услугата т.е. извършване на превоза.

Активите и пасивите, произтичащи от един договор, се представят нетно в отчета за финансовото състояние, дори ако те са резултат от различни договорни задължения по изпълнението на договора.

След първоначалното признаване, търговските вземания и активите по договора подлежат на преглед за обезценка в съответствие с правилата на МСФО 9 Финансови инструменти.

4.9.1.1. Приходи, които се признават с течение на времето

Предоставяне на услуги

Услугите, предоставяни от Групата, включват широка гама от услуги на предприятията в Групата в зависимост от характера на тяхната дейност – банкови, консултантски, сондажни, проучвателни, хидрогеоложки, ремонтни, транспортни с въздушен, речен и сухопътен превоз, услуги по съхранение на стоки, проектантски, технически услуги, ИТ поддръжка и други. Групата предоставя и ИТ услуги, включително обработка на заплати в замяна на фиксирана месечна такса. Приходите се признават на база линейния метод за срока на всеки договор. Тъй като размерът на работата, която се изисква за изпълнение на тези договори, не се различава

съществено всеки месец, линейният метод отразява вярно прехвърлянето на стоки или услуги.

Таксите, които не са неразделна част от ефективния лихвен процент на финансовите инструменти, се отчитат счетоводно в съответствие с МСФО 15.

Приходите от предоставени услуги се признават, когато контролът върху ползите от предоставените услуги е прехвърлен върху ползвателя на услугите. Приход се признава с течение на времето на база изпълнение на отделните задължения за изпълнение.

Приходите от тези услуги се признават на база време и материали, когато услугите се предоставят. При признаване на приходите от предоставените услуги, Групата прилага метод за измерване на напредъка, отчитащ продукцията или метод, отчитащи вложените ресурси.

Приходи от авиационна дейност

Основната дейност на авиокомпанията в Групата е свързана с оказване на авиационни услуги както на територията на страната, така и в чужбина.

Приходите от извършени полети включват извършване на услуги за международни и вътрешни редовни полети, международни чартърни полети и други услуги, свързани с извършването на полета. Групата прехвърля контрола върху услугите с течение на времето и следователно удовлетворява задължението за изпълнение и признава приходи с течение на времето. Приходите от извършени полети се признават след реалното извършване на полета.

Цената на услугите за извършване на полети може да се определи като фиксирано възнаграждение. Цената на самолетния билет включва цената на превоза - както на пътника, така и на различно количество багаж в зависимост от приложената тарифа, храна на борда, застраховка; летищни такси и горивна такса. Разпределяне на цената на сделката спрямо задълженията за изпълнение се извършва на база единични продажни цени.

Групата измерва своя напредък към пълно уреждане на задължението за изпълнение, удовлетворено с течение на времето чрез потвърждение за извършения полет и съответно ползван превоз от страна на пътника.

В случаите, когато клиентите са закупили билети, но опциите за ползване и/или периодът на валидност на самолетните билети са изтекли и те не са ползвани от клиента, Групата признава приход от билети с изтекла валидност. Частта от възнаграждението, отнасяща се до летищни такси, които Групата обичайно събира от клиентите в качеството си на агент, също се признават като приход от билети с изтекла валидност, тъй като те не подлежат на връщане и няма опции за ползването им.

4.9.1.2. Приходи, които се признават към определен момент

Продажба на стоки и продукция

Продажбата на стоки и продукция включва продажба на нефт, суров нефт, природен газ, нефтопродукти и други. Приход се признава, когато Групата е прехвърлила на купувача контрола върху предоставените стоки. Счита се, че контролът се прехвърля на купувача, когато клиентът е приел стоките без възражение.

Приходите от продажба на стоки, които не са обвързани с договор за бъдеща сервизна поддръжка, се признават към момента на доставката. Когато стоките изискват приспособяване към нуждите на клиента, модификация или внедряване, Групата може да прилага метод за измерване на напредъка, отчитащ продукцията или метод, отчитащи вложените ресурси.

Когато продажбата на стоки включва поощрения за лоялни клиенти, те се разпределят в рамките на цената на сделката и се признават като пасиви по договор. Полученото възнаграждение се разпределя между отделните задължения за изпълнение, включени в договора за продажба на база на техните единични продажни цени/ остатъчна стойност. Приход от този вид продажби се признава, когато клиентът замени получените поощрения с продукти, доставени от Групата.

4.9.2. Други приходи на Групата

Основната част от приходите на Групата, които са извън обхвата на МСФО 15 и се отчитат по реда на други стандарти, са свързани с банковата дейност, застрахователната дейност и дейността, свързана с управление и търговия с финансови инструменти. Приходите на Групата

свързани с операции с финансови инструменти се класифицират като печалби от операции с финансови инструменти и/или финансови приходи от лихви по заеми и приходи от дивиденди.

Приходите от банкови такси и комисионни, които не са неразделна част от ефективния лихвен процент на финансовите инструменти, лихви по предоставени заеми, печалби от търговия с финансови инструменти се признават по реда на МСФО 9. Приходите, свързани със застрахователната дейност на Групата, се отчитат в съответствие с МСФО 4.

Признаването и отчитането е както следва:

Приходи от банкова дейност

Приходи от лихви и разходи за лихви

Приходите от и разходите за лихви се признават като се взема предвид ефективния доход/ефективния лихвен процент на съответния финансов актив или пасив във всички съществени аспекти. Приходите и разходите за лихви включват амортизацията на дисконтови, премийни или други разлики между първоначалната отчетна стойност и стойността на падежа на лихвоносен инструмент, изчислена на база ефективен лихвен процент. Ефективният лихвен процент е процентът при който точно се дисконтират приблизителните бъдещи парични потоци на финансовия инструмент за очаквания му живот или, там където е приложимо, за по-къс период, до нетната отчетна стойност на финансовия актив или финансов пасив. Бъдещите парични потоци са приблизително изчислени, като се вземат предвид договорните условия на инструмента. Изчисляването на ефективния лихвен процент включва всички такси и възнаграждения платени или получени между страните по договора, които са пряко свързани с конкретното споразумение, транзакционни разходи и всички други премии или отстъпки.

Приходите от лихви и разходите за лихви, представени в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход, включват:

- лихви от финансови активи и пасиви, оценявани по амортизирана стойност, изчислени на базата на ефективен лихвен процент;
- лихви от финансови активи, оценявани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход (FVTOCI), изчислени на базата на ефективен лихвен процент;
- лихви от финансови активи, оценявани по справедлива стойност в печалбата или загубата;

Групата преустановява балансовото начисляване на лихви и не отчита приходи от лихви по вземания от момента, в който съответното вземане придобие статут на съдебно. Вземанията на Групата от лихви по съдебно вземане, възникнали след датата, на която вземането е придобило статут на съдебно, се начисляват балансово и признават като приходи от лихви при погасяването им.

Такси и комисиони

Всички такси и комисионни, които не са неразделна част от ефективния лихвен процент на финансовия инструмент, се отчитат счетоводно в съответствие с МСФО 15.

За да определи дали и как следва да признават приходи в съответствие с МСФО 15 „Приходи от договори с клиенти“, се използват следните 5 стъпки:

- 1 Идентифициране на договора с клиент
- 2 Идентифициране на задълженията за изпълнение
- 3 Определяне на цената на сделката
- 4 Разпределение на цената на сделката към задълженията за изпълнение
- 5 Признаване на приходите, когато са удовлетворени задълженията за изпълнение.

Приходите се признават или в даден момент или с течение на времето, когато или докато Групата удовлетвори задълженията за изпълнение, прехвърляйки обещаните услуги на своите клиенти.

Групата признава като задължения по договор възнаграждения, получени по отношение на неудовлетворени задължения за изпълнение и ги представя като други задължения в отчета за финансовото състояние. По същия начин, ако Групата удовлетвори задължение за изпълнение, преди да получи възнаграждението, то признава в отчета за финансовото състояние или актив

по договора, или вземане, в зависимост от това дали се изисква нещо друго освен определено време за получаване на възнаграждението.

Във връзка с влизането в сила от 01.01.2018 на МСФО 15 „Приходи от договори с клиенти“, Групата направи анализ на видовете съществуващи договорни отношения с клиентите, като в резултат на този анализ не се установиха съществени ефекти от прилагането на МСФО 15 във финансовите отчети на Групата.

Таксите и комисионите се състоят основно от такси за банкови преводи в страната и чужбина, такси за обслужване на сметки, такси, свързани с кредитни експозиции, обслужване на задбалансови ангажименти и други приходи, оповестени в бележка 42.

Комисионите, възникващи от сделки в чуждестранна валута, се признават в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход при получаването им. Таксите и комисионите за отпускане и управление на кредити, когато са част от ефективния им доход, се разсрочват чрез амортизирането им за срока на действие на кредита и се признават като текущ финансов приход през този период по метода на ефективния лихвен процент.

Приходи от застрахователна дейност

Признаването като приход на премиите по общо застраховане е на база сумата, дължима от застрахованото (застраховащото) лице за целия период на покритие, която застрахователят има право да получи по силата на сключени през отчетния период застрахователни договори, и в случаите, когато периодът на покритие обхваща изцяло или отчасти следващ отчетен период. Групата отчита приходите от застрахователни премии на база на принципа на начисляването, като приход се признава в периода на издаването на полицата, когато цялата премия или първа вноска е платена, освен ако не е договорено друго.

В случаите на съзастраховане само частта на застрахователя от общата сума на премиите се признава като приход.

В отстъпените премии на презастрахователи по общо застраховане се включват дължимите премии на презастрахователи по силата на презастрахователни договори във връзка с презастраховане на рискове по сключени през отчетния период договори по пряко застраховане и активно презастраховане. Отчетените презастрахователни премии, които не са платени към датата на баланса, се отразяват като задължение.

Сумите, които подлежат на възстановяване от презастрахователи във връзка с изплатените през същия период претенции от застрахователя, се отчитат като намаление на застрахователните суми и обезщетения и се представят на ред „Приходи от получени суми и обезщетения от презастрахователи“ и в случаите, когато уреждането на взаимоотношенията с презастрахователите е в следващ отчетен период.

Приходите от упражняване на регресни права се признават в момента на тяхното завеждане. Отчетените презастрахователни премии, които не са платени към датата на баланса, се отразяват като задължение.

Приходи от безвъзмездни средства, предоставени от държавата

Приходите от безвъзмездни средства, предоставени от държавата, се признават по справедлива стойност, когато е налице приемлива гаранция, че Групата ще изпълни условията, свързани с тях и помощта ще бъде получена.

Приходите от безвъзмездни средства, предоставени от държавата, се признават през периодите, необходими за тяхната съпоставка със свързаните разходи, които те са предназначени да компенсират, при използване на систематична база.

Безвъзмездни средства, предоставени от държавата, свързани с амортизируеми активи, се признават като приходи за срока на полезния живот на амортизируемия актив чрез намалени амортизационни отчисления.

4.10. Оперативни разходи

Оперативните разходи се признават в печалбата или загубата при ползването на услугите или на датата на възникването им.

Групата отчита два вида разходи, свързани с изпълнението на договорите за доставка на услуги с клиенти: разходи за сключване/постигане на договора и разходи за изпълнение на договора.

Когато разходите не отговарят на условията за разсрочване съгласно изискванията на МСФО 15, същите се признават като текущи в момента на възникването им като например не се очаква да бъдат възстановени или периодът на разсрочването им е до една година.

Следните оперативни разходи винаги се отразяват като текущ разход в момента на възникването им:

- Оперативни и административни разходи (освен ако не са за сметка на клиента);
- Разходи за брак на материални запаси;
- Разходи, свързани с изпълнение на задължението;
- Разходи, за които предприятието не може да определи, дали са свързани с удовлетворено или неудовлетворено задължение за изпълнение.

Разходите за гаранции се признават и се приспадат от свързаните с тях провизии при признаването на съответния приход.

По отношение на разходите, свързани с нерегулярности и/или други компенсации, дължими на клиентите, авиокомпанията от Групата е запазила досегашния си подход за отчитане като текущ разход. МСФО 15 не дава изрични указания за отчитането на този вид обезщетения. Групата счита, че няма предоставяне на отделна стока или услуга, срещу която това обезщетение да бъде намалено.

Авиационните разходи представляват разходите за комисионни на посредници и разходи за реклама и се признават като текущи разходи за срока на съответните застрахователни договори в пълен размер в момента на начисляване на прихода.

Разходи за застрахователна дейност

Разходите за изплатени обезщетения се признават за периода, в който възникват. Те включват разходите за изплатени обезщетения и разходите свързани с оценка на дължимото обезщетение (ликвидационни разходи), намалени с приходите от упражняване на регресни права и възстановимите обезщетения от презастрахователи, коригирани с изменението на резерва за предстоящи плащания, нетно от презастраховане за финансовата година.

Аквизиционните разходи представляват разходите за комисионни на посредници и разходи за реклама и се признават като текущи разходи за срока на съответните застрахователни договори в пълен размер в момента на начисляване на прихода.

Оперативните и административните разходи представляват разходи, свързани с персонала на застрахователя, разходи по инкасиране на премиите и управление на застрахователния портфейл включително и реклама, както и амортизация на дълготрайните активи. Оперативните и административните разходи се признават в печалбата или загубата при ползването на услугите или на датата на възникването им.

Разходите за бъдещи периоди се отлагат за признаване като текущ разход за периода, през който договорите, за които се отнасят, се изпълняват.

4.11. Разходи за лихви и разходи по заеми

Разходите за лихви се отчитат текущо по метода на ефективния лихвен процент.

Разходите по заеми основно представляват лихви по заемите на Групата. Всички разходи по заеми, които директно могат да бъдат отнесени към закупуването, строителството или производството на един отговарящ на условията актив, се капитализират през периода, в който се очаква активът да бъде завършен и приведен в готовност за използване или продажба. Останалите разходи по заеми следва да се признават като разход за периода, в който са възникнали, в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Разходи за лихви”.

4.12. Репутация

Репутацията представлява бъдещите икономически ползи, произтичащи от други активи, придобити в бизнес комбинация, които не са индивидуално идентифицирани и признати отделно. Вижте пояснение 4.4 за информацията относно първоначалното определяне на

репутацията. За целите на теста за обезценка репутацията се разпределя към всяка една единица, генерираща парични потоци, на Групата (или група от единици, генериращи парични потоци), която се очаква да има ползи от бизнес комбинацията, независимо от това дали други активи или пасиви на придобитото дружество са разпределени към тези единици. Репутацията се оценява по стойност на придобиване, намалена с натрупаните загуби от обезценка. Вижте пояснение 4.16 за информацията относно тестовете за обезценка.

При отписване на единица, генерираща парични потоци, съответната част от репутацията се включва в определянето на печалбата или загубата от отписването.

4.13. Нематериални активи

Нематериалните активи включват търговски марки, лицензи и патенти, програмни продукти, връзки с клиенти, продукти от развойна дейност, активи по проучване и оценка на минерални ресурси и други. Те се отчитат по цена на придобиване, включваща всички платени мита, невъзстановими данъци и направените преки разходи във връзка с подготовка на актива за експлоатация. При придобиване на нематериален актив в резултат на бизнес комбинация себестойността му е равна на справедливата стойност в деня на придобиването.

Последващото оценяване се извършва по цена на придобиване, намалена с натрупаните амортизации и загуби от обезценка. Направените обезценки се отчитат като разход и се признават в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за съответния период.

Последващите разходи, които възникват във връзка с нематериалните активи след първоначалното им признаване, се признават в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за периода на тяхното възникване, освен ако благодарение на тях активът може да генерира повече от първоначално предвидените бъдещи икономически ползи и когато тези разходи могат надеждно да бъдат оценени и отнесени към актива. Ако тези условия са изпълнени, разходите се добавят към себестойността на актива.

Остатъчната стойност и полезният живот на нематериалните активи се преценяват от ръководството към всяка отчетна дата.

Амортизацията се изчислява, като се използва линейния метод върху оценения полезен срок на годност на отделните активи, както следва:

• софтуер	2-5 години
• търговски марки	6-7 години
• права върху собственост	5-7 години
• лицензи	7 години
• сертификати	5 години
• права върху индустриална собственост	27 - 30 години
• други	7 - 10 години

Разходите за амортизация са включени в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход като Разходи за амортизация и обезценка на нефинансови активи, част от ред Разходи за нефинансова дейност и ред Оперативни и административни разходи.

Печалбата или загубата от продажбата на нематериални активи се определя като разлика между постъпленията от продажбата и балансовата стойност на активите и се отразява в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Печалба от продажба на нетекущи активи“.

4.14. Имоти, машини и съоръжения

Имотите, машините и съоръженията се оценяват първоначално по себестойност, включваща цената на придобиване, както и всички преки разходи за привеждането на актива в работно състояние.

Последващото оценяване на имоти, машини и съоръжения се извършва по цена на придобиване, намалена с натрупаните амортизации и загуби от обезценка. Направените обезценки се отчитат като разход и се признават в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за съответния период.

Последващите разходи, свързани с определен актив от имоти, машини и съоръжения, се прибавят към балансовата стойност на актива, когато е вероятно Групата да има икономически ползи, надвишаващи първоначално оценената ефективност на съществуващия актив. Всички други последващи разходи се признават за разход за периода, в който са направени.

Остатъчната стойност и полезният живот на имоти, машини и съоръжения се преценяват от ръководството към всяка отчетна дата.

Имоти, машини и съоръжения, придобити при условията на финансов лизинг, се амортизират на база на очаквания полезен срок на годност, определен посредством сравнение с подобни собствени активи на Групата, или на база на лизинговия договор, ако неговият срок е по-кратък.

Амортизацията на имоти, машини и съоръжения се изчислява, като се използва линейният метод върху оценения полезен живот на отделните групи активи, както следва:

• Сгради	25 години
• Машини	3-5 години
• Съоръжения	от 4 до 25 години
• Транспортни средства	от 4 до 10 години
• Летателни апарати	20 години
• Двигатели	12 години
• Кораби	30 години
• Стопански инвентар	7 години
• Други	7 години

Разходите за амортизация са включени в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход като Разходи за амортизация и обезценка на нефинансови активи, част от ред Оперативни и административни разходи.

Печалбата или загубата от продажбата на имоти, машини и съоръжения се определя като разлика между постъпленията от продажбата и балансовата стойност на актива и се признава в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Печалба от продажба на нетекущи активи“.

4.15. Лизинг

4.15.1. Наети активи

Както е описано в пояснение 3, Групата е приложила МСФО 16 „Лизинг“, използвайки модифицирания ретроспективен подход и затова сравнителната информация не е преизчислена. Това означава, че сравнителната информация все още се отчита в съответствие с МСС 17 и КРМСФО 4.

4.15.2. Счетоводна политика, приложима след 1 януари 2019 г.

Групата като лизингополучател

За новите договори, сключени на или след 1 януари 2019 г. Групата преценява дали даден договор е или съдържа лизинг. Лизингът се определя като „договор или част от договор, който предоставя правото да се използва актив (базовият актив) за определен период от време в замяна на възнаграждение.“ За да приложи това определение, Групата извършва три основни преценки:

- дали договорът съдържа идентифициран актив, който или е изрично посочен в договора, или е посочен по подразбиране в момента, когато активът бъде предоставен за ползване
- Групата има правото да получава по същество всички икономически ползи от използването на актива през целия период на ползване, в рамките на определения обхват на правото му да използва актива съгласно договора
- Групата има право да ръководи използването на идентифицирания актив през целия период на ползване.

Групата оценява дали има правото да ръководи „как и с каква цел“ ще се използва активът през целия период на ползване.

Оценяване и признаване на лизинг от Групата като лизингополучател

На началната дата на лизинговия договор Групата признава актива с право на ползване и пасива по лизинга в консолидирания отчет за финансовото състояние. Активът с право на ползване се оценява по цена на придобиване, която се състои от размера на първоначалната оценка на пасива по лизинга, първоначалните преки разходи, извършени от Групата, оценка на разходите, които лизингополучателят ще направи за демонтаж и преместване на основния актив в края на лизинговия договор и всякакви лизингови плащания, направени преди датата на започване на лизинговия договор (минус получените стимули по лизинга).

Групата амортизира актива с право на ползване по линейния метод от датата на започване на лизинга до по-ранната от двете дати: края на полезния живот на актива с право на ползване или изтичане на срока на лизинговия договор. Групата също така преглежда активите с право на ползване за обезценка, когато такива индикатори съществуват.

На началната дата на лизинговия договор Групата оценява пасива по лизинга по настоящата стойност на лизинговите плащания, които не са изплатени към тази дата, дисконтирани с лихвения процент, заложен в лизинговия договор, ако този процент може да бъде непосредствено определен или диференциалния лихвен процент на Групата.

За да определи диференциалния лихвен процент, Групата използва:

- когато е възможно, приложимият лихвен процент от последното финансиране от трети страни, коригиран с цел да отрази промените в условията за финансиране, които са настъпили след това последно финансиране за съответния компонент; или
- лихвен процент, състоящ се от безрисковия лихвен процент и надбавка, отразяваща кредитния риск, свързан със съответния компонент на Групата и коригиран допълнително поради специфичните условия на лизинговия договор, в т.ч. срок, държава, валута, обезпечения и вид на наетия актив.

Лизинговите плащания, включени в оценката на лизинговото задължение, се състоят от фиксирани плащания (включително по същество фиксирани), променливи плащания въз основа на индекс или процент, суми, които се очаква да бъдат дължими от лизингополучателя по гаранциите за остатъчна стойност и плащания, произтичащи от опции, ако е достатъчно сигурно, че Групата ще упражни тези опции.

След началната дата пасивът по лизинга се намалява с размера на извършените плащания и се увеличава с размера на лихвата. Пасивът по лизинга се преоценява, за да отрази преоценките или измененията на лизинговия договор или да отрази коригираните фиксирани по същество лизингови плащания.

Когато задължението за лизинг се преоценява, съответната корекция се отразява в актива с право на ползване или се признава в печалбата или загубата, ако балансовата стойност на актива с право на ползване вече е намалена до нула.

Групата е избрала да отчита краткосрочните лизингови договори и лизинга на активи с ниска стойност, като използва практическите облекчения, предвидени в стандарта. Вместо признаване на активи с право на ползване и задължения по лизингови договори, плащанията във връзка с тях се признават като разход в печалбата или загубата по линейния метод за срока на лизинговия договор.

В консолидирания отчет за финансовото състояние, активите с право на ползване и задълженията по лизингови договори са представени на отделен ред.

Опциите за удължаване и прекратяване са включени в редица наеми на имоти и оборудване в Групата. Те се използват за увеличаване на оперативната гъвкавост по отношение на управлението на активите, използвани в операциите на Групата. Повечето притежавани опции за удължаване и прекратяване се упражняват само от Групата, а не от съответния лизингодател.

Групата като лизингодател

Счетоводната политика на Групата, съгласно МСФО 16, не се е променила спрямо сравнителния период.

Като лизингодател Групата класифицира своите лизингови договори като оперативен или финансов лизинг.

Лизинговият договор се класифицира като договор за финансов лизинг, ако с него се прехвърлят по същество всички рискове и изгоди от собствеността върху основния актив, и като договор за оперативен лизинг, ако с него не се прехвърлят по същество всички рискове и изгоди от собствеността върху основния актив.

4.15.3. Счетоводна политика, приложима до 31 декември 2018 г.

Групата като лизингополучател

В съответствие с изискванията на МСС 17 „Лизинг“ правата за разпореждане с актива се прехвърлят от лизингодателя върху лизингополучателя в случаите, в които лизингополучателят понася съществените рискове и изгоди, произтичащи от собствеността върху наетия актив.

При сключване на договор за финансов лизинг активът се признава в консолидирания отчет за финансовото състояние на лизингополучателя по по-ниската от двете стойности – справедливата стойност на наетия актив и настоящата стойност на минималните лизингови плащания плюс непредвидени плащания, ако има такива. В консолидирания отчет за финансовото състояние се отразява и съответното задължение по финансов лизинг, независимо от това дали част от лизинговите плащания се дължат авансово при сключване на договора за финансов лизинг.

Впоследствие лизинговите плащания се разпределят между финансов разход и намаление на неплатеното задължение по финансов лизинг.

Активите, придобити при условията на финансов лизинг, се амортизират в съответствие с изискванията на МСС 16 „Имоти, машини и съоръжения“ или МСС 38 „Нематериални активи“.

Лихвената част от лизинговата вноска представлява постоянен процент от непогасеното задължение и се признава в печалбата или загубата за периода на лизинговия договор.

Всички останали лизингови договори се считат за оперативни лизингови договори. Плащанията по оперативен лизингов договор се признават като разходи по линейния метод за срока на споразумението. Разходите, свързани с оперативния лизинг, напр. разходи за поддръжка и застраховки, се признават в печалбата или загубата в момента на възникването им.

Групата като лизингодател

Активите, отдадени по оперативни лизингови договори, се отразяват в консолидирания отчет за финансовото състояние на Групата и се амортизират в съответствие с амортизационната политика, възприета по отношение на подобни активи на Групата, и изискванията на МСС 16 „Имоти, машини и съоръжения“ или МСС 38 „Нематериални активи“. Доходът от оперативни лизингови договори се признава директно като приход в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за съответния отчетен период.

Активите, отдадени при условията на финансови лизингови договори, се отразяват в консолидирания отчет за финансово състояние на Групата като вземане, равно на нетната инвестиция в лизинговия договор. Доходът от продажба на активите се включва в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за съответния период. Признаването на финансовия приход се основава на модел, отразяващ постоянен периодичен процент на възвращаемост върху остатъчната нетна инвестиция.

4.16. Тестове за обезценка на активи

При изчисляване размера на обезценката Групата дефинира най-малката разграничима група активи, за която могат да бъдат определени самостоятелни парични потоци (единица, генерираща парични потоци). В резултат на това някои от активите подлежат на тест за обезценка на индивидуална база, а други на база на единица, генерираща парични потоци.

Всички активи и единици, генериращи парични потоци, се тестват за обезценка поне веднъж годишно. Всички други отделни активи или единици, генериращи парични потоци, се тестват за обезценка, когато събития или промяна в обстоятелствата индикират, че тяхната балансова стойност не може да бъде възстановена.

За загуба от обезценка се признава сумата, с която балансовата стойност на даден актив или единица, генерираща парични потоци, превишава възстановимата им стойност, която е по-високата от справедливата стойност, намалена с разходите по продажба на даден актив, и

неговата стойност в употреба. За да определи стойността в употреба, ръководството на Групата изчислява очакваните бъдещи парични потоци за всяка единица, генерираща парични потоци, и определя подходящия дисконтов фактор с цел калкулиране на настоящата стойност на тези парични потоци. Данните, използвани при тестването за обезценка, се базират на последния одобрен бюджет на Групата, коригиран при необходимост с цел елиминиране на ефекта от бъдещи реорганизации и значителни подобрения на активи. Дисконтовите фактори се определят за всяка отделна единица, генерираща парични потоци, и отразяват съответния им риск профил, оценен от ръководството на Групата.

Загубите от обезценка на единица, генерираща парични потоци, се посочват в намаление на балансовата сума на активите от тази единица. За всички активи на Групата ръководството преценява последващо дали съществуват индикации за това, че загубата от обезценка, призната в предходни години, може вече да не съществува или да е намалена. Обезценка, призната в предходен период, се възстановява, ако възстановимата стойност на единицата, генерираща парични потоци, надвишава нейната балансова стойност.

4.17. Инвестиционни имоти

Групата отчита като инвестиционни имоти сгради и земи, които се държат за получаване на приходи от наем и/или за увеличение на капитала, по модела на справедливата стойност.

Инвестиционните имоти се оценяват първоначално по себестойност, включваща покупната цена и всички разходи, които са пряко свързани с инвестиционния имот, например хонорари за правни услуги, данъци по прехвърляне на имота и други разходи по сделката.

Инвестиционните имоти се преоценяват на годишна база и се включват в консолидирания отчет за финансовото състояние по пазарните им стойности. Те се определят от независими оценители с професионална квалификация и значителен професионален опит в зависимост от характера и местонахождението на инвестиционните имоти, базирайки се на доказателства за пазарните условия.

Всяка печалба или загуба от промяна в справедливата стойност или от продажба на даден инвестиционен имот се признава незабавно в печалбата или загубата на ред Продажба на нетекущи активи и на ред Промяна в справедливата стойност на инвестиционните имоти.

Последващите разходи, свързани с инвестиционни имоти, които вече са признати в консолидирания финансов отчет на Групата, се прибавят към балансовата стойност на имотите, когато е вероятно Групата да получи бъдещи икономически ползи, надвишаващи първоначално оценената стойност на съществуващите инвестиционни имоти. Всички други последващи разходи се признават за разход в периода, в който са възникнали.

Групата отписва инвестиционните си имоти при продажбата им или при трайното им изваждане от употреба, в случай че не се очакват никакви икономически изгоди от тяхното освобождаване. Печалбите или загубите, възникващи от изваждането им от употреба или тяхната продажба, се признават в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход и се определят като разлика между нетните постъпления от освобождаването на актива и балансовата му стойност.

Приходите от наем и оперативните разходи, свързани с инвестиционни имоти, се представят в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход съответно на ред „Приходи от нефинансова дейност” и ред „Оперативни и административни разходи”, и се признават, както е описано в пояснение 4.9 и пояснение 4.10.

4.18. Активи по проучване и оценка на минерални ресурси

Проучването и оценката на минералните ресурси за Групата, се отнася до проучване и оценка на суров нефт и природен газ. След придобиване на право за проучване и оценка всички разходи, свързани с този процес, се капитализират първоначално по разходоопределящи звена – конкретен „Блок”.

Групата признава като активи по проучване и оценка всички пряко свързани разходи, доколкото те са свързани със специфични дейности по проучване и оценка, които може да се отнесат директно към точно определена площ за проучване „Блок”, за която Групата е получила права от съответните държавни институции. Такива разходи включват най-малко следните видове:

- Придобиване на права за проучвания
- Топографски, геологически, геохимически и геофизични изследвания
- Проучвателни сондажи
- Вземане на проби за анализ
- Дейности, свързани с оценяване техническата изпълнимост и търговската приложимост на добиването на минерални ресурси.

Всички разходи, направени преди получаването на права за проучване и оценка се отнасят в печалбата или загубата за периода, в който са възникнали.

Активите по проучване и оценка на минерални ресурси могат да бъдат класифицирани като:

- Разрешения за търсене и проучване, издадени от Министерство на Околната Среда и Водите и Министерство на Икономиката и Енергетиката, съгласно Закона за подземните богатства и свързаните с тях такси;
- Всички разходи за топографски, геологически, геохимически и геофизични изследвания, проучвателни сондажи, изкопни работи, вземане на проби за анализ и други дейности, свързани с оценяване техническата изпълнимост и търговската приложимост на добиването на минерални ресурси, както и други разходи за проучване и оценка, които са направени за конкретна площ, за която Групата притежава разрешение за проучване. Тези разходи включват и разходите за възнаграждение на персонала, материали и използвано гориво, снабдителни разходи и плащания направени към доставчици.

Разходите по проучване и оценка на минерални ресурси се капитализират и представят като нематериални активи до момента, до който не бъде доказана възможността или невъзможността за техническа изпълнимост и търговска приложимост на минералния ресурс. След доказване на техническа изпълнимост и търговска приложимост на открития минерален ресурс, разходите по проучване и оценка се трансформират към „Имоти, машини и съоръжения”.

Активите по проучване и оценка се преглеждат технически, финансово и на управленско ниво поне веднъж годишно с цел потвърждаване на намерението за продължаване на проучвателните дейности и извличане на ползи от направеното откритие, както и за наличие на индикации за обезценка. В случай, че Групата няма намерение да продължава проучвателните дейности или има индикации за обезценка, разходите се отписват.

Оценяването на активите по проучване и оценка на минерални ресурси при тяхното първоначално признаване е по себестойност. Елементите на себестойността включват операции по проучване и оценяване.

“Операции по проучване” – означава операциите с цел проучване на акумулация от петрол. Това включва, без да се ограничава до, геоложки, геофизични, фотографски, геохимични и други анализи, изучавания и изследвания, както и сондиране, удълбочаване, напускане или обсаждане и перфориране, както и изпитване на търсещи сондажи за откриването на петрол, и покупката, наемането или придобиването на такива суровини, материали, оборудване за тези дейности, каквито могат да бъдат включени в одобрените годишни работни проекти и бюджети.

“Операции по оценяване” – означава работите по оценяване (част от проучването) и работна програма за оценяване, изпълнявана след открития, с цел оконторяване на природния резервоар, към който се отнася откритието по отношение на дебелина и латерално разпространение, и оценяване на извлекаемите количества в него, и следва да включва, без да се ограничава от геоложки, геофизични, фотографски, геохимични и други анализи.

4.19. Финансови инструменти съгласно МСФО 9

4.19.1. Признаване и отписване

Финансовите активи и финансовите пасиви се признават, когато Групата стане страна по договорните условия на финансовия инструмент.

Финансовите активи се отписват, когато договорните права върху паричните потоци от финансовия актив изтичат или когато финансовият актив и по същество всички рискове и изгоди се прехвърлят.

Финансовите пасиви се отписват, когато задължението, посочено в договора, е изпълнено, е отменено или срокът му е изтекъл.

4.19.2. Класификация и първоначално оценяване на финансови активи

Първоначално финансовите активи се отчитат по справедлива стойност, коригирана с разходите по сделката, с изключение на финансовите активи по справедлива стойност през печалбата или загубата и търговските вземания, които не съдържат съществен финансов компонент. Първоначалната оценка на финансовите активи по справедлива стойност през печалбата или загубата не се коригира с разходите по сделката, които се отчитат като текущи разходи. Първоначалната оценка на търговските вземания, които не съдържат съществен финансов компонент представлява цената на сделката съгласно МСФО 15.

В зависимост от начина на последващо отчитане, финансовите активи се класифицират в една от следните категории:

- дългови инструменти по амортизирана стойност;
- финансови активи по справедлива стойност през печалбата или загубата;
- финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход с или без рекласификация в печалбата или загубата в зависимост дали са дългови или капиталови инструменти.

Класификацията на финансовите активи се определя на базата на следните две условия:

- бизнес моделът на Групата за управление на финансовите активи;
- характеристиките на договорните парични потоци на финансовия актив.

Всички приходи и разходи, свързани с финансовите активи, които са признати в печалбата и загубата, се включват във финансови разходи, финансови приходи или други финансови позиции с изключение на обезценката на търговските вземания, която се представя на ред други разходи в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход.

4.19.3. Последващо оценяване на финансовите активи

Дългови инструменти по амортизирана стойност

Финансовите активи се оценяват по амортизирана стойност, ако активите изпълняват следните критерии и не са определени за оценяване по справедлива стойност през печалбата и загубата:

- Групата управлява активите в рамките на бизнес модел, чиято цел е да държи финансовите активи и да събира техните договорни парични потоци;
- съгласно договорните условия на финансовия актив на конкретни дати възникват парични потоци, които са единствено плащания по главница и лихва върху непогасената сума на главницата.

Тази категория включва недеривативни финансови активи като заеми и вземания с фиксирани или определяеми плащания, които не се котират на активен пазар. След първоначалното признаване те се оценяват по амортизирана стойност с използване на метода на ефективната лихва. Дисконтиране не се извършва, когато ефектът от него е несъществен. Групата класифицира в тази категория парите и паричните еквиваленти, търговските и други вземания, както и дългови инструменти, които преди са били класифицирали като кредити и вземания, инвестиции, държани до падеж, или финансови активи на разположение за продажба в съответствие с МСС 39.

Финансови активи по справедлива стойност през печалбата или загубата

Финансови активи, за които не е приложим бизнес модел „държани за събиране на договорните парични потоци“ или бизнес модел „държани за събиране и продажба“, както и финансови активи, чиито договорни парични потоци не са единствено плащания на главница и лихви, се отчитат по справедлива стойност през печалбата или загубата. Всички деривативни финансови инструменти се отчитат в тази категория с изключение на тези, които са определени и ефективни като хеджиращи инструменти и за които се прилагат изискванията за отчитане на хеджирането (виж по-долу).

Промените в справедливата стойност на активите в тази категория се отразяват в печалбата и загубата. Справедливата стойност на финансовите активи в тази категория се определя чрез котираны цени на активен пазар или чрез използване на техники за оценяване, в случай че няма активен пазар.

Финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход

Групата отчита финансовите активи по справедлива стойност в друг всеобхватен доход, ако активите отговарят на следните условия:

- Групата управлява активите в рамките на бизнес модел, чиято цел е да държи финансовите активи, за да събира договорни парични потоци и да ги продава; и
- Съгласно договорните условия на финансовия актив на конкретни дати възникват парични потоци, които са единствено плащания на главница и лихви върху непогасената сума на главницата.

Финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход включват:

- Капиталови ценни книжа, които не са държани за търгуване и които Групата неотменимо е избрала при първоначално признаване, да признае в тази категория. Това са стратегически инвестиции и групата счита тази класификация за по-релевантна.
- Дългови ценни книжа, при които договорните парични потоци са само главница и лихви, и целта на бизнес модела на Групата за държане се постига както чрез събиране на договорни парични потоци, така и чрез продажба на финансовите активи.

При освобождаването от капиталови инструменти от тази категория всяка стойност, отчетена в преоценъчния резерв на инструментите се прекласифицира в неразпределената печалба.

При освобождаването от дългови инструменти от тази категория всяка стойност, отчетена в преоценъчния резерв на инструментите се прекласифицира в печалбата или загубата за периода.

4.19.4. Обезценка на финансовите активи

Изискванията за обезценка съгласно МСФО 9, използват повече информация, ориентирана към бъдещето, за да признаят очакваните кредитни загуби – моделът за „очакваните кредитни загуби“.

Инструментите, които попадат в обхвата на новите изисквания, включват заеми и други дългови финансови активи, оценявани по амортизирана стойност, търговски вземания, активи по договори, признати и оценявани съгласно МСФО 15, както и кредитни ангажименти и някои договори за финансова гаранция (при емитента), които не се отчитат по справедлива стойност през печалбата или загубата.

Признаването на кредитни загуби вече не зависи от настъпването на събитие с кредитна загуба. Вместо това Групата разглежда по-широк спектър от информация при оценката на кредитния риск и оценяването на очакваните кредитни загуби, включително минали събития, текущи условия, разумни и поддържащи прогнози, които влияят върху очакваната събираемост на бъдещите парични потоци на инструмента.

При прилагането на този подход, насочен към бъдещето, се прави разграничение между:

- финансови инструменти, чието кредитното качество не се е влошило значително спрямо момента на първоначалното признаване или имат нисък кредитен риск (Фаза 1) и
- финансови инструменти, чието кредитното качество се е влошило значително спрямо момента на първоначалното признаване или на които кредитния риск не е нисък (Фаза 2)
- „Фаза 3“ обхваща финансови активи, които имат обективни доказателства за обезценка към отчетната дата.

12-месечни очаквани кредитни загуби се признават за първата категория, докато очакваните загуби за целия срок на финансовите инструменти се признават за втората категория.

Очакваните кредитни загуби се определят като разликата между всички договорни парични потоци, които се дължат на Групата и паричните потоци, които тя действително очаква да получи паричен недостиг. Тази разлика е дискотирана по първоначалния ефективен лихвен процент (или с коригирания спрямо кредита ефективен лихвен процент).

Изчисляването на очакваните кредитни загуби се определя на базата на вероятностно претеглената приблизителна оценка на кредитните загуби през очаквания срок на финансовите инструменти.

За целите на установяване на обезценката по финансовите активи, Групата прилага модели за изчисляване на очакваните кредитни загуби на колективна и индивидуална база. Моделите за обезценка на индивидуално оценяваните финансови активи се прилагат за дългови финансови активи като дългови ценни книжа, банкови салда, депозити и други. Моделите за обезценка на индивидуално оценяваните експозиции, се базират на дискотираните парични потоци и отразяват различни сценарии на очаквани парични потоци, включващи и наличната разумна и аргументирана информация, достъпна без извършване на излишни разходи или усилия, която касае бъдещи събития /включително и макроикономически прогнози/. За целите на установяване на обезценката на експозиции в неизпълнение /Фаза 3/ или придобити финансови активи с кредитна обезценка, Групата прилага модел за индивидуална обезценка на активи над определен размер.

Моделът за обезценка на колективно оценявани финансови активи е базиран на определяне на стойности за вероятност от неизпълнение /PD/ и загуба при неизпълнение за всеки колективно оценяван актив, при прилагане на амортизиране с ефективния лихвен процент /EIR/ при изчисление на очакваната загуба /EAD/. Моделите за обезценка на финансови активи, оценявани колективно се прилагат за дългови ценни книжа, банкови салда и депозити, репо сделки, както и експозиции, произтичащи от кредитната дейност на Групата – кредитни и задбалансови експозиции на физически и юридически лица. Моделите включват наличната разумна и аргументирана информация, достъпна без извършване на излишни разходи или усилия, за външен кредитен рейтинг на контрагентите, както и 3 годишни сценарии за макроикономическото развитие на държавата. Групата обновява стойността на използваните прогнозни индикатори в своя модел веднъж годишно, при публичното оповестяване на 3-годишните прогнози на съответните институции.

В края на всеки отчетен период Групата актуализира оценката на изменението в кредитния риск на съответния финансов инструмент. Групата оценява загубата от обезценка за финансовия инструмент на стойност, която е равна на очакваните кредитни загуби за целия срок на инструмента, ако кредитният риск на финансовия инструмент се е увеличил значително от първоначалното признаване. Ако кредитният риск на финансовия инструмент не е значително увеличен от първоначалното признаване, Групата оценява загубата от обезценка за дадения финансов инструмент на стойност, която е равна на очакваните кредитни загуби за 12 месеца.

Търговски и други вземания, активи по договор и вземания по лизингови договори

Групата използва опростен подход при отчитането на търговските и други вземания, както и на активите по договор и признава загуба от обезценка като очаквани кредитни загуби за целия срок. Те представляват очакваният недостиг в договорните парични потоци, като се има предвид възможността за неизпълнение във всеки момент от срока на финансовия инструмент. Групата използва своя натрупан опит, външни показатели и информация в дългосрочен план, за да изчислят очакваните кредитни загуби чрез разпределянето на клиентите по индустрии и срочна структура на вземанията и използвайки матрица на провизиите.

Финансови активи, отчитани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход

Групата признава очакваните 12-месечни кредитни загуби за финансови активи, отчитани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход. Тъй като повечето от тези инструменти имат добър кредитен рейтинг, вероятността от неизпълнение се очаква да бъде ниска. Въпреки това към всяка отчетна дата Групата оценява дали съществува значително увеличение на кредитния риск на инструмента.

При оценяването на тези рискове Групата разчита на готовата налична информация като кредитните рейтинги, публикувани от основните агенции за кредитен рейтинг за съответния актив. Групата държи единствено прости финансови инструменти, за които специфични

кредитни рейтинги обикновено са на разположение. Ако няма информация или информацията относно факторите, които влияят на рейтинга на наличния актив, е ограничена, Групата обединява подобни инструменти в един портфейл, за да оцени на тази база дали има значително увеличение на кредитния риск.

В допълнение, Групата разглежда и други показатели като неблагоприятни промени в дейността, икономически или финансови условия, които могат да засегнат способността на издателя на капиталовия инструмент да изпълни задълженията си по дълга или неочаквани промени в оперативните резултати на емитента.

Ако някой от тези показатели води до значително увеличение на кредитния риск на инструментите, Групата признава за тези инструменти или този клас инструменти очаквани кредитни загуби за целия срок на инструмента.

4.19.5. Прекласификация на финансови инструменти

Само когато Групата промени своя бизнес модел за управление на финансови активи, прекласифицира всички засегнати финансови активи. Групата не прекласифицира финансови пасиви.

Групата прекласифицира финансови активи, като прилага прекласификацията за бъдещи периоди от датата на прекласификация. Групата не преизчислява никакви признати преди това печалби, загуби (включително печалби или загуби от обезценка) или лихви.

4.19.6. Печалба или загуба от финансови инструменти

Печалба или загуба от финансов актив или финансов пасив, който се оценява по справедлива стойност, се признава от Групата в печалбата или загубата, освен ако:

а) е част от хеджиращо взаимоотношение

б) е инвестиция в капиталов инструмент и Групата е избрала да представя печалбите и загубите от тази инвестиция в друг всеобхватен доход.

в) финансов пасив, определен като оценяван по справедлива стойност през печалбата или загубата, и Групата е задължена да представи ефекта от промените в кредитния риск на пасива в друг всеобхватен доход

г) е финансов актив, оценен по справедлива стойност през друг всеобхватен доход и Групата е задължена да признава някои промени в справедливата стойност в другия всеобхватен доход.

Печалба или загуба от финансов актив, който се оценява по амортизирана стойност и не е част от хеджиращо взаимоотношение се признава от Групата в печалбата или загубата, когато финансовият актив се отписва или прекласифицира чрез процеса на амортизация или с оглед признаване на печалби или загуби от обезценка.

Печалба или загуба от финансов актив, оценяван по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, се признава от страна на Групата в друг всеобхватен доход, с изключение на печалби или загуби от обезценка и печалби и загубите от валутни операции до момента на отписване или рекласификация на финансовия актив. Когато финансовият актив се отписва, кумулативната печалба или загуба, призната преди това в друг всеобхватен доход, се прекласифицира от собствения капитал в печалбата или загубата като корекция от прекласификация. Ако финансовият актив се прекласифицира от категория „оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход“, Групата взема предвид кумулативната печалба или загуба, която е била призната в друг всеобхватен доход. Лихвата, която се изчислява чрез използването на метода на ефективната лихва, се признава в печалбата или загубата.

4.19.7. Модификация на договорни парични потоци на финансов актив

Модифициране на договорни парични потоци на финансов актив е налице, когато договорните парични потоци на финансов актив бъдат предоговорени или изменени по друг начин и тези изменения не са били договорени при първоначалното признаване на финансовия актив. Промяната в лихвения процент по финансов актив поради промяна в пазарните условия, не се счита за модификация. При установяване на наличие на Модификация на финансов актив, се

анализират факторите за възникването ѝ, като съобразно тях се определя и счетоводното отразяване на ефекта от модификация.

4.19.8. Класификация и оценяване на финансовите пасиви

Финансовите пасиви на Групата включват получени заеми, задължения по лизингови договори, търговски и други финансови задължения и деривативни финансови инструменти.

Финансовите пасиви се оценяват първоначално по справедлива стойност и, където е приложимо, се коригират по отношение на разходите по сделката, освен ако Групата не е определила даден финансов пасив като оценяван по справедлива стойност през печалбата и загубата.

Финансовите пасиви се оценяват последващо по амортизирана стойност, използвайки метода на ефективната лихва, с изключение на деривативи и финансови пасиви, които са определени за оценяване по справедлива стойност през печалбата или загубата (с изключение на деривативни финансови инструменти, които са определени и ефективни като хеджиращ инструмент).

Всички разходи свързани с лихви и, ако е приложимо, промени в справедливата стойност на инструмента, които се отчитат в печалбата или загубата, се включват във финансовите разходи или финансовите приходи.

4.19.9. Отписване на финансови инструменти

Един финансов актив се отписва на датата, на която Групата няма повече контрол върху договорните права и е прехвърлила в значителна степен рисковете от собствеността върху актива. Това се получава, когато правата се реализират, валидността им е изтекла или са откупени. Един финансов пасив се отписва, когато е погасен, отменен или срокът му е изтекъл.

4.20. Деривативи

Деривативите се отчитат по справедлива стойност и се признават в консолидирания отчет за финансовото състояние като деривативи за търгуване. Справедливата стойност на деривативите се основава на пазарната цена или сходни модели за оценка. Деривативите активи се представят като част от финансовите активи, държани за търгуване, а деривативите пасиви се представят като част от финансови задължения. Промяната в справедливата стойност на дериватите за търгуване се признава като част от нетния приход от търговски операции в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход. Групата не прилага счетоводно отчитане на хеджирането съгласно МСФО 9.

4.21. Вземания и задължения по споразумения за обратно изкупуване

Вземанията и задълженията по споразумения за обратно изкупуване се отчитат по цена на придобиване, която е равна на справедливата стойност на пласираните/привлечените от Групата средства, обезпечени със стойността на ценните книжа. Дължимите лихви за предоставеното/полученото финансиране за срока на споразумението се осчетоводяват и признават като приходи/разходи за лихви в периода на възникването им.

Ценните книжа, заложили като обезпечение по споразумения за обратно изкупуване не се отписват от консолидирания отчет за финансовото състояние на Групата в случаите, когато рисковете и ползите от собствеността им не са прехвърлени.

Ценните книжа, получени, като обезпечение по споразумения за обратно изкупуване не се записват в консолидирания отчет за финансово състояние на Групата в случаите, когато рисковете и ползите от собствеността им не са прехвърлени.

4.22. Провизии за кредитни ангажименти

Размерът на провизии за гаранции и други задбалансови кредитни ангажименти се признава за разход и пасив, когато Групата има текущи правни или конструктивни задължения, които са възникнали в резултат на минало събитие и когато е вероятно определен поток, включващ икономически ползи, да бъде необходим за покриване на задължението и може да бъде направена надеждна оценка на размера на задължението. Всички загуби в резултат от признаване на провизии за задължения се отнасят в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за съответния период.

4.23. Материални запаси

Материалните запаси включват материали, продукцията, незавършено производство, резервни части и стоки. В себестойността на материалните запаси се включват директните разходи по закупуването или производството им, преработката и други преки разходи, свързани с доставката им, както и част от общите производствени разходи, определена на базата на нормален производствен капацитет. Финансовите разходи не се включват в стойността на материалните запаси. Към края на всеки отчетен период материалните запаси се оценяват по по-ниската от себестойността им и тяхната нетна реализуема стойност. Сумата на всяка обезценка на материалните запаси до нетната им реализуема стойност се признава като разход за периода на обезценката.

Нетната реализуема стойност представлява очакваната продажна цена на материалните запаси, намалена с очакваните разходи по продажбата. В случай, че материалните запаси са били вече обезценени до нетната им реализуема стойност и в последващ отчетен период се окаже, че условията довели до обезценката не са вече налице, то се възприема новата им нетна реализуема стойност. Сумата на възстановяването може да бъде само до размера на балансовата стойност на материалните запаси преди обезценката. Сумата на обратно възстановяване на стойността на материалните запаси се отчита като намаление на разходите за материали за периода, в който възниква възстановяването.

Групата определя разходите за материални запаси, като използва метода среднопретеглена стойност. При продажба на материалните запаси тяхната балансова стойност се признава като разход в периода, в който е признат съответният приход.

4.24. Данъци върху дохода

Разходите за данъци, признати в печалбата или загубата, включват сумата на отсрочените и текущи данъци, които не са признати в другия всеобхватен доход или директно в собствения капитал.

Текущите данъчни активи и/или пасиви представляват тези задължения към или вземания от данъчните институции, отнасящи се за текущи или предходни отчетни периоди, които не са платени към датата на финансовия отчет. Текущият данък е дължим върху облагаемия доход, който се различава от печалбата или загубата в консолидирания финансов отчет. Изчисляването на текущия данък е базиран на данъчните ставки и на данъчните закони, които са в сила към края на отчетния период.

Отсрочените данъци се изчисляват по пасивния метод за всички временни разлики между балансовата стойност на активите и пасивите и тяхната данъчна основа. Отсрочен данък не се предвижда при първоначалното признаване на актив или пасив, освен ако съответната транзакция не засяга данъчната или счетоводната печалба.

Отсрочените данъчни активи и пасиви не се дисконтират. При тяхното изчисление се използват данъчни ставки, които се очаква да бъдат приложими за периода на реализацията им, при условие че те са влезли в сила или е сигурно, че ще влезнат в сила, към края на отчетния период.

Отсрочените данъчни пасиви се признават в пълен размер.

Отсрочени данъчни активи се признават, само ако съществува вероятност те да бъдат усвоени чрез бъдещи облагаеми доходи. Относно преценката на ръководството за вероятността за възникване на бъдещи облагаеми доходи, чрез които да се усвоят отсрочени данъчни активи, вижте пояснение 4.37.

Отсрочени данъчни активи и пасиви се компенсират, само когато Групата има право и намерение да компенсира текущите данъчни активи или пасиви от същата данъчна институция.

Промяната в отсрочените данъчни активи или пасиви се признава като компонент от данъчния приход или разход в печалбата или загубата, освен ако те не са свързани с позиции, признати в другия всеобхватен доход или директно в собствения капитал, при което съответният отсрочен данък се признава в другия всеобхватен доход или в собствения капитал.

4.25. Пари и парични еквиваленти

Парите и паричните еквиваленти се състоят от наличните пари в брой, парични средства по банкови сметки, безсрочни депозити и депозити до 3 месеца, краткосрочни и високоликвидни

инвестиции, които са лесно обрачаеми в конкретни парични суми и съдържат незначителен риск от промяна в стойността си.

Парични средства и парични еквиваленти, за целите на съставяне на консолидирания отчет за паричните потоци, включват паричните средства, салдата по сметките в Централната банка (БНБ) и ностро сметките, които представляват разплащателни сметки в други банки без ограничения при използването им, както и предоставени ресурси, кредити и аванси на други банки с падеж до 3 месеца.

4.26. Собствен капитал, резерви и плащания на дивиденди

Акционерният капитал на Групата отразява номиналната стойност на емитираните акции на дружеството-майка.

Премийният резерв включва премии, получени при емитиране на собствен капитал. Всички разходи по сделки, свързани с емитиране на акции, са приспаднати от внесения капитал.

Когато дъщерни дружества на Групата купуват акции на дружеството-майка на Групата (изкупени собствени акции), платеното възнаграждение, включително всички присъщи такси, се намалява от собствения капитал на Групата, докато акциите не бъдат продадени извън Групата. В случай че такива акции се продадат извън Групата, полученото възнаграждение, нетно от необходимо присъщите такси, се включва в собствения капитал.

Другите резерви са формирани на база изискванията на Търговския закон за формиране на законови резерви и резерв от преоценки по планове за дефинирани доходи.

Неразпределената печалба включва натрупаните печалби и непокрити загуби от минали периоди.

Всички транзакции със собствениците на Групата са представени отделно в консолидирания отчет за собствения капитал.

4.27. Осигурителни и пенсионни договори

Пенсионноосигурителното дружество на Групата управлява и представлява три пенсионни фонда за допълнително пенсионно осигуряване – Доброволен, Професионален и Универсален.

Доброволен пенсионен фонд (ДПФ) извършва допълнително доброволно пенсионно осигуряване за лична допълнителна доброволна пенсия. Покритите осигурителни случаи са: старост, инвалидност и смърт. Всяко физическо лице, навършило 16 години може доброволно да се осигурява или да бъде осигурявано.

Пенсионните схеми, които се предлагат, са разработени на предварително определени осигурителни вноски. Осигурителните вноски за доброволно осигуряване могат да бъдат за сметка на самото лице и/или работодател и/или друг осигурител.

Отделните пенсионни схеми са:

- индивидуална пенсионна схема – на основата на еднократни или периодични вноски за сметка на осигуреното лице;
- колективна пенсионна схема – на основата на еднократни или периодични вноски за сметка на друг осигурител или работодател;

Допълнителните пенсии са пожизнени и срочни, по избор на осигуреното лице, като вида на пенсията и срока на нейното получаване се посочват в пенсионния договор при придобиване на право на допълнителна пенсия.

Плащанията са под формата на:

- допълнителни пенсии за старост и инвалидност;
- еднократно или разсрочено изплащане на средствата по индивидуалната партида;
- изплащане на наследствена пенсия;
- еднократно или разсрочено изплащане на наследниците на остатъка от средствата по индивидуалната партида на осигурените лица или пенсионера.

Размерът на личната пожизнена допълнителна пенсия за старост се изчислява на основата на:

- натрупаните средства по индивидуалната партида;

- техническия лихвен процент;
- биометрични таблици.

Право на допълнителна пенсия може да се придобие и чрез внасяне на еднократни вноски, като техният размер се определя на базата на актюерски разчети.

Техническият лихвен процент и биометричните таблици се одобряват от заместник председателя на Комисията за финансов надзор, ръководещ Управление “Осигурителен надзор”.

Осигурителният договор се прекратява в следните случаи:

- при смърт на осигурения;
- когато осигуреното лице прехвърли в полза на трето лице или друг пенсионен фонд цялата сума, натрупана в неговата индивидуална партида;
- при изтегляне на цялата сума, натрупана по неговата индивидуална партида.

Професионален пенсионен фонд (ППФ) осигурява срочна професионална пенсия за ранно пенсиониране. Професионалната пенсия за ранно пенсиониране се получава до момента на придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по част първа от Кодекса за социално осигуряване (КСО).

Осигурените лица във Фонда имат право на :

- срочна професионална пенсия за ранно пенсиониране за работещите при условията на I и II категория труд съобразно категорията труд;
- еднократно изплащане до 50% от средствата натрупани по индивидуална партида сума при пожизнено загубена работоспособност над 89.99 на сто;
- еднократно или разсрочено изплащане на натрупаната по индивидуалната партида сума на наследници на починал осигурен или на пенсионер на фонда.

Размерът на професионалната пенсия за ранно пенсиониране се изчислява на основата на:

- натрупаните средства по индивидуалната партида;
- срокът на получаване на пенсията;
- техническия лихвен процент, одобрен от зам. председателя на Комисията за финансов надзор.

При придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по дял Първи на КСО преди изтичане на срока, за който е отпусната професионалната пенсия, с последната пенсия на осигуреното лице се изплаща и остатъкът на средствата в индивидуалната осигурителна партида.

Осигурителният договор се прекратява при следните случаи:

- при смърт на осигуреното лице;
- при изтегляне на всички натрупани средства по индивидуалната партида на осигуреното лице при пенсиониране за осигурителен стаж и възраст по част първа от КСО, ако не е придобило право на професионална пенсия по условията на КСО;
- при прехвърляне на средствата в професионален пенсионен фонд, управляван от друго пенсионно осигурително дружество, на осигурено лице, подписало действителен договор за осигуряване в професионален пенсионен фонд, управляван от друго пенсионноосигурително дружество, и за което процедурата за промяна на участие не е прекратена.
- при еднократен избор от осигуреното лице по реда на чл. 4в от КСО да промени осигуряването си от Фонда във фонд “Пенсии” на ДОО, ако не му е отпусната пенсия за осигурителен стаж и възраст или професионална пенсия за ранно пенсиониране.

Осигуряването се осъществява с месечни парични осигурителни вноски. Размерът им се определя в Кодекса за социалното осигуряване като процент от осигурителния доход.

Универсален пенсионен фонд (УПФ): Осигуряването за лична допълнителна пожизнена пенсия за старост се извършва въз основа на договор, сключен между Групата и осигурените лица за участие във фонда – при избор на УПФ от осигуреното лице, както и в резултат на служебно разпределение, осъществено от Национална агенция по приходите (НАП).

Право на придобиване на лична допълнителна пенсия за старост от Универсален пенсионен фонд възниква, когато лицето придобие право на пенсия за осигурителен стаж и възраст при условията на част първа от Кодекса за социално осигуряване или 5 години преди навършване на възрастта за получаване на пенсия от Държавното обществено осигуряване по желание на осигуреното лице, при положение, че натрупаните средства по индивидуалната партида позволяват отпускането на такава пенсия в размер не по-малък от размера на минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл.68, ал.1-3.

Осигурените лица във Фонда имат право на:

- допълнителна пожизнена пенсия за старост след придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по Част първа на КСО;
- еднократно изплащане до 50 на сто от натрупаната по индивидуалната партида сума при пожизнено загубена работоспособност над 89.99%;
- еднократно или разсрочено изплащане на натрупаната по индивидуалната партида сума на наследниците на починало осигурено лице и на пенсионер на Фонда.

Размерът на личната пожизнена допълнителна пенсия за старост се определя на основата на:

- натрупаните средства по индивидуалната партида;
- техническия лихвен процент;
- биометрични таблици.

Техническият лихвен процент и биометричните таблици се одобряват от заместник председателя на Комисията за финансов надзор, ръководещ Управление “Осигурителен надзор”.

Осигурителният договор се прекратява в следните случаи:

- при смърт на осигуреното лице;
- при прехвърляне на средствата в универсален пенсионен фонд, управляван от друго пенсионно осигурително дружество, на осигурено лице, подписало действителен договор за осигуряване в универсален пенсионен фонд, управляван от друго пенсионноосигурително дружество, и за което процедурата за промяна на участие не е прекратена.
- при еднократен избор от осигуреното лице по реда на чл. 4б от КСО да промени осигуряването си от Фонда във фонд “Пенсии” на ДОО, съответно във фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“, не по-късно от 5 години преди възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО и ако не му е отпусната пенсия за осигурителен стаж и възраст.

Осигуряването се осъществява с месечни парични осигурителни вноски. Размерът им е определен в Кодекса за социално осигуряване като процент от осигурителния доход.

4.28. Резерви за пенсионна дейност

Групата заделя пенсионни резерви за гарантиране на минимална доходност, свързана с дейността на фондовете по допълнително задължително пенсионно осигуряване, съгласно изискванията на Кодекса за социално осигуряване (КСО). Резервите, които са формирани към 31 декември 2019 представляват 1.37 % от нетните активи на тези фондове (към 31 декември 2018: 1.17%).

4.29. Задължения към осигурени лица

Съгласно изискванията на КСО Групата формира пенсионни резерви с цел изплащане на пожизнени пенсии на лицата, преживели по-дълго от предварителните актюерски разчети в УПФ и ДПФ. Пенсионният резерв се формира от собствени средства на ПОАД и от средства на починали осигурени лица от ДПФ и УПФ, които нямат наследници.

Групата преизчислява размера на формирания пенсионен резерв към 31 декември всяка година. Изчисленията се извършват от актюер.

4.30. Пенсионни и краткосрочни възнаграждения на служителите

Групата отчита краткосрочни задължения по компенсирани отпуски, възникнали поради неизползван платен годишен отпуск в случаите, в които се очаква той да бъдат ползван в рамките на 12 месеца след датата на отчетния период, през който наетите лица са положили труда, свързан с тези отпуски. Краткосрочните задължения към персонала включват надници, заплати и социални осигуровки.

Групата дължи пенсионни възнаграждения на служителите си по планове с дефинирани доходи във връзка с изискванията на Кодекса на труда съгласно, които при прекратяване на трудовото правоотношение, след като служителят е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, Групата е задължена да му изплати обезщетение в размер до шест брутни работни заплати.

Задължението, признато в консолидирания отчет за финансовото състояние относно планове с дефинирани доходи, представлява настоящата стойност на задължението по изплащане на дефинирани доходи към края на отчетния период.

Ръководството на Групата оценява задължението по изплащане на дефинирани доходи веднъж годишно с помощта на независим актюер. Оценката на задълженията е базирана на стандартни проценти на инфлацията, очаквана промяна на разходите за медицинско обслужване и смъртност. Бъдещи увеличения на заплатите също се вземат под внимание. Дисконтовите фактори се определят към края на всяка година като се взема предвид доходността на дългосрочни ДЦК.

Актюерските печалби или загуби се признават в другия всеобхватен доход. Нетните разходи за лихви, свързани с пенсионните задължения, са включени в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Финансови разходи“. Всички други разходи, свързани с разходи за пенсионни възнаграждения на служителите, са включени на ред „Оперативни и административни разходи“.

Краткосрочните доходи на служителите, включително и полагаемите се отпуски, са включени в текущите пасиви на ред „Пенсионни и други задължения към персонала“ по недисконтирана стойност, която Групата очаква да изплати.

4.31. Застрахователни операции

Групата прилага МСФО 4 „Застрахователни договори“. Този стандарт дефинира изисквания за оповестяването на счетоводната политика и представяне на сравнителна информация по отношение на застрахователните активи и пасиви, както и приходите и разходите свързани със застрахователната дейност. Счетоводната политика на Групата е съобразена със спецификата на предлаганите застрахователни услуги и съответните нормативни изисквания.

4.32. Застрахователни договори

Застрахователни договори са тези ангажименти, които към датата на тяхното действие прехвърлят съществени застрахователни рискове върху Групата. Приема се, че съществен застрахователен риск съществува тогава, когато има реална възможност Групата да изплати обезщетение в полза на застрахованото лице и/или трета страна по настъпили застрахователни събития, в размер надхвърлящ 10% от сумата, която би била изплатена, ако такова събитие не настъпи.

След първоначално признаване на застрахователните договори те продължават да се представят като такива за периода на тяхното действие, независимо че е възможно съществено намаляване на застрахователния риск за периода.

4.33. Презастрахователни договори

Групата отстъпва част от застрахователния риск, който носи по сключени застрахователни договори с презастрахователи. Очакваните ползи на Групата от презастрахователните договори по отношение на предстоящи плащания се признават като активи в консолидирания отчет за финансовото състояние в момента на тяхното възникване.

Групата периодично извършва преглед за обезценка на вземанията от презастрахователи. Ако са налице обстоятелства за такива обезценки, презастрахователните вземания се намаляват до размера на сумата, която се очаква да бъде събрана. Разликата се посочва като изменение в дела на презастрахователите в резерва за предстоящи плащания в техническия отчет за застрахователната дейност.

Групата извършва и активно презастраховане. Премиите и обезщетенията по активно презастраховане се отчитат заедно със записаните застрахователни премии и изплатените брутни обезщетения по преки застрахователни операции.

4.34. Застрахователни резерви

Застрахователните резерви се създават от застрахователя за покриване на настоящи и бъдещи задължения към застрахованите въз основа на застрахователните договори, и не са елемент на собствения капитал. Застрахователните резерви се изчисляват от актюера на Групата чрез актюерски методи, които са съвкупност от математически и статистически методи и правила. Застрахователните резерви се посочват в консолидирания отчет за финансовото състояние на Групата в брутен размер, както и частта на презастрахователя. Когато застраховането се извършва в чуждестранна валута, в същата валута се създават и резервите за него. Застрахователните резерви, заделени през предходния отчетен период, се посочват като приход от освободени резерви през текущия отчетен период, а заделените в края на периода - като разход за заделени резерви в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход. Застрахователните резерви, отнасящи се за частта на презастрахователя, заделени през предходния отчетен период, се посочват като разход от освободени резерви през текущия отчетен период, а заделените в края на периода - като приход от заделени резерви в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход.

4.35. Адекватност на резервите

Периодично актюерите на Групата правят оценка дали общо формираните резерви, са достатъчни, за да покрият евентуални бъдещи плащания. Съгласно изискванията на регулаторните органи сумата на така формираните резерви следва да бъде обезпечена напълно с инвестиции във високоликвидни активи (в процентни съотношения, регламентирани в съответните нормативни актове).

При оценката за адекватност на резервите се взимат под внимание паричните потоци, насочени за плащане на обезщетения, парични потоци, генерирани от събрани премии, изплатени комисионни.

4.36. Провизии, условни пасиви и условни активи

Провизиите се признават, когато има вероятност сегашни задължения в резултат от минало събитие да доведат до изходящ поток на ресурси от Групата и може да бъде направена надеждна оценка на сумата на задължението. Възможно е срочността или сумата на изходящия паричен поток да е несигурна. Сегашно задължение се поражда от наличието на правно или конструктивно задължение вследствие на минали събития. Провизиите за реструктуриране се признават само ако е разработен и приложен подробен формален план за реструктуриране или ръководството е обявило основните моменти на плана за реструктуриране пред тези, които биха били засегнати. Провизии за бъдещи загуби от дейността не се признават.

Сумата, която се признава като провизия, се изчислява на база най-надеждната оценка на разходите, необходими за уреждане на сегашно задължение към края на отчетния период, като се вземат предвид рисковете и несигурността, свързани със сегашното задължение. Когато съществуват редица подобни задължения, вероятната необходимост от изходящ поток за погасяване на задължението се определя, като се отчете групата на задълженията като цяло. Провизиите се дисконтират, когато ефектът от времевите разлики в стойността на парите е значителен.

Обезщетения от трети лица във връзка с дадено задължение, за които Групата е сигурна, че ще получи, се признават като отделен актив. Този актив може и да не надвишава стойността на съответната провизия.

Провизиите се преразглеждат към края на всеки отчетен период и стойността им се коригира, за да се отрази най-добрата приблизителна оценка.

В случаите, в които се счита, че е малко вероятно да възникне изходящ поток на икономически ресурси в резултат на текущо задължение, пасив не се признава. Условните пасиви следва да се оценяват последващо по по-високата стойност между описаната по-горе сравнима провизия и първоначално признатата сума, намалена с натрупаната амортизация.

Вероятни входящи потоци на икономически ползи, които все още не отговарят на критериите за признаване на актив, се смятат за условни активи.

4.37. Значими преценки на ръководството при прилагане на счетоводната политика

Значимите преценки на ръководството при прилагането на счетоводните политики на Групата, които оказват най-съществено влияние върху консолидирания финансов отчет, са описани по-долу. Основните източници на несигурност при използването на приблизителните счетоводни оценки са описани в пояснение 4.38.

4.37.1. Отсрочени данъчни активи

Оценката на вероятността за бъдещи облагаеми доходи за усвояването на отсрочени данъчни активи се базира на последната одобрена бюджетна прогноза, коригирана относно значими необлагаеми приходи и разходи и специфични ограничения за пренасяне на неизползвани данъчни загуби или кредити. Ако надеждна прогноза за облагаем доход предполага вероятното използване на отсрочен данъчен актив особено в случаи, когато активът може да се употреби без времево ограничение, тогава отсроченият данъчен актив се признава изцяло. Признаването на отсрочени данъчни активи, които подлежат на определени правни или икономически ограничения или несигурност, се преценява от ръководството за всеки отделен случай на базата на специфичните факти и обстоятелства.

4.37.2. Прехвърлен контрол над дъщерни дружества

В случаите, в които предприятието – майка притежава пряко или косвено чрез дъщерни предприятия повече от половината от правата на глас в дадено предприятие, но не притежава властта да управлява финансовата и оперативна политика на предприятието и/или е налице договорно споразумение по силата на което Групата не контролира предприятието, то инвестицията в акциите/дялове на това предприятие се класифицира като финансов актив.

Предприятието-майка притежава 97.32% от капитала на дружество ПФК Черно Море АД индиректно чрез дъщерни дружества. Дяловото участие не води до придобиване на контрол, съгласно договори за управление и за прехвърляне на правата на глас. Поради тази причина инвестицията в ПФК Черно Море АД е рекласифицирана във финансов актив.

Групата притежава 100% от капитала на дружества АО СК Армеец, Русия и Итил Мед, Русия. През 2016 г. е прехвърлен контролът върху тези дружества и поради тази причина инвестициите в тях са рекласифицирани във финансови активи.

Делът на Групата в капитала на АК Пластик ЕООД е 99%. През 2019 г. контролът е прехвърлен и инвестицията е рекласифицирана във финансови активи.

4.37.3. Приходи от продажба на самолетни билети, чийто срок на валидност е изтекъл

Групата основно предоставя услуги по превоз на пътници, които се осъществяват при настъпването на периода, за който е издаден самолетният билет. Прихода от услугата по превоз на пътниците се признава, когато превоза реално бъде извършен. В случаите, когато клиентите са закупили билети, но периода на валидност на самолетните билети е изтекъл и те не могат да бъдат ползвани от клиента, Групата отписва стойността на признатото задължение като друг приход. Съответната пропорционална част на летищните такси, припадащи се на стойността на продадените самолетни билети, за които превозът не е извършен поради изтичането на периода му на валидност, също се отписват от задълженията и се признават като други приходи. Отчитането на другите приходи от билети и летищни такси с изтекла валидност се базира на статистическа информация, извлечена от регистрите бази данни, поддържани от Групата. Ръководството смята, че изтичането на периода на валидност за всеки самолетен билет, когато той не е бил ползван дава основание за признаване на приходи. Това разбиране се основава на основния възприет принцип за признаване на приходи, а именно че те са базирани на фактически извършените услуги.

4.37.4. Приходи от продажба на самолетни билети в случаи на прекъсване на полета и/или премаршрутиране

Като член на Международната организация за въздушен транспорт (International Air Transport Association - IATA), Групата е обвързана със спазване на правила за въздушния транспорт, наложени от ИАТА. Съгласно ИАТА резолюции 735d и 735e, в случаите на недоброволно премаршрутиране и/или прекъсване на полета, авиокомпанията е задължена да издаде документ FIM (Flight Interruption Manifest). FIM е валиден за определен полет на авиокомпанията-агент, която е различна от авиокомпанията, първоначално издала оригиналния билет за полета.

От началото на 2019 г. настъпиха промени в ИАТА резолюция 735d, като една от тях е отпадането на FIM (Flight Interruption Manifest) като документ, с който се извършва недоброволно премаршрутиране и/или прекъсване на полет. Това се осъществява само с електронен билет. Причината е, че FIM е хартиен документ, на който не беше създаден алтернативен електронен. Поради това отпадна ИАТА резолюция 735e, а авиокомпаниите могат при прекъсване на полет на двустранна основа да използват FIM и други хартиени документи като квитанции за свърхбагаж например.

Промяната в ИАТА резолюциите доведе до нови текстове в RAM (Revenue Accounting Manual). В глава A2, т. 2.6 вече не са посочват правилата за разчет при FIM, а тези при планирана промяна на разписание (planned scheduled change).

Поради наличието на двустранна договореност между авиокомпаниите за използването FIM, остана практиката след получаване на FIM фактурата, приемащата авиокомпания (извършила полета) в рамките на четири месеца от датата на издаване на фактурата според правилата на глава A10, т. 4.1. на RAM да направи редубит на база прорейтната стойност. При получаване на редубитната фактура се закрива възникналия разчет. След изтичане на четиримесечния срок за възражения /редубити/, непредявените суми се признават като приход. През 2019 т. по полетите на Авиокомпанията е имало само един FIM, издаден от Ер Франс, по който е получена редубитна фактура.

Отчитането на приходите се базира на предишен опит и ръководството е направило преценка, че 95 % от стойността на всички издадени и непредявени FIM дава основание за признаване на приходи, базирани на фактически извършените услуги.

Както за текущата 2019 г., така и за предходния период, приблизително 5% от стойността на издадени FIM-ове е призната като други приходи, а останалата стойност е отчетена като очаквано задължение.

4.37.5. Приходи от продажба на самолетни билети при ползване на бонус точки по програми за лоялни клиенти

Групата има действащи програми за лоялни клиенти, при които клиентите могат да набират бонус точки (наградни кредити), които след това могат да заменят за безплатни билети за полетите на България Ер АД.

В случаите, в които клиентът може да се възползва самостоятелно от стоката или услугата, независимо от ползването на услугата по превоз, тя се счита за отделно задължение за изпълнение, ако дава съществено право.

Права като безплатен превоз на допълнителен багаж, превоз в бизнес-класа при закупен билет за икономична класа, ваучери за бизнес-салона на летището, атрактивни отстъпки при наемането на автомобил от Sixt и други подобни поощрения за лоялни клиенти не се считат за отделни задължения за изпълнение.

В случаите, когато програмите за лоялни клиенти и наградните кредити дават съществени права и се считат за отделно задължение за изпълнение, авиокомпанията ги отчита като отделно разграничимо задължение за изпълнение във връзка с продажбата, в която поощренията са дадени. Справедливата стойност на полученото възнаграждение или вземането по отношение на първоначалната продажба се разпределя между бонус точките (наградните кредити) и другите компоненти на продажбата. Групата разпределя цената на сделката между материалното право и другите задължения за изпълнение, определени в договор, на база на тяхната относително самостоятелна продажна цена. Групата предоставя поощренията за лоялните клиенти и признава възнаграждението, разпределено към поощренията като приход, когато тези поощрения под формата на бонус точки бъдат заменени и Групата изпълни задължението си за доставката им. Сумата на признатия приход се основава на броя на наградните кредити, които са заменени за награди, в съотношение с общия брой, който се очаква да бъде заменен. Приходите от материалното право се признават на по-ранната от датата, на която клиентите са използвали точките и датата, на която те изтичат.

Отчитането на наградните кредити се базира на приблизителна преценка на ръководството относно вероятността същите да бъдат ползвани в срока на тяхната валидност. Затова, сумата

на отчетените бонуси и отстъпки и свързаните с тях приходи могат да се различават от действителните резултати.

4.37.6. Квоти за търговия с емисии на парникови газове

Съгласно изискванията на Директива 2003/87/ЕО на Европейския парламент и на Съвета за установяване на схема за търговия с квоти за емисии на парникови газове в рамките на Общността, авиационните дейности са включени в единната Европейска схема за търговия с емисии на парникови газове (ЕСТЕ). За периодите след 1 януари 2012 г. авиооператорите участват в този механизъм за намаляване на вредното въздействие върху околната среда.

Компаниите получават част от необходимите им квоти за отделяне на вредни емисии безвъзмездно. До 30 април на следващата година, авиопревозвачите трябва да предоставят в регистъра на ЕСТЕ емисионните квоти за отделените вредни емисии през текущата година.

Групата е възприела политика за прилагане на т.нар. "подход на нетното задължение" по отношение на счетоводното отчитане на правата за емисии на парникови газове. Съгласно този подход Групата не признава нито актив, нито приход за безвъзмездно придобитите емисионни квоти от Изпълнителната агенция по околна среда.

Безвъзмездно получените от държавата квоти за емисии на парникови газове (CO₂ емисии) не се признават в отчета за финансовото състояние, а признават като условни активи и пасиви. Когато годишните отделени емисии превишават наличните и безвъзмездно предоставените квоти, задължението за превишаването се оценява по справедливата стойност на емисиите на парникови газове към края на отчетния период, за който се дължат, и се начислява провизия.

Провизия се признава, само когато реалното количество на емисиите превиши количеството на безвъзмездно предоставените емисии. Провизията се признава в консолидирания отчет за печалба и загубата и другия всеобхватен доход. Правата за емисии, които са придобити и превишават безвъзмездно предоставените квоти се признават като актив по цена на придобиване.

Общия брой достигнати квоти се определя чрез представяне на верифициран доклад, издаден от независим акредитиран верификационен орган.

4.38. Несигурност на счетоводните приблизителни оценки

При изготвянето на консолидирания финансов отчет ръководството прави редица предположения, оценки и допускания относно признаването и оценяването на активи, пасиви, приходи и разходи.

Действителните резултати могат да се различават от предположенията, оценките и допусканията на ръководството и в редки случаи съответстват напълно на предварително оценените резултати.

Информация относно съществените предположения, оценки и допускания, които оказват най-значително влияние върху признаването и оценяването на активи, пасиви, приходи и разходи е представена по-долу.

4.38.1. Обезценка на нефинансови активи и репутация

За загуба от обезценка се признава сумата, с която балансовата стойност на даден актив или единица, генерираща парични потоци, превишава възстановимата им стойност, която е по-високата от справедливата стойност, намалена с разходите по продажба на даден актив, и неговата стойност в употреба. За да определи стойността в употреба, ръководството на Групата изчислява очакваните бъдещи парични потоци за всяка единица, генерираща парични потоци, и определя подходящия дисконтов фактор с цел калкулиране на настоящата стойност на тези парични потоци (вж. пояснение 4.16). При изчисляване на очакваните бъдещи парични потоци ръководството прави предположения относно бъдещите брутни печалби. Тези предположения са свързани с бъдещи събития и обстоятелства. Действителните резултати могат да се различават и да наложат значителни корекции в активите на Групата през следващата отчетна година.

В повечето случаи при определянето на приложимия дисконтов фактор се прави оценка на подходящите корекции във връзка с пазарния риск и рисковите фактори, които са специфични за отделните активи.

Групата е претърпяла загуби от обезценка на репутацията в размер на 4 084 хил. лв. (2018 г.: 4 088 хил. лв.), за да се намали балансовата стойност на репутацията до възстановимата им стойност (вж. пояснение 11).

4.38.2. Измерване на очакваните кредитни загуби за финансови активи

Кредитните загуби представляват разликата между всички договорни парични потоци, дължими на Групата и всички парични потоци, които Групата очаква да получи. Очакваните кредитни загуби са вероятно претеглена оценка на кредитните загуби, които изискват преценката на ръководството на Групата. Очакваните кредитни загуби са дисконтирани с първоначалния ефективен лихвен процент (или с коригирания спрямо кредита ефективен лихвен процент за закупени или първоначално създадени финансови активи с кредитна обезценка).

4.38.3. Оценка по справедлива стойност

Ръководството използва техники за оценяване на справедливата стойност на финансови инструменти (при липса на котираны цени на активен пазар) и нефинансови активи. При прилагане на техники за оценяване ръководството използва в максимална степен пазарни данни и предположения, които пазарните участници биха възприели при оценяването на даден инструмент. Когато липсват приложими пазарни данни, ръководството използва своята най-добра оценка на предположенията, които биха направили пазарните участници. Тези оценки могат да се различават от действителните цени, които биха били определени при справедлива пазарна сделка между информирани и желаещи страни в края на отчетния период (вж. пояснение 52.1).

4.38.4. Полезен живот на амортизируеми активи

Ръководството преразглежда полезния живот на амортизируемите активи в края на всеки отчетен период.

Към 31 декември 2019 г. ръководството определя полезния живот на активите, който представлява очакваният срок на ползване на активите от Групата. Преносните стойности на активите са анализирани в пояснения 12 и 8. Действителният полезен живот може да се различава от направената оценка поради техническо и морално изхабяване.

4.38.5. Материални запаси

Материалните запаси се оценяват по по-ниската стойност от цената на придобиване и нетната реализуема стойност. При определяне на нетната реализуема стойност ръководството взема предвид най-надеждната налична информация към датата на приблизителната оценка. Бъдещата реализация на балансовата стойност на материалните 62 331 хил. лв. (2018 г.: 45 923 хил. лв.) се влияе от бъдещото предоставяне на услуги и пазарната реализация на материалните запаси, пояснение 22.

4.38.6. Задължение за изплащане на дефинирани доходи

Ръководството оценява веднъж годишно с помощта на независими актюери задълженията за изплащане на дефинирани доходи. Действителната стойност на задълженията може да се различава от предварителната оценка поради нейната несигурност. Оценката на задълженията е базирана на стандартни проценти на инфлацията, очаквана промяна на вероятност за оттегляне и смъртност. Бъдещи увеличения на заплатите също се вземат под внимание. Дисконтовите фактори се определят към края на всяка година като се взема предвид доходността на държавни ценни книжа.

4.38.7. Провизии

Групата е ответник по няколко съдебни дела към настоящия момент, чийто изход може да доведе до задължения на стойност, различна от сумата на признатите във финансовия отчет провизии. Провизиите нямат да бъдат разглеждани тук по-подробно, за да се избегнат предубеждения, свързани с позицията на Групата в горепосочените спорове.

4.38.8. Бизнес комбинации

При първоначалното им признаване активите и пасивите на придобитите дружества са включени в консолидирания отчет за финансовото състояние с тяхната справедлива стойност. При изчисляване на справедливата стойност ръководството използва оценки на бъдещите парични

потоци и дисконтови фактори, които обаче могат да се различават от действителните резултати. Всички промени в оценката след първоначалното признаване биха се отразили върху стойността на репутацията. Информация относно придобитите активи и пасиви е представена в пояснение 5.

5. База за консолидация

5.1. Инвестиции в дъщерни предприятия

Дъщерните предприятия, включени в консолидацията, са както следва:

Име на дъщерното предприятие	Страна на учредяване	Основна дейност	31.12.2019 Консолидационен процент	31.12.2019 Номинален процент	31.12.2018 Консолидационен процент	31.12.2018 Номинален процент
Централна Кооперативна Банка АД	България	Финансов сектор	77.00%	77.00%	79.31%	79.31%
Централна Кооперативна Банка АД – Скопие	Македония	Финансов сектор	67.26%	91.83%	73.76%	91.83%
АО Инвестиционна Корпоративна Банка	Руска Федерация	Финансов сектор	86.27%	86.27%	86.27%	86.27%
ЦКБ Груп ЕАД	България	Финансов сектор	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
ЦКБ Асетс Мениджмънт ЕАД	България	Финансов сектор	79.31%	100.00%	79.31%	100.00%
ЗАД Армеец	България	Финансов сектор	96.26%	96.26%	96.26%	96.26%
ЗЕАД ЦКБ Живот	България	Финансов сектор	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
ПОАД ЦКБ Сила	България	Финансов сектор	67.43%	67.43%	67.01%	67.01%
ДПФ ЦКБ Сила	България	Финансов сектор	67.43%	100.00%	67.01%	67.01%
УПФ ЦКБ Сила	България	Финансов сектор	67.43%	100.00%	67.01%	67.01%
ППФ ЦКБ Сила	България	Финансов сектор	67.43%	100.00%	67.01%	67.01%
Зърнени Храни България АД	България	Производство, търговия и услуги	68.12%	68.12%	68.12%	68.12%
Проучване и добив на нефт и газ АД	България	Производство, търговия и услуги	49.59%	65.92%	49.59%	65.92%
Българска петролна рафинерия ЕООД	България	Производство, търговия и услуги	49.59%	100.00%	49.59%	100.00%
Слънчеви лъчи Провадия ЕАД	България	Производство, търговия и услуги	68.12%	100.00%	68.12%	100.00%
Асенова Крепост АД	България	Производство, търговия и услуги	49.93%	72.36%	47.74%	68.65%
ПДНГ –Сервиз ЕООД	България	Производство, търговия и услуги	49.59%	100.00%	49.59%	100.00%
Издателство геология и минерални ресурси ООД	България	Производство, търговия и услуги	34.71%	70.00%	34.71%	70.00%
Булхимтрейд ООД	България	Производство, търговия и услуги	44.96%	66.00%	44.96%	66.00%
Рабър Трейд ООД	България	Производство, търговия и услуги	40.87%	60.00%	40.87%	60.00%
Химцелтекс ЕООД	България	Производство, търговия и услуги	68.12%	100.00%	68.12%	100%
Химойл БГ ЕООД	България	Производство, търговия и услуги	49.59%	100.00%	49.59%	100.00%

Име на дъщерното предприятие	Страна на учредяване	Основна дейност	31.12.2019 Консолидационен процент	31.12.2019 Номинален процент	31.12.2018 Консолидационен процент	31.12.2018 Номинален процент
Зърнени храни грейн ЕООД	България	Производство, търговия и услуги	68.12%	100.00%	68.12%	100.00%
Техно Капитал АД	България	Производство, търговия и услуги	86.40%	90.00%	86.40%	90.00%
Добрички панаир АД	България	Производство, търговия и услуги	40.85%	59.97%	40.85%	59.97%
Национална стокова борса АД	България	Производство, търговия и услуги	75.00%	75.00%	75.00%	75.00%
Асела АД	България	Производство, търговия и услуги	-	-	24.53%	51.39%
АК Пластик ЕООД	България	Производство, търговия и услуги	-	-	47.26%	99.00%
Прайм Лега Консулт ЕООД	България	Производство, търговия и услуги	100.00%	100.00%	100%	100%
СК ХГХ Консулт ООД	България	Производство, търговия и услуги	59.34%	59.34%	59.34%	59.34%
Омега Финанс ООД	България	Производство, търговия и услуги	96.00%	96.00%	96.00%	96.00%
Ай Ти Системс Консулт ЕООД	България	Производство, търговия и услуги	68.12%	100.00%	68.12%	100.00%
Българска Корабна Компания ЕАД	България	Морски и речен транспорт	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
Параходство Българско Речно Плаване АД	България	Морски и речен транспорт	79.89%	79.89%	79.89%	79.89%
Порт Балчик АД	България	Морски и речен транспорт	78.64%	100.00%	78.64%	100.00%
Пристанище Леспорт АД	България	Морски и речен транспорт	99.00%	99.00%	99.00%	99.00%
Леспорт Проджект Мениджмънт ЕООД	България	Морски и речен транспорт	99.00%	100.00%	99.00%	100.00%
МАЯК КМ АД	България	Морски и речен транспорт	69.16%	86.57%	41.04%	51.37%
Българска Логистична Компания ЕООД	България	Морски и речен транспорт	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
Порт Пристис ООД	България	Морски и речен транспорт	43.94%	55.00%	-	-
Портстрой Инвест ЕООД	България	Морски и речен транспорт	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
Порт Инвест ЕООД	България	Морски и речен транспорт	79.89%	100.00%	79.89%	100.00%

Име на дъщерното предприятие	Страна на учредяване	Основна дейност	31.12.2019 Консолидационен процент	31.12.2019 Номинален процент	31.12.2018 Консолидационен процент	31.12.2018 Номинален процент
Интерлихтер Словакия	Словакия	Морски и речен транспорт	79.89%	100.00%	79.89%	100.00%
Блу Сий Хорайзън Корп	Сейшел	Морски и речен транспорт	79.89%	100.00%	79.89%	100.00%
Българиян Еървейз Груп ЕАД	България	Въздушен транспорт	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
България Ер АД	България	Въздушен транспорт	99.99%	99.99%	99.99%	99.99%
България Ер Техник ЕООД	България	Въздушен транспорт	99.99%	100.00%	99.99%	100.00%
Еърпорт Консулт ЕООД	България	Въздушен транспорт	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
Транс интеркар ЕАД	България	Транспорт	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
Енергопроект АД	България	Недвижими имоти и инженеринг	98.69%	98.69%	98.69%	98.69%
Енергопроект Ютилитис ООД/ликвидация/	България	Недвижими имоти и инженеринг	50.33%	51.00%	50.33%	51.00%
България Ер Меинтенанс ЕАД	България	Недвижими имоти и инженеринг	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
Голф Шабла АД	България	Недвижими имоти и инженеринг	32.23%	65.00%	32.23%	65.00%
Спортен Комплекс Варна АД	България	Недвижими имоти и инженеринг	65.00%	65.00%	65.00%	65.00%
Спортен мениджмънт ЕООД	България	Недвижими имоти и инженеринг	65.00%	100.00%	65.00%	100.00%
ТИ АД	България	Недвижими имоти и инженеринг	87.66%	87.66%	87.66%	87.66%
Булхимекс ГмБХ	Германия	Недвижими имоти и инженеринг	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
Инвест Кепитал Консулт АД	България	Недвижими имоти и инженеринг	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
Ситняково Проджект Истейд ЕООД	България	Недвижими имоти и инженеринг	49.59%	100.00%	49.59%	100.00%
Имоти Активитис 1 ЕООД	България	Недвижими имоти и инженеринг	68.12%	100.00%	-	-

Групата включва неконтролиращо участие (НКУ), разпределено по сегменти както следва.

Име на сегмент	Натрупани неконтролиращи участия	
	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Финансов сектор	168 343	119 302
Производство, търговия и услуги	107 106	134 047
Транспорт	12 708	16 411
Недвижими имоти и инженеринг	21 713	24 171
	309 870	293 931

През 2019 г. са изплатени дивиденди на неконтролиращото участие в размер на 3 712 хил. лв. (2018: 2 430 хил. лв.)

Обобщена финансова информация за активите и пасивите преди вътрешногрупови елиминации е оповестена в пояснение 7 Отчитане по сегменти.

5.2. Придобиване на неконтролиращо участие в Имоти Активитис 1 ЕООД

През 2019 г. Групата придоби контролно участие в размер на номинален 100 % (68.12% консолидационен) в дружеството Имоти Активитис 1 ЕООД, чрез апорт на инвестиционни имоти на стойност 9 755 хил. лв.

Балансовата стойност на новопридобитите нетни активи на дъщерното дружество Имоти Активитис 1 ЕООД, признати към датата на придобиване в консолидирания финансов отчет, възлиза на 6 645 хил. лв.). Групата е признала увеличение на неконтролиращото участие в размер на 3 109 хил. лв.

5.3. Придобиване на контролиращо участие в Порт Пристис АД

През 2019 г. Групата придоби допълнително дялово участие в размер на номинален 22.05 % (28.76% консолидационен) в дружеството Порт Пристис АД за сума в размер на 55 хил. лв. (46 хил. лв. за Групата), като по този начин придоби контролиращо участие в размер на 55 % (43.94% - консолидационен).

Балансовата стойност на новопридобитите нетни активи на дъщерното дружество Порт Пристис АД, признати към датата на придобиване в консолидирания финансов отчет, възлиза на 46 хил. лв.). Групата е признала увеличение на неконтролиращото участие в размер на 49 хил. лв.

	2019 хил. лв.
Общо прехвърлено възнаграждение	46
Дял в нетните активи	(46)
Нетен резултат	-

5.4. Придобиване на неконтролиращо участие в Маяк – КМ АД

През 2019 г. Групата придоби допълнително дялово участие в размер 28.12% консолидационен и 35.20 % (номинален) в своето дъщерно дружество Маяк - КМ АД за сума в размер на 3 056 хил. лв. за Групата и 3 530 хил. лв. номинална цена, като по този начин увеличи своето контролиращо участие до 69.16 % консолидационен и 86.57% номинален.

Балансовата стойност на новопридобитите нетни активи на дъщерното дружество Маяк – КМ АД, признати към датата на придобиване в консолидирания финансов отчет, възлиза на 2 135 хил. лв. Групата е признала намаление на неконтролиращото участие в размер на 2 609 хил. лв. и намаление на неразпределената печалба в размер на 8 969 хил. лв.

	2019
	хил. лв.
Общо прехвърлено възнаграждение	(3 056)
Допълнително придобит дял в нетните активи на дружество МАЯК – КМ АД	2 135
Намаление на неразпределена печалба	(921)

5.5. Придобиване на неконтролиращо участие в ПОАД ЦКБ Сила

През 2019 г. Групата придоби допълнително дялово участие в размер 0.42 % в своето дъщерно дружество ПОАД ЦКБ Сила за сума в размер на 521 хил. лв., като по този начин увеличи своето контролиращо участие до 67.43 % (консолидационен).

Балансовата стойност на новопридобитите нетни активи на дъщерното дружество ПОАД ЦКБ Сила, признати към датата на придобиване в консолидирания финансов отчет, възлиза на 220 хил. лв. Групата е признала намаление на неконтролиращото участие в размер на 220 хил. лв. и намаление на неразпределената печалба в размер на 301 хил. лв.

	2019
	хил. лв.
Общо прехвърлено възнаграждение	(521)
Допълнително придобит дял в нетните активи на дружество ПОАД ЦКБ Сила	220
Намаление на неразпределена печалба	(301)

5.6. Увеличение на акционерния капитал на Асенова Крепост АД и продажба на част от контролиращо участие в Асенова Крепост АД

На 4 юни 2019 г. дъщерното дружество - Асенова Крепост АД е увеличило капитала си, чрез издаване на нови 1 749 995 бр. обикновени акции с номинал 3 лв. и емисионна стойност 10.80 лв. за брой. По този начин групата увеличи участието си с 6.84% консолидационен и 10.05% номинален със стойност на придобиване за групата от 11 813 хил. лв. През периода след увеличението на акционерния капитал е извършена продажба на 3.59 % консолидационен и 5.27 % номинален със стойност на продажбата от 1 767 хил. лв. След извършените трансакции Групата е увеличила с 2.9 % консолидационни (3.71% номинални) процента участие си в акционерния капитал на Асенова Крепост АД , като по този начин увеличи своето контролиращо участие до 49.93 % (консолидационен) 72.36 % номинален.

Балансовата стойност на придобитите нетни активи на дъщерното дружество Асенова Крепост АД, признати към датата на придобиване в консолидирания финансов отчет, възлиза на минус 832 хил. лв.. Групата е признала намаление на неконтролиращото участие в размер на 4 697 хил. лв. и намаление на неразпределената печалба в размер на 9 214 хил. лв.

5.7. Увеличение на акционерния капитал на Централна Кооперативна Банка АД

На 25 февруари 2019 г. дъщерното дружество – Централна Кооперативна Банка АД увеличи капитала си, чрез издаване на нови 13 975 679 бр. обикновени акции с номинал 1 лв., чрез конвертиране на облигационна емисия съгласно решение на извънредно общо събрание на акционерите от 2018 г. По този начин групата нетно намали участието си с 2.31% консолидационен, като общото контролиращо участие е в размер на 77.00 % консолидационен.

В резултата на конвертирането за Групата е признато увеличение на неконтролиращото участие в размер на 11 295 хил. лв. и увеличение на неразпределената печалба в размер на 6 334 хил. лв.

5.8. Прехвърляне на контролиращото участие в Асела АД

През 2019 г. Групата продаде изцяло дялово си участие в размер на номинален процент 61.39% (34.53% - консолидационен) в своето дъщерно дружество Асела АД за парична сума в размер на 1 405 хил. лв.

Групата е признала увеличение на консолидираната печалба в размер на 1 115 хил. лв. и увеличение на малцинственото участие в размер на 502 хил. лв.

	2019 хил. лв.
Получено възнаграждение	1 405
Продаден дял в нетните активи на Асела АД	(290)
Резултат от загуба на контрол, признат на ред "Резултат от операции с финансови инструменти"	1 115

5.9. Прехвърляне на контролиращото участие в АК Пластик ЕООД

През 2019 г. Групата прехвърли контрола в размер на 99% (47.26%) в своето дъщерно дружество АК Пластик ЕООД на юридическо лице извън Групата на Химимпорт АД. От осъществената трансакция няма ефекти за малцинственото участие и за Групата на Химимпорт АД.

6. Инвестиции, отчетани по метода на собствения капитал

Стойността на инвестициите, отчетани по метода на собствения капитал, е както следва:

	Пояснение	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Инвестиции в асоциирани предприятия	6.1	26 054	27 685
Инвестиции в съвместни предприятия	6.2	2 860	7 441
Общо инвестиции, отчетани по метода на собствения капитал		28 914	35 126
Печалба от инвестиции, отчетани по метода на собствения капитал	6.1, 6.2	5 189	5 300

6.1. Инвестиции в асоциирани предприятия

Групата притежава акции или дялове от капитала на следните асоциирани предприятия:

	2019 хил. лв.	Участие %	2018 хил. лв.	Участие %
Луфтханза Техник София ООД	8 502	24.90%	8 945	24.90%
Суиспорт България АД	5 829	49.00%	5 671	49.00%
Силвър Уингс България ООД	4 678	42.50%	5 170	42.50%
Амадеус България ООД	3 078	44.99%	3 294	44.99%
ВТС АД	3 385	41.00%	4 034	41.00%
Каварна Газ ООД	582	35.00%	552	35.00%
Порт Пристис	-	-	19	19.00%
	26 054		27 685	

Инвестициите в асоциирани предприятия са отчетени в консолидирания финансов отчет на Групата по метода на собствения капитал. Датата на финансовите отчети на асоциираните предприятия е 31 декември.

Дяловете и акциите на асоциираните предприятия не се търгуват на публична фондова борса и поради тази причина липсват котирани цени на активен пазар.

Обобщена финансова информация за съществените асоциирани предприятия на Групата е представена по-долу. Тя отразява сумите, представени във финансовия отчет на съответното

асоциирано предприятие след корекции във връзка с прилагането на метода на собствения капитал (вкл. корекции на справедлива стойност) или корекции за разлики в счетоводната политика:

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Нетекущи активи	211 908	65 376
Текущи активи	68 242	59 988
Общо активи	280 150	125 364
Нетекущи пасиви	176 200	34 435
Текущи пасиви	41 656	27 090
Общо пасиви	217 856	61 525
Нетни активи	62 294	63 839
Приходи	210 343	181 650
Печалба за годината	10 398	14 086
Печалба след данъци	9 325	12 646
Друга всеобхватна загуба	(136)	(53)
Общ всеобхватен доход за годината	9 189	12 593

Равнение на финансовата информация, посочена по-горе, с балансовата стойност на инвестициите в съществени асоциирани предприятия е представено, както следва:

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Общо нетни активи към 1 януари	63 840	60 197
Печалба за годината	9 325	12 646
Друга всеобхватна загуба за годината	(136)	(59)
Платени дивиденди	(10 435)	(8 944)
Общо нетни активи към 31 декември	62 594	63 840
Дялово участие на Групата (в хил. лв.)	20 652	22 283
Репутация	5 402	5 402
Балансова стойност на инвестицията	26 054	27 685

Всички трансфери на парични средства към Групата, напр. изплащане на дивиденди, се осъществяват след одобрението на най-малко 51 % от всички собственици на асоциираните предприятия. Групата е получила дивиденди съответно в размер на 3 819 хил. лв. за 2019 г. и 3 270 хил. лв. за 2018 г.

Групата няма условни задължения или други поети ангажименти, свързани с нейните инвестиции в асоциирани предприятия.

6.2. Инвестиции в съвместни предприятия

Групата притежава акции или дялове от капитала на следните съвместни предприятия:

Име	2019	Участие	2018	Участие
	хил. лв.		хил. лв.	
Нюанс БГ АД	2 674	50%	2 434	50%
Консорциум България Ер - Посока	132		-	
Консорциум България Ер И Посока	54		-	
Варнафери ООД	-	50%	5 007	50%
	2 860		7 441	

Инвестициите в съвместни предприятия са отчетени в консолидирания финансов отчет на Групата по метода на собствения капитал. Датата на финансовите отчети на съвместни предприятия е 31 декември.

Дяловете и акциите на съвместни предприятия не се търгуват на публична фондова борса и поради тази причина липсват котираны цени на активен пазар.

Обобщена финансова информация за съществените съвместни предприятия на Групата е представена по-долу. Тя отразява сумите, представени във финансовия отчет на съответното асоциирано предприятие след корекции във връзка с прилагането на метода на собствения капитал (вкл. корекции на справедлива стойност) или корекции за разлики в счетоводната политика:

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Нетекущи активи	10 685	12 935
Текущи активи	12 772	11 039
Общо активи	23 457	23 974
Нетекущи пасиви	1 308	2 030
Текущи пасиви	18 779	17 572
Общо пасиви	20 087	19 602
Нетни активи	3 370	4 372
Приходи	54 448	46 135
Печалба за годината	1 074	158
Печалба/(загуба) след данъци	718	(54)
Общ всеобхватен доход за годината	718	(54)

Равнение на финансовата информация, посочена по-горе, с балансовата стойност на инвестициите в съществени съвместни предприятия е представено, както следва:

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Общо нетни активи към 1 януари	4 372	7 684
Печалба за годината	718	(54)
Общо нетни активи към 31 декември	5 090	7 630
Дялово участие на Групата (в хил. лв.)	2 860	7 441
Балансова стойност на инвестициите	2 860	7 441

Всички трансфери на парични средства към Групата, напр. изплащане на дивиденди, се осъществяват след одобрението на съвместните предприятия. Групата е получила дивиденди съответно в размер на 953 хил. лв. за 2019 г. и 1 629 хил. лв. за 2018 г.

Групата няма условни задължения или други поети ангажименти, свързани с нейните инвестиции в съвместни предприятия.

7. Отчитане по сегменти

Ръководството, отговорно за вземане на оперативни решения, определя оперативните сегменти базирайки се на видовете дейности, основните продукти и услуги, които се осъществяват от Групата. Дейността на Групата се разглежда като съвкупност от единици – оперативни сегменти, които могат да варират в зависимост от естеството и развитието на конкретен сегмент, като се отчита влиянието на рискови фактори, парични потоци, продукти и пазарни изисквания.

Всеки от оперативните сегменти се управлява отделно, доколкото той изисква отделни технологии и ресурси, както и отделни маркетингови подходи. Прилагането на МСФО 8 не е повлияло при идентифициране на основните оперативни сегменти на Групата в сравнение с тези определени в последния годишен консолидиран финансов отчет.

Съгласно МСФО 8 обявените печалби по сегменти, се основават на информацията, която се използва за нуждите на вътрешно управленско отчитане и която се преглежда регулярно от лицата, отговорни за вземане на оперативни решения.

При отчитането по сегменти според МСФО 8 Групата прилага същата политика на оценяване, както в последния годишен консолидиран финансов отчет. Всички трансфери между сегментите се оценяват и признават по пазарни цени и условия.

Основните оперативни сегменти на Групата са следните: Производство, търговия и услуги; Финанси; Транспорт; Недвижими имоти и инженеринг.

Информацията за оперативните сегменти на Групата е обобщена, както следва:

Оперативни сегменти	Производство, търговия и услуги	Финансов сектор	Транспортен сектор	Недвижими имоти и инженеринг	Елиминации	Консолидиран
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
31.12.2019						
Приходи от нефинансова дейност от външни клиенти	77 500	39 273	348 931	13 595	(1 933)	477 366
Промяна в справедливата стойност на инвестиционни имоти	819	1 030	-	(13)	-	1 836
Печалба от продажба на нетекущи активи	(4)	79	355	-	(10)	420
Междусегментни приходи от нефинансова дейност	15 761	2 964	5 610	441	(24 776)	-
Общо приходи от нефинансова дейност	94 076	43 346	354 896	14 023	(26 719)	479 622
Приходи от застраховане от външни клиенти	-	400 454	-	-	-	400 454
Междусегментни приходи от застраховане	-	4 981	-	-	(4 981)	-
Общо приходи от застраховане	-	405 435	-	-	(4 981)	400 454
Нетен резултат от застраховане	-	47 761	-	-	(4 580)	43 181
Приходи от лихви	6 082	193 943	4 229	1 638	(11 879)	194 013
Разходи за лихви	(7 014)	(29 077)	(13 910)	(3 234)	11 923	(41 312)
Нетни приходи от лихви	(932)	164 866	(9 681)	(1 596)	44	152 701
Нетен резултат от операции с финансови инструменти	3 948	74 325	6 638	-	6 490	91 401
Оперативни и административни разходи	(91 272)	(241 629)	(346 903)	(13 168)	17 751	(675 221)
Печалба от инвестиции, отчитани по метода на собствения капитал	26	-	5 163	-	-	5 189
Други финансови приходи/ (разходи)	(1 379)	74 890	(3 614)	(149)	(4 891)	64 857
Доход за разпределяне по осигурителни партии	-	(69 522)	-	-	-	(69 522)
Печалба за периода преди данъци	4 467	94 037	6 499	(890)	(11 905)	92 208
Разходи за данъци върху дохода	399	(7 242)	(86)	18	(503)	(7 414)
Нетен резултат за периода	4 866	86 795	6 413	(872)	(12 408)	84 794
Активи на сегмента	680 003	10 246 137	929 331	304 138	(2 242 552)	9 917 057
Инвестиции в отчитани по метода на собствения капитал	3 769	-	21 968	2	3 175	28 914
Общо консолидирани активи	683 772	10 246 137	951 299	304 140	(2 239 377)	9 945 971
Пасиви на сегмента	226 953	8 009 355	526 311	132 333	(663 885)	8 231 067
Общо консолидирани пасиви	226 953	8 009 355	526 311	132 333	(663 885)	8 231 067

Оперативни сегмент	Производство, търговия и услуги	Финансов сектор	Транспортен сектор	Недвижими имоти и инженеринг	Елиминации	Консолидиран
31.12.2018	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Приходи от нефинансова дейност от външни клиенти	91 671	48 158	313 965	10 441	(2 798)	461 437
Промяна в справедливата стойност на инвестиционни имоти	(149)	2 481	-	471	-	2 803
Печалба от продажба на нетекущи активи	104	126	936	1	(61)	1 106
Междусегментни приходи от нефинансова дейност	11 075	3 168	2 775	725	(17 743)	-
Общо приходи от нефинансова дейност	102 701	53 933	317 676	11 638	(20 602)	465 346
Приходи от застраховане от външни клиенти	-	377 484	-	-	-	377 484
Междусегментни приходи от застраховане	-	4 271	-	-	(4 271)	-
Общо приходи от застраховане	-	381 755	-	-	(4 271)	377 484
Нетен резултат от застраховане	-	31 600	-	-	(3 801)	27 799
Приходи от лихви	5 382	197 627	1 124	1 813	(16 339)	189 607
Разходи за лихви	(7 646)	(33 140)	(6 701)	(3 089)	16 342	(34 234)
Резултат от лихви	(2 264)	164 487	(5 577)	(1 276)	3	155 373
Резултат от операции с финансови инструменти	6 156	24 877	4 906	(308)	(14 715)	20 916
Оперативни и административни разходи	(92 165)	(237 851)	(320 363)	(9 145)	22 737	(636 787)
Печалба от инвестиции, отчитани по метода на собствения капитал	42	-	5 258	-	-	5 300
Други финансови приходи/ (разходи)	(2 765)	69 488	(441)	(174)	(593)	65 515
Доход за разпределяне по осигурителни партии	-	(10 544)	-	-	-	(10 544)
Печалба за периода преди данъци	11 705	95 990	1 459	735	(16 971)	92 918
Разходи за данъци върху дохода	(428)	(8 637)	1 061	(109)	(453)	(8 566)
Нетен резултат за периода	11 277	87 353	2 520	626	(17 424)	84 352
Активи на сегмента	649 562	9 521 296	767 905	291 768	(2 166 588)	9 063 943
Инвестиции в отчитани по метода на собствения капитал	3 819	-	23 494	-	7 813	35 126
Общо консолидирани активи	653 381	9 521 296	791 399	291 768	(2 158 775)	9 099 069
Пасиви на сегмента	215 237	7 385 436	366 097	124 860	(637 254)	7 454 376
Общо консолидирани пасиви	215 237	7 385 436	366 097	124 860	(637 254)	7 454 376

8. Имоти, машини и съоръжения

Имотите, машините и съоръженията на Групата включват земи, сгради, машини и съоръжения, оборудване, транспортни средства, ремонт на наети активи, разходи за придобиване на нетекущи активи и други. Балансовата стойност може да бъде анализирана, както следва:

2019 г.	Земя	Сгради	Машини и оборудване	Съоръжения и резервни части	Транспортни средства	Ремонт на наети активи	Други	Разходи по придобиване и аванси	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Салдо към 1 януари 2019 г.	51 543	139 880	184 325	85 637	125 760	26 830	77 035	40 461	731 471
Новопридобити активи:									
- от бизнес комбинации	-	2	-	-	-	-	-	-	2
- отделно придобити	657	720	3 835	1 008	1 170	1 075	4 201	2 248	14 914
Отписани активи									
- отделно отписани	(28)	(3 559)	(944)	(552)	(1 294)	-	(23)	(5 492)	(11 892)
- от бизнес комбинации	(15)	(557)	(725)	-	(95)	-	(20)	-	(1 412)
-рекласификация към активи с право на ползване	-	-	(22 408)	-	(1 666)	(4 494)	-	(1 306)	(29 874)
-рекласификация към нематериални активи	-	-	-	-	-	(38)	-	(1 093)	(1 131)
Салдо към 31 декември 2019 г.	52 157	136 486	164 083	86 093	123 875	23 373	81 193	34 818	702 078
Амортизация									
Салдо към 1 януари 2019 г.	-	(28 637)	(122 671)	(34 680)	(58 574)	(25 715)	(40 297)	-	(310 574)
Новопридобити от бизнес комбинации	-	(1)	-	-	-	-	-	-	(1)
Амортизация на отписани активи:									
- от бизнес комбинации	-	515	504	-	95	-	20	-	1 134
- от рекласификация към активи с право на ползване	-	-	8 033	-	125	2 750	-	-	10 908
- отделни отписани	-	1 128	1 846	282	1 744	-	23	-	5 023
Амортизация за годината	-	(4 369)	(9 236)	(1 503)	(5 682)	(408)	(3 345)	-	(24 543)
Салдо към 31 декември 2019 г.	-	(31 364)	(121 524)	(35 901)	(62 292)	(23 373)	(43 599)	-	(318 053)
Балансова стойност към 31 декември 2019 г.	52 157	105 122	42 559	50 192	61 583	-	37 594	34 818	384 025

- за периода, приключващ на 31 декември 2018 г.

2018 г.	Земя	Сгради	Машини и оборудване	Съоръжения и резервни части	Транспортни средства	Ремонт на наети активи	Други	Разходи по придобиване и аванси	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Салдо към 1 януари 2018 г.	51 382	132 104	182 354	85 229	125 850	24 368	74 401	40 731	716 419
Новопридобити активи:									
- от бизнес комбинации	-	-	82	-	73	-	17	321	493
- отделно придобити	166	8 299	6 834	1 183	5 887	2 478	2 712	17 606	45 165
Отписани активи									
- отделно отписани	(5)	(523)	(4 763)	(774)	(3 164)	(16)	(95)	(18 197)	(27 537)
- от бизнес комбинации	-	-	(182)	(1)	(2 886)	-	-	-	(3 069)
Салдо към 31 декември 2018 г.	51 543	139 880	184 325	85 637	125 760	26 830	77 035	40 461	731 471
Амортизация									
Салдо към 1 януари 2018 г.	-	(24 873)	(117 446)	(33 741)	(55 439)	(24 164)	(37 578)	-	(293 241)
Новопридобити от бизнес комбинации	-	-	(75)	-	(62)	-	(17)	-	(154)
Отписани от бизнес комбинации	-	-	142	1	340	-	-	-	483
Отписана амортизация	-	133	4 705	570	2 120	19	94	-	7 641
Амортизация за годината	-	(3 897)	(9 997)	(1 510)	(5 533)	(1 570)	(2 796)	-	(25 303)
Салдо към 31 декември 2018 г.	-	(28 637)	(122 671)	(34 680)	(58 574)	(25 715)	(40 297)	-	(310 574)
Балансова стойност към 31 декември 2018 г.	51 543	111 243	61 654	50 957	67 186	1 115	36 738	40 461	420 897

Всички разходи за амортизация са включени в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Оперативни и административни разходи“.

Балансова стойност на заложените като обезпечение по заеми имоти, машини и съоръжения на Групата към 31 декември, е както следва:

	Земя	Сгради	Машини, съоръжения и оборудване	Транспортни средства	Други	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Балансова стойност към 31 декември 2019 г.	509	16 655	59 601	786	12	77 563
Балансова стойност към 31 декември 2018 г.	905	16 552	57 557	1 936	2	76 952

9. Активи с право на ползване

Активите с право на ползване на Групата включват летателни апарати и транспортни средства, сгради, и машини и съоръжения, свързани с права на ползване на тези наети активи. Балансовата стойност на тези активи може да бъде анализирана, както следва:

	Летателни апарати и транспортни средства хил. лв.	Сгради хил. лв.	Машини и съоръжения хил. лв.	Общо активи с право на ползване хил. лв.
Брутна балансова стойност				
Салдо към 1 януари 2019 г.	1 666	18 167	22 408	42 241
Ефект от МСФО 16 Лизинг	177 931	39 283	1 284	218 498
Новопридобити	5 800	30 069	-	35 869
Отписани	-	(14 401)	-	(14 401)
Салдо към 31 декември 2019 г.	185 397	73 118	23 692	282 207
Амортизация				
Салдо към 1 януари 2019 г.	(125)	-	(8 033)	(8 158)
Ефект от МСФО 16 Лизинг – Рекласификация на активи	(2 750)	-	(124)	(2 874)
Амортизация за годината	(37 888)	(15 990)	(1 229)	(55 107)
Отписани	-	8 236	-	8 236
Салдо към 31 декември 2019 г.	(40 763)	(7 754)	(9 386)	(57 903)
Балансова стойност към 31 декември 2019 г.	144 634	65 364	14 306	224 304

Всички разходи за амортизация са включени в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Оперативни и административни разходи“.

10. Инвестиционни имоти

Инвестиционните имоти на Групата включват земи, сгради, хангари и обслужващи пристройки, които се държат с цел получаване на приходи от наем или за увеличаване стойността на капитала.

Инвестиционните имоти са представени в консолидирания финансов отчет на Групата, като е използван модел на справедливата стойност. Промени в балансовите стойности, отразени в консолидирания отчет за финансовото състояние, могат да бъдат представени както следва:

	Инвестиционни имоти хил. лв.
Балансова стойност към 1 януари 2018 г.	405 502
Новопридобити активи	
- от бизнес комбинации	2 856
- чрез разходи за придобиване	1 592
- отделно придобити	14 705
Печалба от промяна на справедливата стойност на инвестиционни имоти	3 806
Загуба от промяна на справедливата стойност на инвестиционни имоти	(1 003)
Отписани активи	(5 284)
Балансова стойност към 31 декември 2018 г.	422 174
Новопридобити активи	
- чрез разходи за придобиване	2 236
- отделно придобити	4 574
Печалба от промяна на справедливата стойност на инвестиционни имоти	2 501
Загуба от промяна на справедливата стойност на инвестиционни имоти	(665)
Отписани активи	(9 557)
Балансова стойност към 31 декември 2019 г.	421 263

Справедливата стойност на инвестиционните имоти на Групата е определена на база оценки от лицензирани оценители и от изготвени доклади на вътрешни експерти, които се базират на актуални пазарни нива.

Инвестиционни имоти, заложен като обезпечения на задължения, са в общ размер на 87 537 хил. лв. (2018 г.: 83 508 хил. лв.)

Доходите от инвестиционни имоти за 2019 г. възлизат на 12 613 хил. лв. (2018 г.: 11 999 хил. лв.) и са включени в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Приходи от нефинансова дейност”. Преките оперативни разходи в размер на 1 494 хил. лв. са отчетени в реда „Оперативни и административни разходи” (2018 г.: 2 101 хил. лв.).

11. Репутация

Основните промени в балансовата стойност на репутацията произтичат от извършените годишни тестове за обезценка и от придобиването на дъщерни дружества в Групата през отчетния период.

	Репутация хил. лв.
За 2018 г.	
Салдо към 1 януари	32 307
Призната през периода	206
Призната загуба от обезценка през периода	(4 088)
Салдо към 31 декември	28 425
За 2019 г.	
Салдо към 1 януари	28 425
Призната загуба от обезценка през периода	(4 084)
Салдо към 31 декември	24 341

В следствие на извършения годишен тест за обезценка за 2019 г. балансовата стойност на репутацията е разпределена по следните обекти, генериращи парични потоци:

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Сегмент "Финанси"	15 559	18 169
Сегмент "Производство, търговия и услуги"	7 769	9 073
Сегмент "Транспорт"	566	661
Сегмент "Недвижими имоти и инженеринг"	447	522
	24 341	28 425

Възстановимата стойност на единиците, генериращи парични потоци е определена на база изчисляване на стойността в употреба. При изчисленията са използвани прогнозни стойности на паричните потоци въз основа на финансови бюджети, одобрени от ръководството, които обхващат петгодишен период. Паричните потоци след петгодишния период са екстраполирани с помощта на постоянни проценти на нарастване, които са характерни за сектора, в който оперира всеки от обектите, генериращ парични потоци. Използваните дисконтови проценти отразяват специфичните рискове, свързани със сегмента, в който оперира всеки от обектите, генериращ парични потоци.

През 2019 г. е извършена обезценка на репутацията за следните сегменти: Финанси в размер на 2 610 хил. лв. (2018 г.: 2 594 хил. лв.), за Производство, търговия и услуги в размер на 1 304 хил. лв. (2018 г.: 1 070 хил. лв.), за Транспорт 95 хил. лв. (2018 г.: 83 хил. лв.) и за Недвижими имоти и инженеринг 75 хил. лв. (2018 г.: 341 хил. лв.).

Обезценката на репутацията е включена на ред „Оперативни и административни разходи“ в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход.

12. Други нематериални активи

Балансовите стойности на нематериалните активи на Групата за представените отчетни периоди могат да бъдат анализирани, както следва:

2019 г.	Търговски марки	Лицензи и патенти	Програмни продукти	Връзки с клиенти	Продукти от развойна дейност	Разходи по проучване и оценка	Учредени вещни права	Други	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Брутна балансова стойност									
Салдо към 1 януари 2019 г.	55 627	9 508	10 581	6 058	1 145	9 595	13 811	131 354	237 679
Новопридобити активи:									
- отделно придобити	-	158	305	-	-	119	-	992	1 574
- рекласифицирани в имоти, машини и съоръжения	-	53	409	-	-	-	-	669	1 131
Отписани активи									
- рекласифицирани активи към активи с право на ползване		-	-	-	-	-	(13 811)	(4 356)	(18 167)
- отписани активи	(6 531)	(17)	(45)	-	-	(2 390)	-	(113)	(9 096)
Салдо към 31 декември 2019 г.	49 096	9 702	11 250	6 058	1 145	7 324	-	128 546	213 121
Амортизация									
Салдо към 1 януари 2019 г.	(38 289)	(6 942)	(10 213)	(5 594)	(52)	-	-	(18 858)	(79 948)
Отписани	6 531	-	1	-	-	-	-	96	6 628
Амортизация	(1 380)	(493)	(557)	(413)	-	-	-	(4 630)	(7 473)
Салдо към 31 декември 2019 г.	(33 138)	(7 435)	(10 769)	(6 007)	(52)	-	-	(23 392)	(80 793)
Балансова стойност към 31 декември 2019 г.	15 958	2 267	481	51	1 093	7 324	-	105 154	132 328

- за периода, приключващ на 31 декември 2018 г.

2018 г.	Търговски марки	Лицензи и патенти	Програмни продукти	Връзки с клиенти	Продукти от развойна дейност	Разходи по проучване и оценка	Учредени вещни права	Други	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Брутна балансова стойност									
Салдо към 1 януари 2018 г.	53 168	9 243	10 420	6 058	1 145	11 625	21 499	131 385	244 543
Новопридобити активи:									
- отделно придобити	-	257	200	-	-	73	-	3 444	3 974
- рекласифицирани активи	-	11	6	-	-	-	-	(17)	-
- от бизнес комбинации	2 459	-	-	-	-	-	-	-	2 459
Отписани активи									
- отделно отписани	-	(3)	(45)	-	-	(2 103)	(7 688)	(3 458)	(13 297)
Салдо към 31 декември 2018 г.	55 627	9 508	10 581	6 058	1 145	9 595	13 811	131 354	237 679
Амортизация									
Салдо към 1 януари 2018 г.	(36 909)	(6 485)	(9 670)	(5 181)	(52)	-	-	(14 505)	(72 802)
Отписани	-	3	30	-	-	-	-	-	33
Амортизация	(1 380)	(460)	(573)	(413)	-	-	-	(4 353)	(7 179)
Салдо към 31 декември 2018 г.	(38 289)	(6 942)	(10 213)	(5 594)	(52)	-	-	(18 858)	(79 948)
Балансова стойност към 31 декември 2018 г.	17 338	2 566	368	464	1 093	9 595	13 811	112 496	157 731

Учредени вещни права

Към 31.12.2018 г. учредените вещни права за ползване на сгради се отнасят за масивни административни сгради, намиращи се в няколко големи града на територията на страната, които ще се използват за клонове на ЦКБ АД. Правата на ползване върху сградите са учредени през 2011 г. и 2012 г. и 2014 г. за срокове до 2020 г., 2022 г. и 2031 за сума в размер на 13 811 хил. лв. Балансовата стойност за всяко едно право на ползване се амортизира на равни части за съответния период на ползването на сградите. Към 01.01.2019 г. активите са рекласифицирани в резултат на прилагането на МСФО 16.

Търговски марки

Търговските марки на Групата включват марка „България Ер“, национален превозвач и марка Арена-Армеец, представляваща име на мултифункционална зала в гр. София, България – Зала Арена Армеец.

Разходи по проучване и оценка

Разходите по проучване и оценка се състоят от предоставени права и капитализирани разходи по проучване и оценка.

Към 31.12.2019 г. са отчетени разходи за проучване и оценка в Блок 1-12 Кнежа в размер на 7 324 хил. лв. (2018 г.: 9 595 хил. лв.).

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Блок 1-12 Кнежа	7 324	7 842
Блок 1-17 Овча могила	-	1 753
	7 324	9 595

Към края на отчетния период ръководството е направило технически и финансов преглед на активите по проучване и оценка с цел потвърждаване на намерението за продължаване на проучвателните дейности.

През 2019 г. са установени индикации за обезценка на разходи по проучване и оценка в размер на 2 390 хил. лв., в т.ч. в Блок 1-17 Овча могила – 1 753 хил. лв. и в Блок 1-12 Кнежа – 637 хил. лв., като същата е представена на ред „Оперативни и административни разходи“ в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (2018 г.: 2 103 хил. лв. в Блок 1-17 Овча могила)

Групата не е заложила нематериални активи като обезпечения по свои задължения.

13. Отсрочени данъчни активи и пасиви

Отсрочените данъци възникват в резултат на данъчни временни разлики и могат да бъдат представени като следва:

Отсрочени данъчни пасиви/(активи)	1 януари 2019 г.	Бизнес комбинация	Признати в друг всеобхватен доход	Признати в печалби и загуби	31 декември 2019 г.
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Активи					
Имоти, машини и съоръжения	9 491	-	-	(860)	8 631
Инвестиционни имоти	5 397	-	-	81	5 478
Финансови активи	1 918	-	(103)	2 388	4 203
Търговски и други нефинансови вземания	(192)	(1)	-	(222)	(415)
Материални запаси	(48)	-	-	15	(33)
Други активи	7 035	-	-	(681)	6 354
Пасиви					
Пенсионни и други задължения към персонала	(1 592)	-	11	(319)	(1 900)
Провизии и търговски задължения	(398)	-	-	17	(381)
Неизползвани данъчни загуби	(5 805)	-	-	435	(5 370)
	15 806	(1)	(92)	854	16 567
Признати като:					
Отсрочени данъчни активи	(8 035)				(8 099)
Отсрочени данъчни пасиви	23 841				24 666

Отсрочените данъци за сравнителния период 2018 г. могат да бъдат обобщени, както следва:

Отсрочени данъчни пасиви/(активи)	1 януари 2018 г.	Бизнес комбинация	Признати в друг всеобхватен доход	Признати в печалби и загуби	31 декември 2018 г.
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Активи					
Имоти, машини и съоръжения	9 374	-	-	117	9 491
Инвестиционни имоти	5 115	(19)	-	301	5 397
Финансови активи	(1 737)	-	960	2 695	1 918
Търговски и други нефинансови вземания	(559)	-	-	367	(192)
Материални запаси	(46)	-	-	(2)	(48)
Други активи	6 463	-	-	572	7 035
Пасиви					
Пенсионни и други задължения към персонала	(1 174)	-	-	(418)	(1 592)
Провизии и търговски задължения	(335)	-	-	(63)	(398)
Неизползвани данъчни загуби	(4 606)	-	-	(1 199)	(5 805)
	12 495	(19)	960	2 370	15 806
Признати като:					
Отсрочени данъчни активи	(8 457)				(8 035)
Отсрочени данъчни пасиви	20 952				23 841

14. Предоставени кредити и аванси на банкови клиенти

Предоставените кредити и аванси могат да бъдат обобщени, както следва:

(а) Анализ по видове клиенти

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Граждани:		
В български лева	897 185	776 458
В чуждестранна валута	237 927	224 663
Предприятия:		
В български лева	796 857	738 783
В чуждестранна валута	765 313	792 019
Загуба от обезценка	(79 775)	(114 406)
Общо предоставени кредити и аванси на банкови клиенти	2 617 507	2 417 517

Предоставени кредити и аванси на клиенти към 31 декември 2019 г. включват депозити при международни финансови институции по маржин сделки с деривати в размер на 14 149 хил. лв. (2018 г.: 9 920 хил. лв.), включително резултат от сделки.

(б) Лихвени проценти

Кредитите, отпуснати в български лева и чуждестранна валута, се олихвяват с променлив лихвен процент. Според условията по тези кредити, лихвеният процент се изчислява въз основа на референтен лихвен процент на Банката или лихвен индекс за кредитите във валута - EURIBOR, LIBOR, плюс надбавка. Надбавката по редовните кредити е в границите от 2% до 5%, в зависимост от кредитния риск, отнасящ се за съответния кредитополучател, а по просрочените кредити се начислява допълнителна надбавка над договорения лихвен процент.

15. Финансови активи, оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата

Финансовите активи, оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата могат да бъдат обобщени, както следва:

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Финансови активи по справедлива стойност в печалбата или загубата		
Корпоративни акции, дялове и права	998 288	771 590
Български корпоративни облигации	208 117	184 136
Средносрочни български ДЦК	66 150	189 231
Дългосрочни български ДЦК	45 143	53 892
Ценни книжа, издадени или гарантирани в други държави	608 694	486 173
Деривативи, държани за търгуване	28	56
	1 926 420	1 685 078

Финансовите активи са оценени по справедлива стойност, определена на базата на борсовите котировки към датата на консолидирания финансов отчет или на база на оценки на независими оценители, определени към датата на консолидирания финансов отчет.

Печалбите и загубите са признати в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Нетен резултат от операции с финансови инструменти”.

16. Дългови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход

Стойността на финансовите активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, включващи облигации и държавни ценни книжа, е представена, както следва:

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Облигации	123 984	75 865
Държавни ценни книжа	410 197	347 051
Общо дългови инструменти по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	534 181	422 916

Към 31 декември 2019 г. на финансовите активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход, е формирана загуба от обезценка в размер на 3 179 хил. лв. (2018 г.: 1 706 хил. лв.), която е отразена в капитала и не е намалила отчетната стойност на активите.

Към 31 декември 2019 г. държавни облигации, емитирани от българското правителство, в размер на 118 279 хил. лв. (2018 г.: 91 328 хил. лв.) са заложили като обезпечение за обслужване на бюджетни сметки на основание на чл. 152 от Закона за публичните финанси. Към 31 декември 2019 г. българските корпоративни ценни книжа представляват облигации.

Към 31 декември 2019 г. чуждестранните държавни облигации представляват в по-голямата си част държавните облигации на страни от Европейския съюз. Към 31 декември 2019 г. чуждестранните корпоративни ценни книжа представляват облигации в чуждестранни търговски дружества.

17. Капиталови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Котирани капиталови инструменти	24 792	12 713
Некотирани капиталови инструменти	47 826	58 270
Общо капиталови инструменти по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	72 618	70 983

18. Други финансови активи, оценявани по амортизирана стойност

Сумите, признати в консолидирания отчет за финансовото състояние, които се отнасят към другите финансови активи, оценявани по амортизирана стойност, са както следва:

	Пояснение	2019	2018
		хил. лв.	хил. лв.
Договори за заеми	18.1	минимални9	301 069
Вземания по споразумения за обратно изкупуване	18.2	335 417	297 105
Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	18.3	357 228	302 516
Вземания от свързани лица	46	232 301	112 541
Търговски вземания	18.4	192 957	156 426
Други		14 931	74 953
Обезценка		(116 676)	(92 585)
		1 209 947	1 152 025

18.1. Договори за заеми

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Вземания по предоставени заеми	133 665	249 580
Вземания по договори за цесии	60 124	51 489
	193 789	301 069

Заемите са предоставени при годишни лихвени равнища от 3% до 10% в зависимост от срочността на кредита.

Справедливата стойност на предоставените заеми не е определяна поотделно, тъй като ръководството счита, че балансовата им стойност дава реална представа за тяхната справедлива стойност.

18.2. Вземания по споразумения за обратно изкупуване

Към 31 декември 2019 г. Групата има сключени споразумения с клауза за обратно изкупуване на обща стойност 335 417 хил. лв. (2018 г.: 297 105 хил. лв.), в това число вземанията по лихви.

Част от тях в размер на 30 494 хил. лв. са обезпечени със залог на български държавни ценни книжа на приблизително същата стойност. Останалата част в размер на 304 923 хил. лв. са обезпечени със залог на корпоративни ценни книжа, чиято стойност е по-голяма от стойността на предоставения ресурс. Към 31 декември 2019 г. по сключените споразумения с клауза за обратно изкупуване е формирана загуба от обезценка в размер на 1 094 хил. лв. Падежът на тези споразумения е между януари и юни 2020.

18.3. Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност

Към 31 декември 2019 г. дълговите инструменти, оценявани по амортизирана стойност се състоят от български държавни облигации, държавни облигации на страни от ЕС, български корпоративни облигации и чуждестранни корпоративни облигации, включващи размера на начислените лихви и сконто/премия, на базата на техния оригинален матуритет, както следва:

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Български държавни облигации	248 909	131 656
Чуждестранни държавни облигации	87 614	148 099
Български корпоративни облигации	20 704	12 950
Чуждестранни корпоративни облигации	1	9 811
Загуба от обезценка	(834)	(412)
Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	356 394	302 104

Към 31 декември 2019 държавни облигации, емитирани от българското правителство, в размер на 107 654 хил. лв. (2018 г.: 130 776 хил. лв.) са заложили като обезпечение за обслужване на бюджетни сметки на основание на чл. 152 от Закона за публичните финанси.

18.4. Търговски вземания

2019	2018
хил. лв.	хил. лв.

Търговски вземания, брутна сума	192 957	156 426
Обезценка	(28 408)	(21 189)
Търговски вземания	164 549	135 237

Всички вземания са краткосрочни. Нетната балансова стойност на търговските вземания се приема за разумна приблизителна оценка на справедливата им стойност.

Всички търговски вземания на Групата са прегледани относно индикации за обезценка. Някои търговски вземания са били отписани и съответната обезценка в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Оперативни и административни разходи“. Обезценените вземания са били дължими главно от търговски клиенти, които са имали финансови затруднения.

19. Данъчни вземания

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Надвнесен корпоративен данък	10	510
ДДС за възстановяване	1 576	1 336
Акциз за възстановяване	3	3
Други надвнесени данъци	29	5
	1 618	1 854

20. Вземания по застрахователни и презастрахователни договори

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Вземания по начислени премии по застрахователни договори	50 635	47 929
Разчети по презастрахователни договори	78	3 013
Разчети по съзастрахователни договори	138	129
	50 851	51 071

21. Други вземания

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Нетекучи други вземания		
Авансови плащания	401	340
Предплатени разходи	285	324
Нетекучи други вземания	686	664
Текущи други вземания		
Авансови плащания	14 378	20 004
Предплатени разходи	5 634	14 383
Съдебни и присъдени вземания	12	158
Краткосрочни депозити и гаранции	-	2 170
Други	8 704	9 868
Текущи други вземания, брутно	28 728	46 583
Обезценка на други вземания	(16)	(375)
Текущи други вземания	28 712	46 208
Общо други вземания	29 398	46 872

Значимата част от краткосрочните авансови плащания в общ размер на 14 378 хил. лв. (2018 г.: 20 004 хил. лв.), представляват краткосрочни депозити, платени гаранционни суми по

сключените договори за лизинг на самолети, вземания по гаранции за обслужване на летища, гаранции за наем на помещения и други договори и гаранция за безмитно-валутна търговия към Митница София.

Предплатените разходи в общ размер на 5 634 хил. лв. (2018 г.: 14 383 хил. лв.) представляват предплатени разходи за реклама, наеми, застраховки и др.

22. Материални запаси

Материалните запаси, признати в консолидирания отчет за финансовото състояние, могат да бъдат анализирани, както следва:

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Материали	16 938	11 014
Продукция	1 613	1 995
Стоки	868	7 798
Незавършено производство	1 965	1 549
Резервни части	7 004	6 316
Активи, придобити от обезпечения	33 891	16 992
Други	52	259
	62 331	45 923

Към 31 декември 2019 г. материални запаси на Групата в размер на 5 015 хил. лв. (2018 г.: 6 903 хил. лв.) са предоставени като обезпечения по задължения към банки.

Активите, придобити от обезпечения, в размер на 33 891 (2018 г.: 16 992 хил. лв.), се отнасят до активи, придобити от банковата дейност на Групата, които не отговарят на критериите за класифициране като държани за продажба и се отчитат съгласно изискванията на МСС 2 Материални запаси.

23. Пари и парични еквиваленти

Парите и паричните еквиваленти включват следните елементи:

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Парични средства в брой и в банки:		
- български лева	1 657 848	1 650 269
- евро	196 754	172 011
- щатски долари	103 235	103 052
- други валути	178 198	119 892
Пари и парични еквиваленти	2 136 035	2 045 224
	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Парични средства в Централната Банка	1 511 983	1 433 596
Краткосрочни инвестиции и депозити	248 523	220 413
Предоставени ресурси и аванси на банки и в брой	364 331	387 513
Блокирани парични средства	11 198	3 702
	2 136 035	2 045 224

24. Собствен капитал

24.1. Акционерен капитал

Регистрираният капитал на Химимпорт АД към 31 декември 2019 г. се състои от 239 646 267 на брой (31.12.2018 г.: 239 646 267 бр.) обикновени акции с номинална стойност в размер на 1 лв.

за акция, като те включват 12 691 034 броя (31.12.2018 г.: 12 454 620 бр.) обикновени акции, придобити от дружества в Групата на Химимпорт. Обикновените акции на Химимпорт АД са безналични, поименни и свободно прехвърляеми и дават право на един глас и ликвидационен дял:

	2019	2018
	Брой акции	Брой акции
Издадени и напълно платени акции на 1 януари	227 191 647	227 235 748
Изменение в собствени акции /обикновени акции/, притежавани от дъщерни дружества през периода	(236 414)	(44 101)
Акции, издадени и напълно платени на 31 декември	226 955 233	227 191 647

Списъкът на основните акционери, притежаващи обикновени акции на Дружеството-майка, е представен както следва:

	2019	2019	2018	2018
	Брой обикновени акции	%	Брой обикновени акции	%
Инвест Кепитъл АД	173 487 247	72.39%	174 847 247	72.96%
Други юридически лица	50 126 772	20.92%	50 761 796	21.18%
Други физически лица	16 032 248	6.69%	14 037 224	5.86%
	239 646 267	100.00%	239 646 267	100.00%

Собствени акции, притежавани от дъщерни дружества

ЦКБ Груп АД	(1 296 605)	(0.54%)	(1 296 606)	0.54%
ЗАД Армеец	(236 007)	(0.10%)	(3 236 507)	1.35%
ПОАД ЦКБ Сила	(8 431 222)	(3.52%)	(7 919 307)	3.30%
Транс Интеркар ЕАД	(2 200)	-	(2 200)	-
Омега Финанс ООД	(2 725 000)	(1.14%)	-	-
	(12 691 034)	(5.30%)	(12 454 620)	5.19%
Нетен брой акции	226 955 233		227 191 647	

Данъкът върху дивидентите за физически лица и чуждестранни юридически лица извън ЕС е в размер на 5%, като данъкът се удържа от brutната сума на дивидентите.

24.2. Премиен резерв

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Премийни резерви от 2009 г, 2007 г. и 2006 г.	247 070	247 129
Изменение на резервите от собствени акции, притежавани от дъщерни дружества	(220)	(59)
	246 850	247 070

През 2019 г. премиеният резерв е намален с 220 хил. лв. в резултат на продадени собствени акции от дъщерни дружества на Групата.

Към 31 декември 2019 г. премиеният резерв е в размер на 246 850 хил. лв. (2018 г.: 247 070 хил. лв.). Премиеният резерв е формиран от емисия на привилегировани акции от 2009 г. и две емисии на обикновени акции от 2007 г. и 2006 г.

24.3. Други резерви

Към 31 декември 2019 г. другите резерви са в размер на 179 123 хил. лв. (2018 г.: 145 477 хил. лв.), включващи 13 713 хил. лв. – резерви от пенсионни фондове (2018 г.: 10 632 хил. лв.), преоценки по планове за дефинирани доходи (323) хил. лв. (2018 г.: 126 хил. лв.) и други резерви.

25. Задължения към депозанти

Задълженията към депозанти са представени както следва:

Анализ по срочност и вид валута:	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Безсрочни депозити:		
В лева	1 416 465	1 148 504
В чуждестранна валута	289 513	238 548
	<u>1 705 978</u>	<u>1 387 052</u>
Срочни депозити:		
В лева	1 118 030	1 200 827
В чуждестранна валута	1 101 956	1 058 451
	<u>2 219 986</u>	<u>2 259 278</u>
Спестовни влогове:		
В лева	1 254 135	1 108 901
В чуждестранна валута	516 435	497 300
	<u>1 770 570</u>	<u>1 606 201</u>
Други депозити:		
В лева	6 409	3 742
В чуждестранна валута	898	3 329
	<u>7 307</u>	<u>7 071</u>
Общо задължения към депозанти	<u>5 703 841</u>	<u>5 259 602</u>

Анализ по вид клиент и вид валута:	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Депозити на граждани:		
В български лева	2 769 882	2 515 000
В чуждестранна валута	1 615 691	1 560 207
	<u>4 385 573</u>	<u>4 075 207</u>
Депозити на предприятия:		
В български лева	1 013 880	938 364
В чуждестранна валута	290 683	232 606
	<u>1 304 563</u>	<u>1 170 970</u>
Депозити на други институции:		
В български лева	11 277	8 610
В чуждестранна валута	2 428	4 815
	<u>13 705</u>	<u>13 425</u>
Общо задължения към депозанти	<u>5 703 841</u>	<u>5 259 602</u>

26. Други финансови задължения

	Текущи		Нетекущи	
	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Финансови пасиви, отчитани по справедлива стойност:				
Деривативи, държани за търгуване	26.1	10 079	1 272	-
Финансови пасиви, отчитани по амортизирана стойност:				
Облигационни заеми	26.2	2 417	2 488	40 004
Банкови заеми	26.3	63 109	62 060	108 417
Други заеми и финансираня	26.4	7 120	7 305	14 090
Депозити от банки	26.5	19 415	14 452	-
Задължения по цесии		15 786	21 898	33 156
Задължения по споразумения за обратно изкупуване	26.6	13 160	13 559	-
Търговски задължения	26.7	87 871	98 388	18
Задължения към свързани лица	46	50 512	46 785	13 394
Общо балансова стойност		269 469	268 207	209 079
				234 612

26.1. Деривативи, държани за търгуване

Към 31 декември 2019 г. деривативите, държани за търгуване в размер на 10 079 хил. лв., (2018 г.: 1 272 хил. лв.) са представени по справедлива стойност и включват сделки по покупка и продажба на валута, на ценни книжа, форуърдни договори и валутни суапове на открития пазар.

26.2. Облигационни заеми

Облигационните заеми, получени от Групата са както следва:

	Текущи		Нетекущи	
	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Облигационни заеми	2 417	2 488	40 004	42 690
	2 417	2 488	40 004	42 690

Балансовата стойност на задълженията на Групата по посочените облигационни заеми към 31 декември 2019 г. е в размер на 42 421 хил. лв. (2018 г. : 45 178 хил. лв.) и е изчислена по метода на ефективния лихвен процент.

26.3. Банкови заеми

Банковите заеми на Групата представляват получени средства от български банки, които са предназначени за финансиране на инвестиционни проекти на Групата и за подпомагане на текущата оперативна дейност на дружествата в Групата. Банковите заеми са класифицирани според срока за тяхното погасяване, договорен при отпускането на съответния заем.

	Текущи		Нетекущи	
	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Банкови заеми	63 109	62 060	108 417	127 140

26.3.1. Дългосрочни банкови заеми

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Револвиращи и инвестиционни банкови кредити	108 417	127 140
	108 417	127 140

Инвестиционни кредити

Групата е получила следните банкови заеми с инвестиционна цел:

- Групата е страна по договор за банков инвестиционен кредит, сключен на 30.01.2015 г. с падеж на 30.04.2023 г. Погасяването по заема се извършва в лева и е съгласно договорен погасителен план за целия срок на договора. Годишният лихвен процент по заема е в размер на ОДИ плюс 4.732%. Заемът е обезпечен с инвестиционни имоти с балансова стойност към 31.12.2019 г. в размер на 35 831 хил. лв.
- Групата е страна по договор за банков инвестиционен кредит, сключен на 23.12.2015 г. Падежът на заема е на 31.12.2025 г. Погасяването на главницата е в лева и е съгласно договорен погасителен план за целия срок на договора. Лихвеният процент се формира като сбор от "Осреднен депозитен индекс" плюс надбавка от 2.727 %. Обезпечение по заема са договорна ипотека на хангар, всички вземания на Групата, произтичащи от договори за наем, сключени с Луфтханза Техник София ООД в качеството му на наемател.
- Групата е страна по договор за банков инвестиционен кредит, сключен на 01.11.2016 г. Погасяването на главницата е в лева и е съгласно договорен погасителен план с начална дата от 31.10.2018 г. Лихвеният процент се формира като сбор от "Осреднен депозитен индекс" плюс надбавка от 2.727 %. Обезпечение по заема са договорна ипотека на хангар, всички вземания на Групата, произтичащи от договори за наем, сключени с Луфтханза Техник София ООД в качеството му на наемател.
- Групата е страна по договор за инвестиционен банков кредит, сключен на 11 август 2017 г., с падеж на 31 август 2027 г. Лихвата по кредита е в размер на годишната лихва определена като сбор от приложимия към съответния период на олихвяване променлив базов лихвен индекс и надбавка към лихвения индекс в размер на 2.738 %. Заемът е обезпечен с ипотека върху недвижим имот в гр. София, залог на акции и вземания, собственост на Групата.
- Групата е страна по договор за инвестиционен банков кредит, сключен на 21 юни 2013 г., с падеж на 20 март 2029 г. Лихвата по кредита е в размер на тримесечен EURIBOR плюс 3 пункта надбавка, но не по-малко от 6%. Заемът е обезпечен с ипотека на недвижими имоти, залог на дълготрайни материални активи по реда на Закона за особените залози.

Револвиращи кредити

- Групата е страна по договор за банков кредит, сключен на 05.10.2011 г., срокът за погасяване е удължен до 25.10.2024 г. Заемът е обезпечен с недвижими имоти. Годишният лихвен процент по заема е в размер на 4%, формиран на база на 1М ЮРИБОР плюс 4%, като лихвата не може да бъде по-ниска от 4%.
- Групата е страна по договор за банков кредит сключен на 31.01.2019 г. за сума в размер на 4 950 хил. евро. за срок за погасяване до 31.01.2022 г. Заемът е обезпечен с банкови депозити. Годишният лихвен процент по заема е формиран на база на БЛП плюс 0.8%.
- Групата е страна по договор за банков кредит за предоставяне на оборотни средства със срок на погасяване 01.02.2021 г. Годишният лихвен процент в размер на базовия лихвен процент на Банката плюс договорна надбавка 1.7 пункта се дължи върху усвоената част от отпуснатия заем. Заемът е обезпечен с Договор за особен залог на вземания на трета

страна по договор за наем на „Хангар с олекотена конструкция (ХОК)“ и свързващ коридор, находящи се в гр. София, район Слатина, Летище София.

- Групата е страна по договор за банков кредит-овърдрафт сключен на 01.08.2018 г. за оборотни средства със срок на погасяване 20.08.2021 г. Годишният лихвен процент е в размер на базовия лихвен процент на Банката плюс договорна надбавка 1.7 пункта. Заемът е обезпечен със залог на вземания по разплащателни сметки в банката-кредитор и особен залог върху стоки, предназначени за безмитно валутна търговия на борда на самолетите и/или в специализирания магазин с балансова стойност към 31.12.2019 г. 230 хил. лв.
- Групата е страна по 4 договора за банков кредити с цел оборотни средства със срок на погасяване 31.10.2022 г., 31.01.2021 г. и 30.12.2021 г. Годишният лихвен процент по заемите е в размер на 3%+3 мес. Euribor, но не по-малко от 4%. Заемите са обезпечени със залог на вземания по договори за обществени поръчки за осигуряване на самолетни билети, на вземания по BSP постъпления, на вземания по договори на трети страни.
- Групата е страна по договор за револвиращ банков кредит, сключен на 28 януари 2008 г. със срок на погасяване 25 октомври 2024 г. Годишният лихвен процент по заема възлиза на едномесечен EURIBOR плюс 4% надбавка.
- Групата е страна по договор за револвиращ банков кредит, сключен на 13 декември 2013 г. със срок на погасяване 30.09.2024 г. Годишният лихвен процент по заема възлиза на осреднен депозитен индекс (ОДИ) плюс 2.657% надбавка.
- Групата е страна по договор за револвиращ банков кредит, сключен на 08 октомври 2019 г. със срок на погасяване 20.09.2021 г. Годишната лихва по кредита за оборотни средства е БЛП в лева 2.5% и договорена надбавка за кредитен риск в размер на 1 пункт или общо договорен процент 3.5 %.
- Групата е страна по договор за револвиращ банков кредит ,сключен на 11 декември 2019 г. със срок на погасяване 20.04.2021 г. Годишната лихва по кредита за оборотни средства е определена като сбор от приложимия към съответния период на олихвяване променлив лихвен индекс и надбавка към него в размер на 2.50 %.

26.3.2. Краткосрочни банков заеми

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Краткосрочни револвиращи и инвестиционни банков кредити	63 109	62 060
	63 109	62 060

Инвестиционни кредити

Задължението на Групата към 31 декември 2019 г. включва следните задължения по инвестиционни банков заеми:

- Групата е страна по договор за банков инвестиционен кредит, сключен на 20.12.2013 г. Погасяването на главницата е в лева и е съгласно договорен погасителен план за целия срок на договора. Лихвеният процент по договора е базов индекс (до отпадането му през 2018 г.) + 3% надбавка. Обезпечение по заема е несамоходна сухотоварна баржа БРП 19003 (собственост на Групата) и дълготрайни материални активи, закупени със средства от кредита.

Револвиращ кредит

- Групата е страна по договор за банков кредит с цел оборотни средства. Годишната лихва по кредита за оборотни средства е БЛП в лева 2.5% и договорена надбавка за кредитен риск в размер на 1 пункт или общо договорен процент 3.5 %. Крайният срок за погасяване на кредита е 20.11.2020 г. За обезпечаване на получения заем Групата е заложила активи от групата на имоти, машини и съоръжения.

26.4. Други заеми и финансираня

		Текущи		Нетекущи	
		2019 хил. лв.	2018 хил. лв.	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Други дългосрочни заеми и финансираня	26.4.2	7 120	7 305	26.4.1	14 090 18 218

26.4.1. Други дългосрочни заеми и финансираня

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Дългосрочни заеми	13 437	16 943
Финансираня по оперативни програми	653	1 275
	14 090	18 218

Други дългосрочни заеми са получени от трети лица – търговски дружества при годишни лихвени равнища от 3% до 8% в зависимост от срочността на кредита. Получените заеми не са обезпечени с активи на Групата. Плащанията по тях се извършват във валутата, в която са отпуснати.

Финансиранята се отнасят до придобити активи Станция за геофизични изследвания в нефтени и газови сондажи, Станция за сондажни геофизични изследвания в нефтени и газови сондажи по договор между “Проучване и добив на нефт и газ” АД и ГД „Европейски фондове за конкурентоспособност” - Управляващ орган на ОПК към Министерство на икономиката и енергетиката - правоприменник на ИАНМСП, относно договор за безвъзмездна финансова помощ № 2ТМГ-02-21/13.06.2011 г. по оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007-2013”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие, и други.

26.4.2. Други краткосрочни заеми и финансираня

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Краткосрочните заеми	6 778	6 840
Финансираня по оперативни програми	342	465
	7 120	7 305

Краткосрочните заеми са получени при годишни лихвени равнища от 3% до 8% в зависимост от срочността на кредита. Заемите са класифицирани според крайния им срок за погасяване, който е през 2020 г. Справедливата стойност на получените заеми не е определяна по отделно, тъй като ръководството счита, че балансовата им стойност дава реална представа за тяхната справедлива стойност.

26.5. Депозити от банки

	Текущи	
	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Безсрочни депозити от местни банки		
-В български лева	7 206	2 202
-В чуждестранна валута	5 182	2 083
Безсрочни депозити от чуждестранни банки в чуждестранна валута	4 630	9 117
Безсрочни депозити от чуждестранни банки в български лева	220	-
Срочни депозити от чуждестранни банки в чуждестранна валута	363	875
Срочни депозити от местни банки в чуждестранна валута	1 814	175
	19 415	14 452

26.6. Задължения по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа

Към 31 декември 2019 г. Групата има сключени споразумения с клауза за обратно изкупуване на ценни книжа с български дружества на обща стойност 13 160 хил. лв. (2018 г.: 13 559 хил. лв.), в това число и натрупани задължения по лихви по тях. Падежът на тези споразумения е до края на 2020 г.

26.7. Търговски задължения

	Текущи		Нетекущи	
	2019	2018	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Търговски задължения	87 871	98 388	18	23 012

Нетната балансова стойност на търговските задължения се приема за разумна приблизителна оценка на справедливата им стойност.

27. Задължения към осигурени лица

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Привлечени средства на доброволен пенсионен фонд	94 066	87 148
Привлечени средства на професионален пенсионен фонд	130 950	121 008
Привлечени средства на универсален пенсионен фонд	1 235 339	1 087 738
	1 460 355	1 295 894

Чистата стойност на активите на фондовете, управлявани от дъщерното дружество ПООД ЦКБ-Сила към 31 декември 2019 г. е 1 460 355 хил. лв. Увеличението в размер на 164 461 хил. лв. спрямо задълженията към 31 декември 2018 г. основно се дължи на постъпления от положителен доход от инвестирането на средствата на осигурените лица, реализиран през 2019 г., постъпления от осигурителни вноски и намаление на изплатените суми по осигурителни договор.

Изменението в нетните активи в наличност за доходи е в резултат на:

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
В началото на периода	1 295 894	1 195 555
Постъпили осигурителни вноски	156 043	141 080
Постъпили суми от пенсионни фондове, управлявани от други пенсионно осигурителни дружества	44 318	38 820
Средства на лица възобновили осигуряването си в УПФ по реда на чл. 124а от КСО	99	128
Възстановени суми от НОИ	2	-
Общо увеличение от осигурителни вноски	200 462	180 028
Доход от инвестиране средствата на фонда	69 522	10 544
Резултат от инвестиране на средствата на фонда	69 522	10 544
Изплатени пенсии	(134)	(115)
Еднократно изплатени суми на осигурени лица	(5 221)	(4 193)
Средства за изплащане на наследници на осигурени лица	(2 656)	(2 584)
Средства за превеждане в НОИ	(4 509)	(3 733)
Изплатени суми по осигурителни договори	(12 520)	(10 625)
Преведени суми на осигурени лица, преминали в други пенсионни фондове	(67 317)	(53 770)
Средства на лица променили осигуряването си по реда на чл.46 от КСО	(9 733)	(10 918)
Преведени данъци	(114)	(100)
Преведени суми на държавния бюджет	-	(1)
Преведени суми на осигурени лица към схеми на ЕС, на ЕЦБ или на ЕИБ	(2)	(3)
Прехвърлени средства в пенсионен резерв	(50)	(38)
Встъпителна такса	(12)	(11)
Такса за обслужване	(201)	(192)
Такса от доходността - 9%	(383)	-
Такса за обслужване (2019 г.: 4.00% ; 2018 г.: 4.25%)	(5 527)	(5 324)
Инвестиционна такса (2019 г.: 0.80% ; 2018 г.: 0.85%)	(9 654)	(9 251)
Такса за изтегляне	(10)	-
В края на периода	1 460 355	1 295 894

Нетните активи в наличност за доходи са разпределени както следва:

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Индивидуални партии	1 459 150	1 294 744
Резерв за гарантиране на минимална доходност	1 205	1 150
Нетни активи в наличност за доходи	1 460 355	1 295 894

28. Възнаграждения на персонала

28.1. Разходи за персонала

Разходите за възнаграждения на персонала се състоят от текущи заплати и възнаграждения, разходи за социални осигуровки, неизползвани отпуски и провизии за пенсии, както следва:

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Разходи за заплати	(101 211)	(96 718)
Разходи за социални осигуровки	(18 321)	(17 448)
Разходи за персонала	(119 532)	(114 166)

28.2. Пенсионни и други задължения към персонала

Пенсионните и други задължения към персонала, признати в консолидирания отчет за финансовото състояние, се състоят от следните суми:

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Нетекущи:		
Провизии за пенсии	4 653	4 283
Нетекущи пенсионни задължения към персонала	4 653	4 283
Текущи:		
Задължения към персонала	11 856	10 884
Задължения към осигурителни институции	2 691	2 544
Провизии за пенсии	1 053	767
Текущи пенсионни и други задължения към персонала	15 600	14 195
	20 253	18 478

Текущата част от задълженията към персонала представляват задължения към служители на Групата, които следва да бъдат уредени през 2020 г.

При определяне на пенсионните задължения са използвани актюерски допускания. Ръководството на Групата е направило предположения след консултации с независими актюери, които са използвани при определянето на размера на задълженията за изплащане на дефинирани доходи за отчетните периоди и се считат за възможно най-добрата преценка на ръководството. Действителните резултати обаче могат да се различават от направените предположения.

Промените в провизиите за обезщетения при пенсиониране съгласно Кодекса на труда през годината са представени, както следва:

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Задължения за изплащане на дефинирани доходи	5 050	4 546
Разходи за текущ трудов стаж	568	758
Разходи за лихви	96	105
Преоценки - актюерски загуби от промени в демографските и финансовите предположения	499	48
Изплатени доходи	(505)	(407)
	5 708	5 050

29. Застрахователни резерви

Застрахователни технически резерви	Пояснение	2019	2018
		хил. лв.	хил. лв.
Резерви от дейност по Общо застраховане	29.1	262 933	267 594
Резерви от дейност по Животозастраховане	29.2	1 952	2 188
		264 885	269 782

Застрахователните резерви към 31.12.2019 г. са заделени в хода на застрахователната дейност на Групата, извършвана чрез ЗАД Армеец (общо застраховане) и ЗЕАД ЦКБ Живот (животозастраховане).

Адекватност на резервите

Периодично актюерите на Групата правят оценка дали общо формираните резерви, намалени с отсрочените аквизиционни разходи са достатъчни, за да покрият евентуални бъдещи плащания. Съгласно изискванията на регулаторните органи сумата на така формираните резерви трябва да бъде обезпечена напълно с инвестиции във високоликвидни активи.

При оценката за адекватност на резервите се взимат под внимание паричните потоци, насочени за плащане на обезщетения, парични потоци, генерирани от събрани премии, изплатени комисионни.

29.1. Резерви от дейност по Общо застраховане

Пояснение	31.12.2019			31.12.2018			
	Застрахователни резерви	Презастрахователни активи	Нетно	Застрахователни резерви	Презастрахователни активи	Нетно	
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	
Пренос-премиен резерв	29.1.1	97 869	(18 454)	79 415	89 574	(17 720)	71 854
Резерв за предстоящи плащания	29.1.2	163 214	(62 673)	100 541	173 858	(68 832)	105 026
Резерв за неизтекли рискове	29.1.3	419	-	419	2 684	-	2 684
Резерв за бонуси и отстъпки	29.1.4	1 431	(664)	767	1 478	(666)	812
		262 933	(81 791)	181 142	267 594	(87 218)	180 376

29.1.1. Пренос-премиен резерв

Пренос-премиеният резерв към 31.12.2019 г., в размер на 97 869 хил. лв. (2018 г.: 89 574 хил. лв.), е образуван за покриване на претенциите и административните разходи, които се очаква да възникнат след края на отчетния период по действащите към момента на оценка застрахователни или презастрахователни договори.

Размерът на пренос-премиения резерв е определен по метода на „точната дата“, съгласно който в резерва се включва частта от премиения приход, отнасяща се за времето между края на отчетния период и датата, на която изтича срока на застрахователния договор. Групата формира пренос-премиения си резерв на база начислените застрахователни премии, от които са приспаднати върнатите премии и отписани вземания по предсрочно прекратени договори, както и премиите по договори с изтекъл към датата на отчета срок. Предвид че застрахователят не провежда политика за отсрочване на аквизиционните си разходи, последните се признават в момента на сключване на застрахователния договор и се приспадат от начисления премиен приход при изчисление на пренос-премиения резерв.

Базата за образуване на резерва съответства на счетоводно признатия премиен приход. Като премиен приход се признава сумата, дължима от застрахователя за целия застрахователен период, която Групата има право да получи по силата на сключените през отчетната година договори. В начисления премиен приход се включват всички дължими за целия срок на действие на полицата вноски, като при многогодишни полици с разсрочено плащане на премията, поредната годишна вноска се начислява в момента на падежирането ѝ.

29.1.2. Резерв за предстоящи плащания

Резервът за предстоящи плащания към 31.12.2019 г., в размер на 163 214 хил. лв. (2018 г.: 173 858 хил. лв.), се образува за покриване на обезщетения, суми и други плащания по силата на застрахователни или презастрахователни договори, както и на свързаните с тях разходи, по претенции, възникнали преди края на отчетния период, независимо дали са предявени или не,

и които не са платени към същата дата. Стойността на резерва съответства на оценката на очакваните разходи за уреждане на всички претенции по събития, настъпили до края на отчетния период, включваща и прогнозния размер на непредявените претенции.

Резервът за предстоящи плащания включва следните компоненти:

- **предявени, но неизплатени претенции;**
- **възникнали, но непредявени претенции;**
- **разходи за уреждане на претенциите**

Резерв за предявени, но неизплатени претенции (RBNS):

Стойността на RBNS е изчислена по метода „Претенция по претенция“, като включва очаквания размер на плащанията за всяка предявена, неизплатена претенция.

За предявените щети по съдебни искиове, по които няма влезли в сила решения, за застраховки с достатъчно представителни данни, се прилагат корекционни коефициенти, изчислени съгл. чл.90, ал. 12 от Наредба № 53. Към 31.12.2019 г. корекционни коефициенти са приложени към предявените щети по съдебни искиове по застраховки: „Каско“, „Гражданска отговорност на автомобилиста“, „Пожар и природни бедствия“ и „Обща гражданска отговорност“.

Когато обезщетението за вреда се изплаща под формата на анюитет, стойността на резерва е изчислена по признати актюерски методи, отчитайки срока на анюитета, стойността на периодичното плащане, възрастта на лицето и при използване на таблици за смъртност и безрисковата лихвена крива, публикувана от ЕЮРА. Съгласно съдебни решения по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, към 31.12.2019 г. Групата изплаща осем анюитетни претенции.

Резерв за възникнали, но непредявени претенции (IBNR):

Резервът включва очаквания размер на непредявените претенции, възникнали преди края на отчетния период. За определяне на IBNR резерва са използвани верижно-стълбовидни методи, базирани на акумулираната стойност на платените или на предявените претенции. По всички видове застраховки Групата разполага с данни за достатъчно продължителен период, за да се обхване пълния цикъл от развитие на претенциите, както и за да се използват статистически методи на изчисление. Стойността на резерва е определена отделно за дейността по активно презастраховане и директен бизнес.

По застраховка „Каско“ поради наличието на значителния обем на възстановените суми от регреси и достатъчно данни, на база на които да се прогнозира бъдещите приходи, ЗАД „Армеец“ намалява резерва за възникнали, но непредявени щети с очакваните възстановявания по регреси. Последните са изчислени по верижно-стълбов метод на база възстановените суми по регреси за последните 11 години.

По застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите резервът за непредявени претенции е изчислен отделно за имуществени и неимуществени вреди, както и за малки и големи щети. Като големи са категоризирани претенции по едно събитие с общ размер над 500 000 лв. Стойността на резерва е изчислена на база данни за периода 2008 – 2019 г. Изчислението на резерва за малки щети е извършено чрез верижно-стълбов метод на база акумулирани исторически стойности на предявените и изплатени претенции, при използване на средно претеглени коефициенти на развитие, като на двата подхода /на платени и предявени претенции/ е дадена еднаква тежест при определяне на крайния размер на резерва. За изчисление на резерва за големи щети ЗАД „Армеец“ използва метод, базиран на средния предявен брой щети по година на събитие и година на предявяване и средния размер на една предявена щета. Използваният метод за изчисление на резерва по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, е одобрен с Решение на КФН № 530 - ОЗ от 02.04.2019 г.

Към 31.12.2019 г. Групата не е образувало резерв за възникнали, но непредявени щети за застраховки: „Заболяване“, „Релсови превозни средства“, „Каско на плавателни съдове“, „Щети на имущество“, „Кредит и лизинг“, „Застраховка на гаранции“, „Разни финансови загуби“ и

застраховка „Правни разноси“, предвид липса на необходимост от заделяне на такъв, с оглед историческите данни и резултатите получени при извършените изчисления.

Резерв за разходите за уреждане на претенции

Стойността на резерва за разходи за ликвидация е изчислена на база средни за една претенция очаквани разходи за ликвидация.

29.1.3. Резерв за неизтекли рискове

Резервът за неизтекли рискове към 31.12.2019 г., в размер на 419 хил. лв. (2018: 2 684 хил. лв.), се образува, когато очакванията за развитието на риска и разходите по действащите полици към края на отчетния период превишават размера на заделения пренос-премиен резерв.

По застраховка по раздел II, буква „А“, т. 10.1 от приложение № 1 към Кодекса за застраховането, когато сумата от очакваната крайна загуба и оперативните разходи по класа застраховка за съответната подписваческа година надвишават спечелената премия, Групата заделя резерв за неизтекли рискове в размер, равен на разликата между очакваната крайна загуба и оперативните разходи, от една страна, и заделения пренос-премиен резерв, от друга.

29.1.4. Резерв за бонуси и отстъпки

Резерва за бонуси и отстъпки се формира за всички договори, при които е предвидено връщане на премия при реализиран положителен резултат след изтичането им или е договорено финално уравнивание на премията на базата на реализираните рискове през срока на застраховката.

Стойността на резерва е определена отделно за всяка полица с клауза за участие в резултата, като за всички действащи към момента на изчисление на резерва застраховки, спечелената премия е умножена с усреднен коефициент за връщане на премията, изчислен на базата на исторически данни. Към 31.12.2019 г. е приложен коефициент от 10%. За всички изтекли договори е изчислен конкретния размер на премията, подлежащ на връщане или когато не са налични достатъчни данни е приложен горния подход.

29.2. Резерви от дейност по Животозастраховане

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Математически резерв	542	610
Пренос-премиен резерв	1 137	1 274
Резерв за предстоящи плащания	273	304
	1 952	2 188

Застрахователните резерви от дейност Животозастраховане на Групата за 2019 г. са формирани при спазване на изискванията на Наредба № 53 от 23.12.2016 г. за изискванията към отчетността, оценката на активите и пасивите и образуването на техническите резерви на застрахователите, презастрахователите и Гаранционния фонд.

Използвани са следните основи при изчисляването на техническите резерви към 31.12.2019 г.:

За **пренос-премиения резерв** са използвани данни от действащите полици, издадени от Групата и признати като премиен приход за периода от началото на дейността до 2019 година. Към 31.12.2019 г. тези данни са изравнени със счетоводните данни.

За **резерва за предявени и неизплатени претенции** (предстоящи плащания) са използвани данни за постъпилите и неизплатени иски по полици към 31.12.2019 г. от регистъра на щетите в Групата, предоставени от направление „Ликвидация“. По предявените по съдебен ред претенции са включени суми за съдебни разноси и лихви по делата.

За **резерва за възникнали, но непредявени претенции**, са използвани верижно-стълбовидни статистически методи.

За **математическия резерв** е използван проспективен метод по отношение на действащите към 31.12.2019 г. групови и индивидуални спестовни полици „Живот“.

Допълнителен **резерв за неизтекъл риск** не е заделен по застраховка „Заболяване“, защото резултатът по Приложения № 6 от Наредба 53 е положителен за 2019 г.

Запасен фонд не е формиран, защото през предходните години не се наблюдава съществено отклонение в размера на нетните квоти на щетите.

Резерв за бонуси и отстъпки не е заделен, тъй като по условията на застрахователните договори и вътрешните правила в Групата, бонуси и отстъпки се правят само в случаите на подновяване на полица от страна на застрахованото лице и изчисляване на квотата на щета по изтеклата полица.

Използвани са следните методи за изчисляване на резервите:

Пренос-премийният резерв е заделен по метода на точната дата (съгласно чл. 84 ал. 2 от Наредба № 53). Размерът на резерва възлиза на 1 137 хил. лева.

Резервът за предстоящи плащания включва сумите за предявени и неизплатени претенции, възникнали и непредявени претенции (IBNR). Няма дължими разходи за уреждането на претенциите, свързани с висящите плащания.

За резерва за предявени и неизплатени претенции е използван методът “Претенция по претенция”, съгласно чл. 90 ал.1 от Наредба № 53. Допълнително, съгласно чл. 90 ал. 2 от претенциите по застрахователни договори, предявени по съдебен ред, за които Групата е уведомена и по които няма произнасяне на Съда, са включени в резерва за висящи плащания с цената на исковете, заедно с дължимите лихви и известните разноси по делата. Предвид малкия брой на съдебни искове - 3 броя, коефициент по алинея 12 на чл. 90 не е прилаган. Общият резерв за предявени и неизплатени претенции е 273 хил. лв., като основната сума се дължи на Допълнителна застраховка.

По отношение на валутата на резервите, всички действащи към 31.12.2019 г. полици са в EUR или лева, така, че за покритието на brutния размер на застрахователните резерви са използвани левови активи.

30. Задължения по застрахователни и презастрахователни договори

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Застрахователни технически резерви		
Задължения към брокери и агенти	13 430	12 962
Разчети по презастрахователни договори	9 068	15 023
Разчети с Гаранционен фонд	483	505
Други застрахователни Разчети	139	-
	23 120	28 490

31. Лизингови задължения

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Задължения по лизингови договори – нетекуща част	143 168	3 416
Задължения по лизингови договори – текуща част	47 505	1 933
Задължения по лизингови договори	190 673	5 349

Една от дейностите на Групата се осъществява посредством самолети, които са наети по договори за оперативен лизинг. Всички договори са разгледани в светлината на МСФО 16 в сила от 01.01.2019 г. и са признати съответните активи с право на ползване и свързаните с тях задължения по лизинг. Детайлна информация за групите активи с право на ползване е представена в пояснение 9.

С изключение на краткосрочните договори за лизинг и лизинга на активи с ниска стойност, всеки лизинг е отразен в консолидирания отчет за финансовото състояние като актив с право на ползване и задължение по лизинг. Променливите лизингови плащания, които не зависят от индекс или променливи проценти (например, лизингови плащания, базирани на процент от продажбите на Групата), се изключват от първоначалното оценяване на пасива и актива по лизинга.

Всеки лизинг обикновено налага ограничение, че активите с право на ползване могат да бъдат използвани само от Групата, освен ако Групата има договорно право да преотдава под наем актива на трето лице. Лизинговите договори или не могат да бъдат отменени, или могат да бъдат отменени само при заплащане на значителни санкции за предсрочно прекратяване. Някои лизингови договори съдържат опция за удължаване на лизинговия договор за следващ срок. Забранено е на Групата да продава или залага наетите активи като обезпечение. Съгласно договора за лизинг на летателни апарати и помещения, Групата трябва да поддържа наетите активи в добро състояние и да ги върне в първоначалното им състояние или съгласно договорени изисквания след изтичане на лизинговия договор. Групата е длъжна да застрахова наетите активи и да заплаща такси за поддръжка в съответствие с договорите за лизинг.

Бъдещите минимални лизингови плащания към 31 декември 2019 г. са както следва:

	Дължими минимални лизингови плащания						Общо хил. лв.
	2020	2021	2022	2023	2024	>2024	
	До 1 година хил. лв.	1-2 години хил. лв.	2-3 години хил. лв.	3-4 години хил. лв.	4-5 години хил. лв.	След 5 години хил. лв.	
31 декември 2019 г.							
Лизингови плащания	55 291	49 269	37 315	24 886	14 820	33 840	215 421
Финансови разходи	(7 786)	(5 677)	(3 886)	(2 430)	(1 668)	(3 301)	(24 748)
Нетна настояща стойност	47 505	43 592	33 429	22 456	13 152	30 539	190 673

Лизингови плащания, които не отговарят на условията за признаване на задължение, са отчетени в печалбата или загубата за периода и представени в пояснение 41 Оперативни и административни разходи.

32. Данъчни задължения

Данъчните задължения включват:

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Корпоративен данък	1 422	685
Задължения за данък добавена стойност	1 167	1 024
Акциз за внасяне	270	402
Други данъци	2 124	2 419
	4 983	4 530

33. Други задължения

Другите задължения могат да бъдат обобщени, както следва:

	Краткосрочни		Дългосрочни	
	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.

Други задължения	33.2	54 668	38 973	33.1	5 075	6 618
------------------	------	--------	--------	------	-------	-------

33.1. Други дългосрочни задължения

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Финансиране за закупуване на нетекущи активи	988	2 075
Финансиране трансевропейски транспортни мрежи	19	19
Провизии	1 772	1 017
Други	2 296	3 507
	5 075	6 618

Групата участва в Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на Българската икономика BG161P003-1.1.04 Подкрепа за внедряване в производство на иновативни продукти, процеси и предоставяне на иновативни услуги“.

Програмата включва закупуване на:

- Трислойна линия за раздувно фолио и
- Поточна технологична линия от инсталация за ленти, станове и конфекция за тъкани изделия.

Към 31 декември 2019 г. Групата е бенефициент по силата на Решение за отпускане на финансова помощ за действие от 10 юни 2009 г. за отпускане на финансова помощ от Общността за проекти от общ интерес „Проучвания във връзка с проект за разширяване на пристанищен терминал Леспорт като част от пристанище Варна по отношение на прилагането на европейските стандарти в България“ – 2008-BG-90300-S в областта на трансевропейските транспортни мрежи (INEA).

33.2. Други краткосрочни задължения

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Продадени самолетни билети	20 121	15 841
Получени аванси	7 363	2 523
Гаранции	2 631	1 809
Задължения по концесионни възнаграждения	1 361	1 566
Други	23 192	17 234
	54 668	38 973

Задълженията по продадени билети в размер на 20 121 хил. лв. (2018 г.: 15 841 хил. лв.) представляват извършени продажби на самолетни билети, за които към датата на консолидирания финансов отчет не е настъпил момента на фактическо предоставяне на услугата т.е. извършване на превоза.

34. Приходи от нефинансова дейност

Приходите от нефинансова дейност на Групата могат да бъдат анализирани, както следва:

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Приходи от извършени самолетни полети	261 143	242 212
Приходи от продажба на продукцията	77 108	52 001
Приходи от услуги	49 333	54 739
Приходи от продажба на стоки	21 361	25 857
Други	68 421	86 628
	477 366	461 437

35. Печалба от продажба на нетекущи активи

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Приходи от продажба на нетекущи активи	2 158	2 539
Балансова стойност на продадени нетекущи активи	(1 738)	(1 433)
	420	1 106

36. Приходи от застраховане

		2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Приходи от застрахователни премии	36.1	219 823	206 451
Приходи от презастраховане		113 875	157 951
Приходи от регреси		10 439	10 212
Приходи от освободени застрахователни резерви		4 897	2 232
Други приходи от застраховане		51 420	638
		400 454	377 484

36.1. Приходи от застрахователни премии

	2019 хил. лв.	2019 %	2018 хил. лв.	2018 %
Каско	126 166	57.39%	116 337	56.35%
Отговорности МПС	54 680	24.87%	48 798	23.64%
Пожар и природни бедствия	15 435	7.02%	17 076	8.27%
Помощ при пътуване	5 535	2.52%	4 954	2.40%
Злополука	4 459	2.03%	4 612	2.23%
Обща гражданска отговорност	2 942	1.34%	2 890	1.40%
Разни финансови загуби	2 655	1.21%	2 830	1.37%
Допълнителна застраховка	2 157	0.98%	2 272	1.10%
Каско на летателни апарати	2 442	1.11%	2 147	1.04%
ГО свързана с летателни апарати	665	0.30%	1 335	0.65%
Товари по време на превоз	1 420	0.65%	971	0.47%
Каско на плавателни съдове	774	0.35%	921	0.45%
Кредити и лизинг	75	0.03%	739	0.36%
Болнична помощ / Заболяване	163	0.07%	339	0.16%
Живот и рента	124	0.06%	141	0.07%
ГО свързана с плавателни съдове	66	0.03%	46	0.02%
Щети на имущество	62	0.03%	41	0.02%
Застраховка на гаранции	3	0.01%	2	0.00%
	219 823	100.00%	206 451	100.00%

37. Разходи по застраховане

		2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Разходи по презастраховане		(178 476)	(162 678)
Изплатени застрахователни суми и обезщетения	37.1	(115 900)	(112 165)
Аквизиционни разходи		(49 716)	(47 070)
Нетно изменение на заделени застрахователни резерви		-	(9 352)
Разходи за ликвидация на щети		(6 730)	(5 474)
Други застрахователни разходи		(6 451)	(12 946)
		(357 273)	(349 685)

37.1. Изплатени застрахователни суми и обезщетения

През 2019 г. и 2018 г. са изплатени следните обезщетения по групи застраховки:

	2019 изплатени обезщетения хил. лв.	2019 относителен дял %	2018 изплатени обезщетения хил. лв.	2018 относителен дял %
Каско	(68 025)	58.68%	(59 752)	53.27%
Отговорности МПС	(34 457)	29.73%	(40 662)	36.25%
Щети на имущество	(8)	0.01%	(6 889)	6.14%
Помощ при пътуване	(2 942)	2.54%	(1 927)	1.72%
Злополука	(1 974)	1.70%	(1 549)	1.38%
Каско на летателни апарати	(193)	0.17%	(390)	0.35%
Каско на плавателни съдове	(255)	0.22%	(227)	0.20%
Застраховка заболяване	(254)	0.22%	(197)	0.18%
Допълнителна застраховка	(297)	0.26%	(187)	0.17%
Животозастраховане	(246)	0.21%	(173)	0.15%
Обща гражданска отговорност	(198)	0.17%	(110)	0.10%
Товари по време на превоз	(92)	0.08%	(102)	0.09%
Пожар и природни бедствия	(6 940)	5.99%	-	0.00%
ГО свързана с летателни апарати	(19)	0.02%	-	0.00%
	(115 900)	100.00%	(112 165)	100.00%

38. Приходи от лихви

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Приходи от лихви по видове източници:		
Предприятия	90 186	93 998
ДЦК	44 118	39 236
Банки	7 395	5 921
Граждани	49 457	48 057
Други	2 857	2 395
	194 013	189 607

39. Разходи за лихви

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Разходи за лихви по видове източници:		
Предприятия	(14 331)	(4 718)
Граждани	(8 780)	(10 183)
Банки	(8 828)	(8 891)
Други	(9 373)	(10 442)
	(41 312)	(34 234)

40. Нетен резултат от операции с финансови инструменти

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Печалба от операции с ценни книжа и инвестиции	416 562	431 362
Приходи от дивиденди от финансови инструменти	20 762	14 902
Други	-	5
	437 324	446 269
	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Загуба от операции с ценни книжа и инвестиции	(345 923)	(425 353)
	(345 923)	(425 353)
Нетен резултат от операции с финансови инструменти	91 401	20 916

41. Оперативни и административни разходи

	Пояснение	2019	2018
		хил. лв.	хил. лв.
Разходи за външни услуги		(212 049)	(237 921)
Разходи за материали		(113 695)	(111 456)
Отчетна стойност на продадените стоки		(20 303)	(25 043)
Разходи за персонала	28.1	(119 532)	(114 166)
Разходи за амортизация	8, 9,12	(87 123)	(32 482)
Изменение на запасите от продукцията и незавършено производство		351	(9)
Обезценка на вземания и нефинансови активи		(64 334)	(57 678)
Други разходи		(58 536)	(58 032)
		(675 221)	(636 787)

Възнагражденията за ангажименти за независим финансов одит на дружествата в Групата за 2019 г., извършвани от регистрирани одитори, са в размер на 2 350 хил. лв. През годината са предоставяни данъчни консултации или други услуги, несвързани с одита, извършвани от регистрирани одитори, за които са начислени възнаграждения в размер на 390 хил. лв. Настоящото оповестяване е в изпълнение на изискванията на чл. 30 от Закона за счетоводството.

42. Други финансови приходи

		2019	2018
		хил. лв.	хил. лв.
Приходи от такси и комисионни, нетно	42.1, 42.2	65 406	59 622
Нетен резултат от промяна на валутни курсове		410	8 523
Други финансови приходи		(959)	(2 630)
		64 857	65 515

42.1. Приходи от такси и комисионни

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Банкови преводи в страната и чужбина	29 399	27 868
Обслужване на сметки	16 594	15 523
Отпускане и погасяване на кредити	7 865	3 148
Обслужване на задбалансови ангажименти	1 002	978
Други приходи от такси и комисионни, различни от банкови	15 787	13 810
Други приходи	10 573	11 052
Общо приходи от такси и комисионни	81 220	72 379

42.2. Разходи от такси и комисионни

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Банкови преводи в страната и чужбина	(10 049)	(8 121)
Обслужване на сметки	(1 212)	(977)
Освобождаване на ценни пратки	(781)	(712)
Сделки с ценни книжа	(52)	(65)
Други разходи за такси и комисионни, различни от банкови	(2 191)	(1 594)
Други разходи	(1 529)	(1 288)
Общо разходи за такси и комисионни	(15 814)	(12 757)

43. Разходи за данъци върху дохода

Очакваните разходи за данъци, базирани на приложимата данъчна ставка в размер на 10 % (за 2018 г.: 10 %), и действително признатите данъчни разходи/приходи в печалбата или загубата могат да бъдат равнени, както следва:

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Печалба за периода преди данъчно облагане	92 208	92 918
Данъчна ставка	10%	10%
Очакван разход за данъци	(9 292)	(9 292)
Нетен ефект от корекции на счетоводния резултат за данъчни цели	2 732	3 096
Текущ разход за данъци върху дохода	(6 560)	(6 196)
Отсрочен данъчен разход		
Начисление и обратно проявление на данъчни временни разлики	(854)	(2 370)
Разходи за данъци върху дохода	(7 414)	(8 566)
Отсрочени данъчни приходи/(разходи), признати в другия всеобхватен доход	92	(960)

Пояснение 13 предоставя информация за отсрочените данъчни активи и пасиви, включваща стойностите, признати в другия всеобхватен доход.

44. Доход на акция

Основният доход на акция е изчислен като за числител е използвана величината – нетна печалба, подлежаща на разпределение между притежателите на обикновени акции.

Среднопретегленият брой обикновени акции, използван за изчисляването на основния доход на акция, както и нетната печалба, намалена с разхода за дивиденди, подлежаща на разпределение, са както следва:

	2019	2018
Нетна печалба за Групата, подлежаща на разпределение в лева	71 164 000	70 309 000
Среднопретеглен брой акции	226 955 233	227 213 698
Основен доход на акция (лева за акция)	0.31	0.31

45. Сделки със свързани лица

Свързаните лица на Групата включват собствениците, асоциирани и съвместни предприятия и ключов управленски персонал. Ако не е изрично упоменато, транзакциите със свързани лица не са извършвани при специални условия. Разчетните суми обикновено се уреждат по банков път, в брой или чрез прихващане.

45.1. Сделки със собствениците

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Продажба на стоки и услуги, приходи от лихви и други приходи		
Приходи от лихви	377	277
Приходи от услуги	10	10
Други приходи	5	1 393
Покупки на услуги, разходи за лихви и други разходи		
Покупки на услуги	(265)	-
Разходи за лихви	(281)	(10)

45.2. Сделки с асоциирани, съвместни и други предприятия извън група

Продажба на стоки и услуги, приходи от лихви и други приходи	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Продажба на продукция		
- асоциирани предприятия	764	780
- други свързани лица	1 797	1 834
Продажба на стоки		
- асоциирани предприятия	327	420
- други свързани лица	871	1 107
Продажба на услуги		
- съвместни предприятия	26	-
- асоциирани предприятия	11 409	8 013
- други свързани лица	2 293	2 055

Продажба на стоки и услуги, приходи от лихви и други приходи

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Приходи от лихви		
- съвместни предприятия	294	401
- асоциирани предприятия	27	29
- други свързани лица	4 771	554
Други приходи		
- съвместни предприятия	49	186
- асоциирани предприятия	132	105
- други свързани лица	398	257

Покупки на услуги и разходи за лихви

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Покупки на услуги		
- асоциирани предприятия	(11 229)	(14 834)
- други свързани лица	(8 358)	(6 482)
Разходи за лихви		
- асоциирани предприятия	(1)	(4)
- други свързани лица	(19)	(27)

45.3. Сделки с ключов управленски персонал

Ключовият управленски персонал на Химимпорт АД включва членовете на управителния съвет и надзорния съвет на дружеството-майка. Възнагражденията на ключовия управленски персонал включват следните разходи:

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Краткосрочни възнаграждения:		
Заплати, включително бонуси	(168)	(566)
Разходи за социални осигуровки	(24)	(28)
Общо краткосрочни възнаграждения	(192)	(594)

46. Разчети със свързани лица в края на годината

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Дългосрочни вземания от:		
- собственици	-	47
- асоциирани предприятия	3 056	2 339
- съвместни предприятия	-	38
- други свързани лица	33 351	4 032
Общо дългосрочни вземания от свързани лица	36 407	6 456

Краткосрочни вземания от:

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
- собственици	29 438	26 473
- асоциирани предприятия	1 072	6 423
- съвместни предприятия	-	7 082
- други свързани лица	165 384	66 107

Общо краткосрочни вземания от свързани лица	195 894	106 085
Дългосрочни задължения към:	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
- собственици	1	-
- асоциирани предприятия	4 135	2 864
- съвместни предприятия	312	422
- други свързани лица	8 946	2 312
Общо дългосрочни задължения към свързани лица	13 394	5 598
Краткосрочни задължения към:	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
- собственици	25 807	22 170
- асоциирани предприятия	8 568	8 602
- съвместни предприятия	226	43
- други свързани лица	15 911	15 970
Общо краткосрочни задължения към свързани лица	50 512	46 785

47. Условни активи, условни пасиви и поети ангажменти

Към 31 декември 2019 г. и 2018 г. Групата има сключени договори за отпускане на банкови кредити на клиенти, чието бъдещо усвояване зависи от това дали кредитополучателите отговарят на определени критерии, включително дали не е регистрирано просрочие по предишни траншове на кредитите, предоставяне на обезпечение с определено качество и ликвидност и други.

Общата сума на условните задължения по отношение на банковата дейност на Групата са както следва:

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Банкови гаранции в български лева	36 068	32 456
Банкови гаранции в чуждестранна валута	21 796	19 797
Неотменими ангажменти	261 677	202 404
Общо условни задължения	319 541	254 657

Във връзка с изискванията на МСФО 9, Групата е признала 1 110 хил. лв. задължения за провизии за очаквани кредитни загуби, свързани с условните задължения на Групата.

Условните задължения на Групата по отношение на небанковата дейност са както следва:

Групата е страна по търговски дела в Софийски градски съд във връзка с търговски договори от 2014 г. на обща стойност 14 909 хил. лв. Общата стойност на материалния интерес на съдебните дела е в размер на 24 931 хил. евро. На основание на фактическата и правна обстановка, правните консултанти на Групата очакват делата да се решат благоприятно за Групата.

Групата е страна по правен спор във връзка с издадени актове за установяване на публично държавно вземане за летищни такси. Групата обжалва издадените актове.

Групата е страна по издадена банкова гаранция от търговска банка на стойност 100 хил. лв., както и акредитив на стойност 999 хил. щ. долара. Банковата гаранция е издадени във връзка с обезпечаване на търговски задължения на Групата.

Съгласно договор за концесия на пристанище за обществен транспорт с регионално значение „Пристис“ – публична общинска собственост, влязъл в сила от 01 април 2019 г. и със срок от 35 години, Групата има задължения да:

- извършва годишни концесионни плащания, състоящи се от две части – фиксирана част в размер на 48 900 лв. и променлива част в зависимост от извършената дейност;

- управлява и поддържа обекта на концесия на свой риск, съобразно добрата инженерингова и експлоатационна практика, с грижата на добър стопанин и в съответствие с изискванията на действащото законодателство, регламентиращо дейности и действия, произтичащи от договора за концесия;
- поддържа пристанището в експлоатационна годност и пристанищната инфраструктура в добро оперативно състояние като осъществява за своя сметка необходимите ремонти;
- извършва пристанищните услуги на свой риск, осигурявайки тяхната непрекъснатост не по-малко от 8 часа в денонощието;
- извършва инвестиции, съгласно предвидените годишни инвестиционни програми;
- реализира годишен товарооборот, определен в условни транспортни единици като условна транспортна единица е всеки обслужен на пристанището пътник и/или корабопосещение умножено по 10.

В изпълнение на договора за предоставяне на концесия за пристанище за обществен транспорт с регионално значение „Пристис“ – публична общинска собственост, на Групата е издадена банкова гаранция за добро изпълнение на концесионния договор, с размер от 100 хил. лева и срок на валидност до 1 март 2028 г.

Съгласно договор за концесия на „Пристанищен терминал Лом“ – част от пристанище за обществен транспорт Лом, Групата следва да поддържа банкови гаранции в установения размер:

- банкова гаранция за изпълнение на Инвестиционна програма за шеста договорна инвестиционната година в размер на 93 хил. лв. със срок на валидност 31.10.2020 г.;
- банкова гаранция за добро изпълнение на задълженията по Концесионния договора, в размер на 449 хил. лв. със срок на валидност 15.11.2020 г.

Съгласно договор за поемане на кредитни ангажименти с български търговски банки, Групата учредява ипотека върху инвестиционни имоти, първи по ред особен залог върху земеделска продукция, ипотека върху сгради и особени залози върху машини, съоръжения и оборудване, върху вземания, произтичащи от договори, поръчки и фактури за реализация на земеделска продукция, както и върху всички вземания по сметки на Групата в Банката.

48. Равнение на задълженията, произтичащи от финансова дейност

Промените в дългосрочните задълженията на Групата, произтичащи от финансова дейност, могат да бъдат класифицирани, както следва:

	Облигационни заеми хил. лв.	Банкови заеми хил. лв.	Други заеми хил. лв.	Общо хил. лв.
1 януари 2019	42 690	127 140	18 218	188 048
Парични потоци:				
Плащания на главници	(2 686)	(26 967)	(16 535)	(46 188)
Постъпления	-	8 244	13 608	21 852
Плащания на лихви	-	-	(6 209)	(6 209)
Непарични промени:				
Прекласифициране на заеми	-	-	5 008	5 008
31 декември 2019	40 004	108 417	14 090	162 511

	Облигационни заеми хил. лв.	Банкови заеми хил. лв.	Други заеми хил. лв.	Общо хил. лв.
1 януари 2018	29 792	120 332	18 848	168 972
Парични потоци:				
Плащания на главници	(12)	(5 377)	(5 373)	(10 762)
Постъпления	15 000	20 730	6 299	42 029
Плащания на лихви	(420)	(2 323)	(1 556)	(4 299)
Непарични промени:				
Прекласифициране на заеми	(1 670)	(6 222)	-	(7 892)
31 декември 2018	42 690	127 140	18 218	188 048

49. Безналични сделки

През 2019 г. и 2018 г. Групата е осъществила следните инвестиционни сделки, при които не са използвани пари или парични еквиваленти, и които не са отразени в консолидирания отчет за паричните потоци, както следва:

- Трансформиране на търговски задължения в търговски заеми в размер на 2 462 хил. лв. (2018: 3 711 хил. лв.).
- Групата е извършила прихващане на разпределени в нейна полза дивиденди от асоциираните си предприятия в размер на 2 462 хил. лв. (2018 г.: 2 617 хил. лв.).
- През 2019 г. Дружеството е извършило прихващания на насрещни вземания и задължения със свързани лица в размер на 12 869 хил. лв. и с несвързани лица в размер на 389 хил. лв.

50. Категории финансови активи и пасиви

Балансовите стойности на финансовите активи и пасиви на Групата могат да бъдат представени в следните категории:

Финансови активи	Пояснение	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Финансовите активи, оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата	15		
- Корпоративни акции, дялове и права		998 288	771 590
- Български корпоративни облигации		208 117	184 136
- Средносрочни български ДЦК		66 150	189 231
- Дългосрочни български ДЦК		45 143	53 892
- Ценни книжа, издадени или гарантирани в други държави		608 694	486 173
- Деривативи, държани за търгуване		28	56
Капиталови инструменти по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	17		
- Котираны капиталови инструменти		24 792	12 713
- Некотираны капиталови инструменти		47 826	58 270
Дългови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	16		
- Облигации		123 984	75 865
- Държавни ценни книжа		410 197	347 051

Финансови активи	Пояснение	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Дългови инструменти по амортизирана стойност:			
- Договори за заеми	14, 18.1	2 751 172	2 667 097
- Вземания по цесии	18.1	60 124	51 489
- Вземания по споразумения за обратно изкупуване	18.2	335 417	297 105
- Дългови инструменти по амортизируема стойност	18.3	357 228	302 516
- Вземания от свързани лица	46	232 301	112 541
- Търговски вземания	18.4	192 957	156 426
- Други	18	14 931	74 953
<i>Намалени с: обезценка</i>	18	(116 676)	(92 585)
- Пари и парични еквиваленти	23	2 136 035	2 045 224
		8 496 708	7 793 743
Финансови пасиви			
	Пояснение	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Финансови пасиви, отчитани по амортизирана стойност			
Задължения към депозанти	25	5 703 841	5 259 602
Заеми	26.2, 26.3	235 157	259 901
Депозити от банки	26.5	19 415	14 452
Задължения по цесии	26	48 942	54 750
Задължения по споразумения за обратно изкупуване	26.6	13 160	13 559
Задължения по лизингови договори	31	190 673	5 349
Търговски и други задължения	26.7	87 889	106 502
Задължения към свързани лица	46	63 906	52 383
		6 362 983	5 766 498
Деривативи, определени като хеджиращи инструменти на паричен поток (отчитани по справедлива стойност):			
Деривативи		10 079	1 272
		6 373 062	5 767 770

Вижте пояснение 4.19 за информацията относно счетоводната политика за всяка категория финансови инструменти. Методите, използвани за оценка на справедливите стойности са описани в пояснение 52. Описание на политиката и целите за управление на риска на Групата относно финансовите инструменти е представено в пояснение 51.

51. Рискове, свързани с финансовите инструменти

Цели и политика на ръководството по отношение управление на риска

Вследствие на използването на финансови инструменти и в резултат на оперативната си и инвестиционна дейност, Групата е изложена на различни видове рискове – застрахователен риск, пазарен риск, риск от промени във валутния курс, лихвен риск, както и риск от промяната на конкретни цени. Управлението на риска на Групата се осъществява от управителния съвет на Групата. Приоритет на ръководството е да осигури краткосрочните и средносрочни парични потоци, като намали излагането си на риск. Дългосрочните финансови инвестиции се управляват, така че да имат дълготрайна възвращаемост.

Групата е изложена на различни видове рискове по отношение на финансовите инструменти. За повече информация относно финансовите активи и пасиви по категории на Групата вижте

Пояснение 50. Най-значимите финансови рискове, на които е изложена Групата са изброени по-долу.

51.1. Застрахователен риск

Застрахователен риск е рискът от настъпване на застрахователни събития в резултат на притежавания портфейл от застрахователни договори, при което размерът на щетите и на дължимите обезщетения да надхвърлят размера на заделените застрахователни резерви.

Това зависи от честотата, с която възникват застрахователните събития, вида застрахователен портфейл, размера на застрахователните обезщетения. За смекчаване на този риск от голямо значение има разнообразието на застрахователния портфейл и теорията на вероятностите.

Групата се стреми да прави относително равномерно разпределение на застрахователните договори, както и да анализира различните видове застрахователни рискове, като това намира отражение в общите условия. Посредством разнообразни методи за оценка и контрол Ръководител на отдел Вътрешен контрол извършва регулярно оценка на риска и наблюдава акумулацията на застрахователни суми по група клиенти и региони. Управлението на риска се осъществява от Дирекция Вътрешен контрол в сътрудничество с актюерите и ръководството на Групата.

Основните фактори, от които зависи положителния финансов резултат на Групата са квотата на щетимост, квотата на разходите и дохода от инвестиции.

Застрахователно – техническият риск е рискът от настъпване на застрахователно събитие, при което размерът на дължимото застрахователно обезщетение надхвърля очакванията за проявление на риска, изразено чрез размера на формираните застрахователни резерви, т.е. застрахователно техническият риск е налице, когато общата загуба за определен период от време е по-голяма от калкулираната премия и заделените резерви. Застрахователно - техническият риск се влияе от честотата и тежината на претенциите.

Всяко застрахователно дружество се стреми да гарантира, че за покриването на поетите от него задължения са заделени достатъчни по размер застрахователно технически резерви.

Групата управлява и изравнява поетите застрахователни рискове както в рамките на застрахователната съвкупност, така и извън нея. В рамките на застрахователната съвкупност това се постига чрез изравняване на поеманите рискове по време, по същество, по място, в рисковни групи и чрез увеличаване боря на застрахованите единици, т.е. чрез проявление на закона за големите числа. Групата провежда системен анализ на поеманите рискове, тяхното времево и териториално диверсифициране, предлага нови застрахователни продукти и се стреми да включва постоянно нови единици в застрахователната съвкупност с добро очаквано проявление на риска.

Извън застрахователната съвкупност, Групата изравнява риска чрез използване на презастрахователни договори. Според спецификата на конкретните застрахователни продукти се определя избора на презастрахователен договор и съответните лимити на самозадържане. Управлението на застрахователния риск намира отражение и в прилагането на ограничения в подписваческите процедури – въведени са лимити на поемане на отговорност, изключване на рискове, върху които може да се влияе, използване на подходящи методи за оценка на необходимите премии и на бъдещите задължения, прилагане на презастрахователна програма и мониторинг върху застрахователната дейност. Независимо от презастрахователната защита, Групата не се освобождава от преките си задължения към застрахованите лица по отношение на прехвърлените рискове, в резултат от което съществува кредитен риск до степен, съответстваща на невъзможността презастрахователите по съответния презастрахователен договор да изпълнят своите финансови задължения по него. За да минимизира проявлението на този кредитен риск, Групата поддържа регистър с наличните данни за количествено измеримите показатели за финансовото състояние на своите контрагенти.

Групата предлага над 70 вида застрахователни продукта, като по този начин се стреми да постигне разнообразен и балансиран, агрегиран застрахователен портфейл. Десет от предлаганите продукти обхващат рискове в Автомобилното застраховане; 18 обхващат рискове

в Имущественото застраховане; 40 – в застраховки на Отговорности, Злополука и Помощ при пътуване; 10 са застраховките по Транспортно застраховане и Финансови рискове и още редица други застраховки в различни направления на общото застраховане. Срокът на сключените договори в агрегирания застрахователен портфейл основно е едногодишен, но се наблюдават и такива договори в него, които са с по-кратък или по-дълъг срок от една година.

В Автомобилното застраховане се покриват основно рискове свързани с пътно-транспортни произшествия, природни бедствия и неправомерна човешка дейност. Рисковете биват материални и нематериални. Покриваните рискове обхващат в най-пълна степен нуждите от застрахователно покритие на собствениците, ползвателите и държателите на МПС. Териториалният обхват на застраховките включва цяла Европа.

В Имущественото застраховане се покриват основно рискове свързани с пожар, природни бедствия, авария на машини и съоръжения, неправомерна човешка дейност и др. При имуществените застраховки от съществено значение е оценката и презастрахователната защита по отношение на катастрофичните рискове. При оценката на тези рискове акцента се поставя върху адекватното определяне на застрахователната сума, осъществяваната превенция, периодичното извършване на огледи на застрахованите обекти. Предоставяното териториално покритие за тях е единствено за територията на Република България.

По застраховки Отговорности освен Обща гражданска отговорност се покриват голям брой Професионални отговорности, които в голямата си част са задължителни по силата на различни нормативни актове. Покритието по тези застраховките се предоставя единствено за територията на Република България.

Застраховките по Злополука и Помощ при пътуване покриват рискове свързани със: смърт, трайна и временна нетрудоспособност на застрахованите лица, вследствие на злополука и асистирана помощ при рискови за здравето състояния. Предоставяното териториално покритие при различните продукти от тази група е различно и варира от покритие само за Република България до покритие за цял свят.

Ежегодно, гамата от предлагани застрахователни продукти се анализира, като в зависимост от резултатите по всеки един продукт, рисковият интерес на Групата, пазарните потребности и други фактори се извършва адаптиране, допълване на съществуващите продукти или разработване на нови продукти, с цел задоволяване на специфични потребности. Последното се извършва след задълбочен анализ на потребителското търсене и сегментиране на пазара.

Основното допускане, залегнало в оценките на задълженията, е че развитието на бъдещите претенции към Групата ще следва в най-общи линии опита от развитието на претенциите в миналите години. Това включва предположения за честотата и тежината на всяка претенция, както и оценка на инфлационния фактор за всяка година на застрахователните събития. В допълнение се извършва качествена и количествена оценка за степента на отклонение, което може да се очаква при прилагане на тенденциите от миналото в бъдещето. Групата отчита влиянието на външните фактори, като промени в законодателството, развитие на съдебната практика и др., върху размера на застрахователните задължения.

За да се ограничи експозицията към екстремни неблагоприятни проявления на риска, особено по отношение на катастрофичните събития, се прилага съответната презастрахователна защита. Презастрахователните договори разпределят риска и минимизират ефекта от значителни загуби, което гарантира капитализацията на Групата.

При избора на презастраховател, Групата взима под внимание относителната сигурност на презастрахователя, оценявана на базата на обществения рейтинг и от проведени проучвания.

Застрахователния риск намира отражение в процеса на уреждане на щетите и заделянето на резерви. Таблицата по-долу представлява оценка на резерва за предявени, но неуредени претенции (RBNS), включени във финансовите отчети, на базата на предявените и изплатени претенции, разпределени във времето по години на възникване на щетите. Таблицата осигурява исторически преглед за достатъчността на оценката на размера на неизплатените претенции, използвана в минали години. Поради присъщата несигурност в процеса на определяне на

резервите, не може да се гарантира с абсолютна сигурност, че тези резерви ще са достатъчни като краен резултат.

	2019г.	2018г.	2017г.	2016г.	2015г.	2014г.
Година на събитие	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
в края на периода	52 241	48 674	52 390	54 258	55 684	77 766
1 година по-късно	-	32 826	30 963	30 330	31 750	49 224
2 година по-късно	-	-	8 066	13 422	7 040	10 122
3 година по-късно	-	-	-	5 838	9 876	4 895
4 година по-късно	-	-	-	-	7 482	2 775
5 година по-късно	-	-	-	-	-	5 458
Кумулативни плащания към настоящия момент						
Обща оценка на обезщетенията	52 241	81 500	91 419	103 848	111 832	150 240
Към 31 декември						
Плащания:	106 121	103 063	104 994	112 250	116 048	150 239
Оценка	53 879	21 563	13 575	8 402	4 216	(1)
Реални резерви	52 422	26 921	23 798	22 053	20 907	10 792

При изчисляването на техническите резерви се правят определени допускания. Определянето на допусканията е процес свързан с изчисляването на неутрални приблизителни оценки на най-вероятния или очакван изход от застрахователните събития. Източниците на информация въз основа на които се правят допусканията са базирани на задълбочени проучвания върху опита на Групата. В случаите, при които има недостатъчна вътрешна информация за изготвянето на надеждна оценка на развитието на застрахователните претенции, се използват пазарни данни, придобити от собствени проучвания или установени от Комисията за финансов надзор.

По отношение на резерва за предявени, но неизплатени претенции от съществено значение е експертизата на специалистите от ликвидация. Те преглеждат щетите по отношение на обстоятелствата на възникване и право на обезщетяване. Въз основа на исторически доказан опит за размера на подобни щети се прави оценка. Тази оценка се преглежда редовно и при наличие на нова информация се актуализира.

За образуване на резерва за възникнали, но непредявени претенции (IBNR), Групата използва верижно-стълбовидни методи както на база акумулирани стойности на платените претенции, така и на база исторически предявените претенции. За коефициенти на развитие са използвани средни и средно претеглени собствени коефициенти на развитие като почти за всички застраховки методът е приложен за периода 2009-2019 г. Когато за дадена застраховка се получават големи отклонения в коефициентите на развитие за дадени години, тези години не се взимат предвид при изчисление на резерва.

При достатъчно данни за възстановени суми по регреси Групата изчислява резерв за регреси, който се изважда от резерва за възникнали, но непредявени щети. Такъв резерв е изчисляван само по застраховка „Каско“ поради значителния обем на възстановените суми от регреси по тази застраховка. Този резерв е изчислен на база верижно-стълбовиден метод на база възстановените суми по регреси за последните 11 години.

За застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите резерва за непредявени претенции се смята отделно както за имуществени и неимуществени вреди, така и за малки и големи щети. За резерва за възникнали, но непредявени имуществени малки щети Групата използва комбинация от верижно-стълбов метод на база акумулирани исторически стойности на предявените претенции, при използване на средно претеглени коефициенти на развитие, получени по собствени данни на Групата и верижно-стълбов метод на база акумулирани стойности на платените претенции, при използване на средно претеглени коефициенти на развитие, получени по собствени данни на Групата в съотношение 50/50.

За резерва за възникнали, но непредявени неимуществени малки щети Групата използва комбинация от верижно-стълбов метод на база акумулирани исторически стойности на предявените претенции, при използване на средно претеглени коефициенти на развитие, получени по собствени данни на Групата и верижно-стълбов метод на база акумулирани стойности на платените претенции, при използване на средно претеглени коефициенти на развитие, получени по собствени данни на Групата в съотношение 50/50. Периодът, взет като база за изчисление на резерва е единадесет годишен - 2009 – 2019 г. Така описания метод е метода по чл. 92, ал. 11 на Наредба №53, който се използва за определяне на достатъчността на резерва по застраховката, като са използвани изгладени данни. Изглаждането на данните е съгласно чл. 92, ал. 9 на Наредба № 53 за изискванията към отчетността, оценката на активите и пасивите и образуването на техническите резерви на застрахователите, презастрахователите и Гаранционния фонд, а именно не са взети под внимание щетите над 500 000 лв. от едно събитие.

За щетите над 500 000 лв. от едно събитие се изчислява допълнителен резерв за големи щети, който се добавя към така изчислените стойности на резерва за имуществени и към резерва за неимуществени вреди с изгладени данни.

За формиране на резерва за големи щети Групата използва метод на базата на средния предявен брой щети по година на събитие и предявяване и средния размер на предявената щета от едно събитие.

Методът е одобрен за метод за изчисление на резерва по застраховката към 31.12.2019 г. с Решение на КФН № 228 - ОЗ от 24.05.2020 г. Резервът е изчислен заедно за задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилиста и застраховка „Гранична гражданска отговорност на автомобилиста“.

За застраховка „Зелена карта“ е изчислен отделно резерв за възникнали, но непредявени щети, като е използвана комбинация от верижно-стълбов метод на база акумулирани исторически стойности на предявените претенции, при използване на средно претеглени коефициенти на развитие, получени по собствени данни на Групата и верижно-стълбов метод на база акумулирани стойности на платените претенции, при използване на средно претеглени коефициенти на развитие, получени по собствени данни на Групата в съотношение 50/50. Методът се използва отделно за имуществени и неимуществени вреди. Данните са за периода 2008-2018 г.

За застраховки, по които Групата предлага и активно презастраховане и имаме статистика на щетите от минимум 3 години, резерва за възникнали, но непредявени щети се изчислява отделно за директните застраховки и активното презастраховане. При активното презастраховане предявяването на щетите се забавя значително във времето сравнено с предявяването им при директните застраховки и при наличието на достатъчно данни за прилагане на верижно-стълбовидния метод поотделно за двата вида бизнес е по-разумно да се смята разделено. За застраховки „Каско на летателни апарати“ и „Пожар и природни бедствия“ Групата изчислява резерва за възникнали, но непредявени щети отделно за директните застраховки и активното презастраховане, като за застраховка „Пожар и природни бедствия“ активното презастраховане е разделено на „Имущество“ и „Технически рискове“.

Не се заделя резерв за възникнали, но непредявени щети за застраховки „Заболяване“, „Релсови превозни средства“, „Щети на имущество“, „Кредити“, „Застраховка на гаранции“, „Разни финансови загуби“ и застраховка „Правни разноски“, защото при използване на верижно-стълбовидния метод за изчисляване на резерва за възникнали, но непредявени щети по „Каско на плавателни съдове“, „Щети на имущество“, „Застраховка на гаранции“, „Кредит и лизинг“ и „Разни финансови загуби“ се получава резултат със стойност 0, а по застраховки „Заболяване“, „Релсови превозни средства“ и „Правни разноски“ няма реализиран премиен приход.

Пренос-премийният резерв се образува за покриване на претенциите и административните разходи, които се очаква да възникнат по съответния застрахователен или презастрахователен договор след края на отчетния период.

Групата формира пренос-премийния си резерв на база начислени застрахователни премии. Начисляват се всички дължими вноски по полици за целия срок на договора при едногодишни полици и при многогодишни полици с еднократно плащане на премията. За многогодишни полици с годишна вноска, поредната годишна вноска се начислява в момента на падежирането ѝ.

Групата използва метод на изчисляване на пренос-премийният резерв – метод с отчитане на точната дата. Пренос-премията се изчислява с изваждане реалния процент на комисионите разходи по всяка една полица и заложените по ЗТП други аквизиционни разходи.

Пренос-премийният резерв за застраховки “Карго” и “Отговорност на превозвача” се изчислява за срок на застраховката един месец.

База за изчисляване на пренос-премийният резерв на Групата е всяка полица поотделно. Пресмятанията се извършват от програма заложена в информационната система.

Частта на презастрахователите в пренос-премийния резерв се изчислява пропорционално на цедираната премия по всяка полица за сключените пропорционални договори и факултативи. За непропорционалните презастрахователни договори „excess of loss”, „stop loss” и CAT договори дял на презастрахователя не се заделя.

Адекватността на задълженията се гарантира от периодичната оценка на общо формираните резерви и дали те са достатъчни, да покрият евентуални бъдещи плащания. При оценката за адекватността на резервите се вземат под внимание всички очаквани парични потоци по застрахователни договори, като плащания по обезщетения, разходи за уреждане на обезщетенията и др. Адекватността на пренос-премийния резерв и на резерва за предстоящи плащания се установява чрез съответни тестове.

Тестът за адекватност на пренос-премийния резерв се извършва съгласно чл. 85 от Наредба № 53 от 23.12.2016 г. за реда и методиката за образуване на техническите резерви от застрахователите и от презастрахователите. Ако през последните три години, включително текущата, брутният технически резултат по Приложение № 6 от чл. 85, ал. 3 на Наредба № 53 е отрицателен, се заделя резерв за неизтекли рискове. Теста се извършва по видове застраховки. Размера на резерва за неизтекли рискове се определя съгласно Приложение № 7 от чл. 85, ал. 4 на Наредбата.

Тестът за адекватност на резерва за предстоящи плащания е извършен посредством run-off метода.

Влиянието, което имат развитието на застрахователните показатели върху капиталовата адекватност на Групата се симулира в анализа на чувствителността. За представения по-долу анализ на чувствителността, са избрани показателите несъбираеми вземания от застрахователни операции и резерв за предстоящи плащания. Изходната база при извършеният анализ е капиталовата позиция на Групата към датата на финансовия отчет

	Собствен капитал хил. лв.	Изменение хил. лв.	Изменение %
Собствен капитал към 31.12.2019 г.	85 180	-	-
Увеличение на несъбираемите вземания от застрахователни операции с 10 %	84 766	(414)	(0.49%)
Намаление на несъбираемите вземания от застрахователни операции с 10 %	85 594	414	0.49%
Увеличение на резерва за предстоящи плащания с 5%	77 019	(8 161)	(9.58%)
Намаление на резерва за предстоящи плащания с 5%	93 341	8 161	9.58%

От разгледаните сценарии, с най-голямо влияние върху капитала на Групата е този с промяна в размера на резерва за предстоящи плащания. Този сценарий отразява присъщата несигурност при оценката на резерва, тъй като се касае за настояща оценка на очакваните бъдещи плащания по възникнали претенции. Тази несигурност в най-голяма степен е валидна по отношение на резерва за настъпили, но непредявени претенции и по отношение на застраховки, характеризиращи се с по-дълъг процес на уреждане на претенциите, каквато е основно задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите и останалите видове застраховки на отговорности.

51.1.1. Презастрахователна стратегия

Презастрахователната кампания на Групата е насочена към запазване на финансовата ѝ стабилност и гарантиране на максимална защита на интересите на застрахованите лица при евентуалното възникване на застрахователни събития, които носят риск от чувствителни загуби, в резултат от сбъждане на единични застрахователни събития и от такива с катастрофичен характер. Тази цел се осъществява чрез непрекъснато анализиране на структурата на застрахователния портфейл, като се следи за акумулация на поети за покритие рискове в размери, ненадвишаващи финансовия капацитет на Групата.

Презастрахователната програма:

- е инструмент за управление на капитала, насочен към намаляване на разходите за капиталови средства, в случай на настъпване на неблагоприятни събития;
- е мярка за предпазване на капиталовата адекватност на Групата от акумулиране на рискове, в това число на такива с катастрофичен характер;
- обхваща почти всички рискове и класове бизнеси, записвани от Групата. Видовете презастрахователни протекции и лимитите по договорите са изцяло съобразени с рисковите апетити на Групата, вида на портфейла и подписваческите правила на Групата;
- точно и ясно определя конкретните нужди от трансфер на рискове както и правилния вид на конкретните договори;
- определя нивата на самозадържане по отделните класове бизнес;
- е насочена към постоянно оптимизиране на презастрахователните договори с цел облекчаване на натиска върху капитала посредством прилагането на различни варианти на презастраховане, чрез които частично или напълно може да се постигне оптимизация на капиталовата адекватност;
- редуцира флукуациите при настъпили застрахователни събития;
- оценява и изравнява рисковете по различните видове застрахователни покрития.

Групата презастрахова част от рисковете си с цел да контролира експозициите си към загуби и да защитава капиталовите си ресурси. Всички договори за факултативно презастраховане са предварително одобрени от страна на ръководството. Преди да се сключи презастрахователен договор Групата анализира кредитния рейтинг на съответните презастрахователи. Избират се презастрахователи с висок кредитен рейтинг. Групата анализира периодично текущото финансово състояние на презастрахователите, с които има сключени презастрахователни ангажименти.

Групата сключва презастрахователни ангажименти с различни презастрахователи с висок кредитен рейтинг, за да контролира излагането на загуби в резултат на едно застрахователно събитие.

51.1.2. Процес на уреждане на щети

Таблицата за щетимост и по-конкретно съответния процент на квотата на щетимост дава възможност да се получи по-точна представа за развитието на риска през отчетните периоди:

Видове застраховки	2019	2019	2018	2018
	бруто квота на щетимост	нето квота на щетимост	бруто квота на щетимост	нето квота на щетимост
Злополука	52%	50%	47%	42%
в т.ч. злополука на пътниците в общ.				
Транспорт	38%	25%	54%	28%
Заболяване	0%	0%	0%	0%
Каско	47%	47%	42%	41%
Релсови превозни средства	0%	0%	0%	0%
Каско на летателни апарати	25%	-94%	14%	94%
Каско на плавателни съдове	17%	35%	27%	-4%
Товари по време на превоз	1%	-2%	7%	7%
Пожар и природни бедствия	18%	21%	63%	19%
Щети на имущество	28%	28%	27%	27%
Отговорности МПС в т.ч.	57%	82%	95%	78%
- ГО на автомобилиста	57%	79%	96%	79%
- ГО за чужбина - Зелена карта	0%	0%	-214%	-260%
- Гранична ГО	-457%	-886%	66%	431%
- Отговорност на превозвача при превоз на товари по шосе	99%	99%	34%	35%
ГО свързана с летателни апарати	32%	77%	-11%	-36%
ГО свързана с плавателни съдове	26%	25%	-1 222%	-608%
Обща гражданска отговорност	21%	31%	-22%	-15%
Кредити и лизинг	0%	0%	-12%	-12%
Застраховка на гаранции	0%	0%	0%	0%
Разни финансови загуби	0%	0%	-1%	-1%
Правни разноси	0%	0%	0%	0%
Помощ при пътуване	63%	63%	45%	45%
Общо:	47%	47%	55%	43%

Сравнявайки годишните нето квоти – за 2019 г. и за 2018 г. се вижда, че има увеличение на щетимостта, дължащо се основно на застраховки за отговорности на МПС „Отговорност на превозвача при превоз на товари по шосе“, „ГО свързана с летателни апарати“ и „ГО свързана с плавателни съдове“.

Следващата таблица показва средния размер на платените щети по видове застраховки:

Видове застраховки	сума лв.	брой	средна	средна	средна	средна
			щета 2019	щета 2018	щета 2017	щета 2016
Злополука	1 974 245	2 764	714	617	866	619
Каско	68 024 218	85 161	799	734	771	786
Каско на летателни апарати	193 060	5	38 612	64 986	21 811	19 033
Каско на плавателни съдове	255 446	16	15 965	22 680	8 174	9 877
Товари по време на превоз	91 807	42	2 186	2 362	7 206	3 135
Пожар и природни бедствия	6 939 658	2 121	3 272	2 762	1 582	1 564
Щети на имущество	8 354	5	1 671	-	984	14 520
Отговорности МПС	34 457 252	7 481	4 606	4 353	3 151	3 124
ГО свързана с летателни апарати	18 514	2	9 257	-	8 860	7 368
ГО свързана с плавателни съдове	-	-	-	-	-	324
Обща гражданска отговорност	198 177	28	7 078	3 556	6 492	1 972

Видове застраховки	сума лв.	брой	средна щета 2019	средна щета 2018	средна щета 2017	средна щета 2016
Кредити и лизинг	-	-	-	-	-	3 665
Помощ при пътуване	2 941 972	4 806	612	550	538	610
Общо:	115 102 703	102 431	1 124	1 121	984	1 020

Броят на изплатените щети през 2019 г. е увеличен спрямо 2018 г. с 2.4%. Средната изплатена щета през 2019 г. за дружеството е 1 124 лв. и сравнено със същия показател от предходната година – 1 121 лв. бележи несъществено увеличение с под 0.3%. Най-голяма е средната щета е по застраховка Каско на летателни апарати – 38 612 лв., а най-малка по застраховка „Помощ при пътуване” – 612 лв.

51.2. Валутен риск

Валутният риск представлява потенциалната възможност за реализиране на загуба за Групата в резултат на промени във валутните курсове.

Политика на Групата извън банковата дейност

По-голямата част от сделките на Групата се осъществяват в български лева. Чуждестранните трансакции на Групата, деноминирани в щатски долари, излагат Групата на валутен риск. Групата има дългосрочни търговски задължения и краткосрочни задължения по финансов лизинг в щатски долари, по-значителната част, от които са свързани със закупуването на самолети. Тези задължения се отчитат по амортизирана стойност. Групата има краткосрочни и дългосрочни заеми в щатски долари. Тези вземания са класифицирани като кредити и вземания.

Чуждестранните трансакции на Групата, деноминирани в евро, не излагат Групата на валутен риск, тъй като курсът на българският лев е фиксиран към еврото по силата на Закон за валутен борд.

За да намали валутния риск, Групата следи паричните потоци, които не са в български лева. Групата има отделни процедури за управление на риска за краткосрочните (до 6 месеца) и дългосрочните (над 6 месеца) парични потоци в чуждестранна валута.

Политика на Групата по отношение на банковата дейност

В Република България курсът на българския лев към еврото е фиксиран със Закон за валутния борд, поради което дългата позиция на Групата в евро не носи риск за Групата. Рисково претеглената нетната валутна позиция към 31 декември 2019 г. във финансови инструменти, деноминирани в други валути, различни от лев или евро е под 2% от капиталовата база и не следва да се прилага капиталови изисквания за валутен риск от страна на Групата по отношение на банковата дейност. Валутни позиции в други валути включват основно активи и пасиви деноминирани в македонски денари и в руски рубли.

Поради ниския размер на тази позиция, потенциалният ефект от измененията на валутните курсове няма да доведе до съществени ефекти върху собствения капитал и съответно рисково претегления ефект върху капитала ще е под прага на същественост за Групата и за регулаторната рамка – Регламент ЕС 2013/575.

Валутната структура на финансовите активи и пасиви по балансова стойност към 31 декември 2019 е следната:

	Лева хил. лв.	Евро хил. лв.	Щатски долари хил. лв.	Други хил. лв.	Общо хил. лв.
ФИНАНСОВИ АКТИВИ					
Предоставени ресурси и аванси на банки	40 134	29 665	84 043	78 473	232 315
Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа	302 250	980	-	-	303 230

Финансови активи оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата	180 517	11 984	25	44 275	236 801
Предоставени кредити и аванси на клиенти	1 645 242	753 341	209	218 715	2 617 507
Финансови активи, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	146 308	412 701	7 521	1 043	567 573
Финансови активи, отчитани по амортизирана стойност	26 291	284 784	-	45 479	356 554
ОБЩО АКТИВИ	2 340 742	1 493 455	91 798	387 985	4 313 980

	Лева хил. лв.	Евро хил. лв.	Щатски долари хил. лв.	Други хил. лв.	Общо хил. лв.
ФИНАНСОВИ ПАСИВИ					
Депозити от банки	10 006	14 041	658	1 407	26 112
Получени кредити и други задължения към банки	-	-	-	162	162
Задължения към други депозанти	3 814 551	1 406 545	198 746	283 999	5 703 841
Други привлечени средства	-	-	-	778	778
Емитирани облигации	-	25 424	-	-	25 424
ОБЩО ЗАДЪЛЖЕНИЯ	3 824 557	1 446 010	199 404	286 346	5 756 317
НЕТНА ПОЗИЦИЯ	(1 483 815)	47 445	(107 606)	101 639	(1 442 337)

Валутната структура на финансовите активи и пасиви по балансова стойност към 31 декември 2018 е следната:

	Лева хил. лв.	Евро хил. лв.	Щатски долари хил. лв.	Други хил. лв.	Общо хил. лв.
Финансови активи					
Предоставени ресурси и аванси на банки	23 024	33 015	104 727	71 445	232 211
Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа	205 184	51 414	-	-	256 598
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата и загубата	161 431	2 113	-	34 896	198 440
Предоставени кредити и аванси на клиенти, нетно	1 506 890	743 638	3 784	163 205	2 417 517
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	108 433	389 249	4 925	755	503 362
Финансови активи, отчитани по амортизирана стойност	-	262 567	-	33 672	296 239
ОБЩО АКТИВИ	2 004 962	1 481 996	113 436	303 973	3 904 367
ЛИХВЕНИ ПАСИВИ					
Депозити от банки	6 162	4 695	2 509	1 086	14 452
Задължения към други депозанти	3 478 996	1 334 794	203 269	242 543	5 259 602
Емитирани облигации	-	-	-	25 343	25 343
Други привлечени средства	-	-	-	1 907	1 907
ОБЩО ПАСИВИ	3 485 158	1 339 489	205 778	270 879	5 301 304
НЕТНА ПОЗИЦИЯ	(1 480 196)	142 507	(92 342)	33 094	(1 396 937)

51.3. Лихвен риск

Политика на Групата извън банковата дейност

Политиката на Групата е насочена към минимизиране на лихвения риск при дългосрочно финансиране. Затова дългосрочните заеми са обикновено с фиксирани лихвени проценти. Към 31 декември 2019 г. Групата е изложена на риск от промяна на пазарните лихвени проценти по банковите си заеми, които са с променлив лихвен процент. Всички други финансови активи и пасиви на Групата са с фиксирани лихвени проценти. Всички инвестициите в облигации на Групата, се изплащат на базата на фиксирани лихвени проценти.

Политика на Групата по отношение на банковата дейност

Лихвен риск е вероятността от потенциално изменение на нетния приход от лихви или нетния лихвен марж, поради изменение на общите пазарни лихвени равнища. Управлението на лихвения риск в Групата се стреми да минимизира риска от намаляване на нетния лихвен доход в резултат от промени в лихвените нива.

За измерване и оценка на лихвения риск Групата използва метода на GAP-анализа (анализа на несъответствието/дисбаланса). Чрез него се идентифицира чувствителността на очакваните приходи и разходи спрямо развитието на лихвения процент.

Методът на GAP-анализа има за цел да определи позицията на Групата, общо и по отделни видове финансови активи и пасиви, по отношение на очаквани изменения на лихвените проценти и влиянието на това изменение върху нетния лихвен доход. Той подпомага управлението на активите и пасивите и е инструмент за осигуряване на достатъчна и стабилна нетна лихвена рентабилност.

Дисбалансът на Групата между лихвените активи и лихвените пасиви към 31 декември 2019 е отрицателен, в размер на 1 695 433 хил. лв. GAP коефициентът, като израз на този дисбаланс, съпоставен с общите доходоносни активи на Групата (лихвените активи, капиталовите ценни книжа, дериватите и инвестициите в дъщерни предприятия), е минус 37.62%.

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 месеца до 1 година	От 1 година до 5 години	Над 5 години	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
ЛИХВЕНИ АКТИВИ						
Предоставени ресурси и аванси на банки	229 396	-	-	-	2 919	232 315
Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа	97 242	155 624	50 364	-	-	303 230
Финансови активи, оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата	-	-	-	-	-	-
Предоставени кредити и аванси на клиенти	62 643	77 237	298 627	1 256 742	922 258	2 617 507
Финансови активи, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	1 991	-	877	232 389	316 021	551 278
Финансови активи, отчитани по амортизирана стойност	17 063	4 068	24 348	96 990	214 085	356 554
ОБЩО ЛИХВЕНИ АКТИВИ	408 335	236 929	374 216	1 586 121	1 455 283	4 060 884
ЛИХВЕНИ ПАСИВИ						
Депозити от банки	26 112	-	-	-	-	26 112
Получени кредити и други задължения към банки	-	162	-	-	-	162
Задължения към други депозанти	2 620 722	367 766	1 156 301	1 554 003	5 049	5 703 841
Други привлечени средства	-	778	-	-	-	778
Емитирани облигации	-	-	-	25 424	-	25 424
ОБЩО ЛИХВЕНИ ПАСИВИ	2 646 834	368 706	1 156 301	1 579 427	5 049	5 756 317
ДИСБАЛАНС МЕЖДУ ЛИХВЕНИТЕ АКТИВИ И ПАСИВИ, НЕТНО	(2 238 499)	(131 777)	(782 085)	6 694	1 450 234	(1 695 433)

Дисбалансът на Групата между лихвените активи и лихвените пасиви към 31 декември 2018 е отрицателен, в размер на 1 606 556 хил. лв. GAP коефициентът, като израз на този дисбаланс, съпоставен с общите доходоносни активи на Групата (лихвените активи, капиталовите ценни книжа, дериватите и инвестициите в дъщерни предприятия), е минус 42.48%

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 месеца до 1 година	От 1 година до 5 години	Над 5 години	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
ЛИХВЕНИ АКТИВИ						
Предоставени ресурси и аванси на банки	203 149	-	-	29 063	-	232 212
Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа	34 741	129 535	92 322	-	-	256 598
Предоставени кредити и аванси на клиенти	74 663	49 466	243 570	1 294 771	755 047	2 417 517
Финансови активи отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	19 671	25 146	8 960	218 039	220 366	492 182
Финансови активи отчитани по амортизирана стойност	27 480	6 184	11 225	52 138	199 212	296 239
ОБЩО ЛИХВЕНИ АКТИВИ	359 704	210 331	356 077	1 594 011	1 174 625	3 694 748
ЛИХВЕНИ ПАСИВИ						
Депозити от банки	14 421	-	-	31	-	14 452
Задължения към други депозанти	2 378 177	369 509	1 161 499	1 343 422	6 995	5 259 602
Емитирани облигации	-	-	-	25 343	-	25 343
Други привлечени средства	954	4	6	943	-	1 907
ОБЩО ЛИХВЕНИ ПАСИВИ	2 393 552	369 513	1 161 505	1 369 739	6 995	5 301 304
ДИСБАЛАНС МЕЖДУ ЛИХВЕНИТЕ АКТИВИ И ПАСИВИ НЕТНО	(2 033 848)	(159 182)	(805 428)	224 272	1 167 630	(1 606 556)

Поддържането на отрицателен дисбаланс излага Групата на риск от намаление на нетния лихвен доход при покачване на лихвените проценти. Влиянието на дисбаланса, отчетен към 31 декември 2019 върху нетния лихвен доход, при прогноза за 2% покачване на лихвените нива в хоризонт от 1 година, е спадане на нетния лихвен доход с 4 198 хил. лв. (2018: 3 730 хил. лв.).

В таблиците по-горе част от привлечените средства по разплащателни сметки без остатъчен матуритет в размер на 1 538 187 хил. лв. към 31 декември 2019 г. и 1 335 422 хил. лв. към 31 декември 2018 г. е представена в диапазона от 1 година до 5 години, тъй като Групата счита тази наличност за надежден дългосрочен ресурс на база на среднодневната наличност по тези сметки за 2019 и 2018 година.

51.4. Кредитен риск

Политика на Групата извън банковата дейност

Кредитният риск представлява рискът даден контрагент да не заплати задължението си към Групата. Групата е изложена на този риск във връзка с различни финансови инструменти като например при предоставянето на заеми, възникване на вземания от клиенти, депозитиране на средства и други. Излагането на Групата на кредитен риск е ограничено до размера на балансовата стойност на финансовите активи, признати в края на отчетния период, както е посочено по-долу:

	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Групи финансови активи – балансови стойности:		
Финансовите активи, оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата	1 926 420	1 685 078
Капиталови инструменти по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	72 618	70 983
Дългови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	534 181	422 916
Дългови инструменти по амортизирана стойност	5 963 489	5 614 766
Балансова стойност	8 496 708	7 793 743

Групата редовно следи за изпълнението на задълженията на свои клиенти и други контрагенти установени индивидуално или на групи и използва тази информация за контрол на кредитния риск. Политика на Групата е да извършва трансакции само с контрагенти с добър кредитен рейтинг. Ръководството на Групата счита, че всички гореспоменати финансови активи, които не са били обезценявани или са с настъпил падеж през представените отчетни периоди, са финансови активи с висока кредитна оценка.

По отношение на търговските и други вземания Групата не е изложена на значителен кредитен риск към нито един отделен контрагент или към група от контрагенти, които имат сходни характеристики. Търговските вземания се състоят от голям брой клиенти в различни индустрии и географски области. На базата на исторически показатели ръководството счита, че кредитната оценка на търговски вземания, които не са с изтекъл падеж, е добра.

Кредитният риск относно пари и парични еквиваленти и средства на паричния пазар се счита за несъществен, тъй като контрагентите са банки с добра репутация и висока външна оценка на кредитния рейтинг.

Балансовите стойности описани по-горе представляват максимално възможното излагане на кредитен риск на Групата по отношение на тези финансови инструменти.

Политика на Групата по отношение на банковата дейност

Кредитният риск представлява вероятност от загуба, произтичаща от неизпълнение на договорни задължения на контрагента по притежавани от Групата финансови активи. Групата управлява кредитния риск, присъщ както за банковия, така и за търговския портфейл. Групата е структурирала звена за наблюдение и управление на кредитния риск за отделните бизнес сегменти, като прилага индивидуални кредитни политики. Кредитният риск на отделните експозиции се управлява през целия живот на експозицията – от вземането на решение за формиране на експозицията до пълното ѝ погасяване. С цел минимизирането на кредитния риск в процеса на кредитиране се прилагат детайлизирани процедури относно анализа на икономическата целесъобразност на всеки един проект, контрола върху използването на отпуснатите средства и администрирането, свързано с тази дейност.

За редуциране на кредитния риск се приемат подходящи по вид и стойност обезпечения и гаранции, съобразно Вътрешните правила, прилагания подход за изчисляване на капиталовите изисквания и действащото банковото законодателство.

Паричните средства и паричните салда в Централната банка в размер на 1 794 060 хил. лв. не са носители на съществен кредитен риск за Групата поради тяхното естество и възможността Групата да разполага с тях.

Предоставените ресурси и аванси на банки в размер на 232 315 хил. лв. представляват преди всичко депозити в международни и български финансови институции с падеж до 7 дни. Тези финансови активи носят кредитен риск, чиято максимална изложеност според политиката на Групата в процентно изражение може да бъде 20%, 50% и 100%, като процентното изражение се определя в зависимост от качествената характеристика на финансовата институция.

Вземанията по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа в размер от 303 230 хил. лв. носят кредитен риск за Групата в зависимост от риска на предоставеното обезпечение. Една част от вземанията в размер на 30 494 хил. лв. са обезпечени с държавни ценни книжа, емитирани от Република България и носят съответно: 29 514 хил. лв. - 0% риск и 980 хил. лв. – 25% риск. Останалата част от вземанията в размер на 272 736 хил. лв. са обезпечени с корпоративни ценни книжа и носят съответно: 267 122 хил. лв. - 100% риск и 5 614 хил. лв. - 150% риск в зависимост от емитента на ценните книжа, предоставени като обезпечение.

Финансовите активи, оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата, в размер на 236 801 хил. лв., представляват капиталови инструменти - акции във финансови и нефинансови предприятия в размер на 108 079 хил. лв., дялове в договорни фондове на стойност 128 694 хил. лв. и деривати - 28 хил. лв. Посочените финансови инструменти са носители на кредитен риск, чиято максимална изложеност в процентно отношение е 100% или 236 801 хил. лв.

Капиталовите ценни книжа, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, в размер на 16 295 хил. лв., представляват акции във финансови и нефинансови предприятия, които носят кредитен риск, чиято максимална изложеност в процентно отношение е 100% или 16 295 хил. лв. в абсолютна сума.

Дългови ценни книжа, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход и емитирани от Република България, в размер на 281 810 хил. лв. носят кредитен риск за Групата съответно: 89 294 хил. лв. - 0% риск и 192 516 хил. лв. - 25% риск. Дългови ценни книжа, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход и емитирани от други държави в размер на 167 266 хил. лв., носят кредитен риск за Групата в зависимост от кредитния риск на държавата емитент.

Дълговите ценни книжа, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход и емитирани от местни и чуждестранни търговски дружества в размер на 102 202 хил. лв., носят кредитен риск за Групата, чиято максимална изложеност в процентно отношение е 100% или 102 202 хил. лв. в абсолютна сума.

Дългови ценни книжа, оценявани по амортизирана стойност и емитирани от Република България, са с балансова стойност в размер на 155 128 хил. лв., носят съответно 26 291 хил. лв. – 0% риск, 128 837 хил. лв. - 25% риск. Дългови ценни книжа, отчитани по амортизирана стойност и емитирани от други държави са с балансова стойност в размер на 180 758 хил. лв., носят кредитен риск за Групата в зависимост от кредитния рейтинг на държавата емитент.

Дълговите ценни книжа, оценявани по амортизирана стойност и емитирани от местни и чуждестранни търговски дружества с балансова стойност в размер на 20 668 хил. лв., носят кредитен риск за Групата, чиято максимална изложеност в процентно отношение е 100% или 20 668 хил. лв. в абсолютна сума.

Предоставените кредити и аванси на клиенти с отчетна стойност в размер на 2 658 374 хил. лв. носят кредитен риск за Групата. За определянето на размера на изложеност на Групата към този риск, се извършва анализ на индивидуалния риск за Групата, произтичащ от всяка конкретно определена експозиция, като Групата прилага критериите за оценка и класификация на рисковите експозиции, заложи в банковото законодателство на Република България и в МСФО. Съобразно тези критерии и извършения анализ, максималната изложеност на Групата за кредитен риск е в размер на 1 953 187 хил. лв.

Към 31 декември 2019 г. размерът на формираните от Групата провизии за покриване на очаквани кредитни загуби на кредити и аванси е 79 787 хил. лв.

Качество на активите

В таблиците по-долу Групата е представила структурата и изменението на коректива за очаквани кредитни загуби, възникнали от първоначалното въвеждане на модела на очакваните кредитни загуби към 01.01.2019 и изменението на коректива до края на финансовия период.

	Фаза 1 12- месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Загуба от обезценка – Предоставени ресурси и аванси на банки по амортизирана стойност				
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	165	-	3 889	4 054
Изменение в загубата от обезценка	(120)	-	5	(115)
Начислени за периода	35	-	5	40
Освободени през периода	(155)	-	-	(155)
Отписвания	-	-	(3 918)	(3 918)
Валутни и други движения	-	-	24	24
Загуба от обезценка към 31 декември 2019	45	-	-	45

	Фаза 1 12- месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Загуба от обезценка – Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа				
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	208	-	-	208
Изменение в загубата от обезценка	886	-	-	886
Начислени за периода	1 094	-	-	1 094
Освободени през периода	(208)	-	-	(208)
Загуба от обезценка към 31 декември 2019	1 094	-	-	1 094
	Фаза 1 12- месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Загуба от обезценка – Предоставени кредити и аванси на клиенти по амортизирана стойност				
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	13 120	1 889	99 925	114 934
Изменение в загубата от обезценка, признато в печалбата и загубата	(2 074)	(1 088)	8 570	5 408
- Трансфер към Фаза 1	940	(651)	(289)	-
- Трансфер към Фаза 2	(85)	263	(178)	-
- Трансфер към Фаза 3	(245)	(74)	319	-
- Увеличение, дължащо се на изменение в кредитния риск	157	485	1 605	2 247
- Намаление, дължащо се на изменение в кредитния риск	(2 699)	(1 190)	(1 159)	(5 048)
- Увеличение, дължащо се на първоначално създадени или закупени активи	2 579	123	137	2 839
- Изменение в рисковите параметри	(2 721)	(44)	8 135	5 370
- Намаление, дължащо се на отписване поради несъбираемост	-	-	(1 743)	(1 743)
- Намаление, дължащо се на отписване поради прехвърляне	-	-	(36 517)	(36 517)
- Корекция от лихвен доход	-	-	(2 567)	(2 567)
- Валутни разлики и други корекции	-	-	272	272
Загуба от обезценка към 31 декември 2019	11 046	801	67 940	79 787
	Фаза 1 12- месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Загуба от обезценка – Инвестиции в дългови ценни книжа по амортизирана стойност				
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	411	-	-	411
Изменение в загубата от обезценка	263	-	-	263
Начислени за периода	335	-	-	335
Освободени през периода	(72)	-	-	(72)
Загуба от обезценка към 31 декември 2019	674	-	-	674
	Фаза 1 12- месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Загуба от обезценка – Инвестиции в дългови ценни книжа по справедлива стойност през ДВД				
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	1 706	-	-	1 706
Изменение в загубата от обезценка	1 473	-	90	1 563
Начислени за периода	1 779	-	90	1 869
Освободени през периода	(306)	-	-	(306)
Загуба от обезценка към 31 декември 2019	3 179	-	90	3 269

	Фаза 1 12- месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Загуба от обезценка – Кредитни ангажименти				
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	358	2	42	402
Изменение в загубата от обезценка	625	-	58	683
Начислени за периода	1 458	25	127	1 610
Освободени през периода	(833)	(25)	(69)	(927)
Валутни и други движения	52	2	(54)	-
Загуба от обезценка към 31 декември 2019	1 035	4	46	1 085

	Фаза 1 12- месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Загуба от обезценка – Договори за финансови гаранции				
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	21	-	-	21
Изменение в загубата от обезценка	(6)	2	-	(4)
Начислени за периода	7	18	-	25
Освободени през периода	(13)	(16)	-	(29)
Загуба от обезценка към 31 декември 2019	15	2	-	17

В таблиците по-долу Групата е представила структурата и изменението на брутните стойности на категориите активи, участващи в банковата дейност, към 01.01.2019 и тяхното изменение до края на финансовия период.

	Фаза 1 12- месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Балансова стойност преди обезценка – Предоставени ресурси и аванси на банки по амортизирана стойност				
Брутна балансова стойност към 31 декември 2018	228 882	-	3 889	232 772
Изменение в брутната балансова стойност	3 425	-	5	3 430
Увеличение за периода	350 300	-	5	350 305
Намаление през периода	(346 875)	-	-	(346 875)
Отписвания	-	-	(3 918)	(3 918)
Други движения	53	-	24	76
Брутна балансова стойност към 31 декември 2019	232 360	-	-	232 360
Загуба от обезценка към 31 декември 2019	(45)	-	-	(45)
Балансова стойност към 31 декември 2019	232 315	-	-	232 315

	Фаза 1 12- месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Балансова стойност преди обезценка – Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа				
Брутна балансова стойност към 31 декември 2018	256 806	-	-	256 806
Изменение в брутната балансова стойност	47 518	-	-	47 518
Увеличение за периода	304 324	-	-	304 324
Намаление през периода	(256 806)	-	-	(256 806)
Брутна балансова стойност към 31 декември 2019	304 324	-	-	304 324
Загуба от обезценка към 31 декември 2019	(1 094)	-	-	(1 094)
Балансова стойност към 31 декември 2019	303 230	-	-	303 230

	Фаза 1 12- месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Предоставени кредити и аванси на клиенти по амортизирана стойност				
Брутна балансова стойност към 31 декември 2018	2 249 771	125 086	199 527	2 574 384
Изменение в бруtnата балансова стойност	249 487	(92 135)	46 980	204 332
– Трансфер към Фаза 1	50 643	(49 860)	(783)	-
– Трансфер към Фаза 2	(27 744)	28 645	(901)	-
– Трансфер към Фаза 3	(30 684)	(1 715)	32 399	-
– Увеличение, дължащо се на изменение в кредитния риск	1 486	105	359	1 950
– Намаление, дължащо се на изменение в кредитния риск	(341 577)	(70 770)	(2 181)	(414 528)
– Увеличение, дължащо се на първоначално създадени или закупени активи	732 024	2 506	25 968	760 498
– Изменение в рисковите параметри	(134 661)	(1 046)	(7 881)	(143 588)
- Намаление, дължащо се на отписване поради несъбираемост	-	-	(1 743)	(1 743)
- Намаление, дължащо се на отписване поради прехвърляне	-	-	(36 517)	(36 517)
- Корекция лихвен доход	-	-	(2 567)	(2 567)
- Валутни разлики и други корекции	-	-	272	272
Брутна балансова стойност към 31 декември 2019	2 499 258	32 951	205 952	2 738 161
Загуба от обезценка към 31 декември 2019	(11 046)	(801)	(67 940)	(79 787)
Балансова стойност към 31 декември 2019	2 488 212	32 150	138 012	2 658 374
	Фаза 1	Фаза 2	Фаза 3	
Балансова стойност преди обезценка –	12-	ОКЗ за	ОКЗ за	
Инвестиции в дългови ценни книжа по	месечни	целия	целия	
амортизирана стойност	ОКЗ	срок	срок	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Брутна балансова стойност към 31 декември 2018	296 650	-	-	296 650
Изменение в бруtnата балансова стойност	60 578	-	-	60 578
Увеличение за периода	285 890	-	-	285 890
Намаление през периода	(225 312)	-	-	(225 312)
Брутна балансова стойност към 31 декември 2019	357 228	-	-	357 228
Загуба от обезценка към 31 декември 2019	(674)	-	-	(674)
Балансова стойност към 31 декември 2019	356 554	-	-	356 554
	Фаза 1	Фаза 2	Фаза 3	
Балансова стойност преди обезценка –	12-	ОКЗ за	ОКЗ за	
Инвестиции в дългови ценни книжа по	месечни	целия	целия	
справедлива стойност през ДВД	ОКЗ	срок	срок	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Брутна балансова стойност към 31 декември 2018	503 891	-	-	503 891
Изменение в бруtnата балансова стойност	63 682	-	-	63 682
Увеличение за периода	322 036	-	-	322 036
Намаление за периода	(258 354)	-	-	(258 354)
Брутна балансова стойност към 31 декември 2019	567 573	-	-	567 573
Загуба от обезценка към 31 декември 2019	(3 179)	-	-	(3 179)

Кредитни ангажименти	Фаза 1	Фаза 2	Фаза 3	Общо
	12-месечни ОКЗ	ОКЗ за целия срок	ОКЗ за целия срок	
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Обща сума на кредитните ангажименти към 31 декември 2018	179 391	401	423	180 214
Изменение в стойността на кредитните ангажименти	59 189	(51)	(260)	58 878
Увеличение за периода	107 201	133	94	107 428
Намаление през периода	(48 012)	(184)	(354)	(48 550)
Други движения	(279)	(11)	290	-
Обща сума на кредитните ангажименти към 31 декември 2019	238 301	339	453	239 092
Провизии за очаквани загуби към 31 декември 2019	(1 035)	(4)	(46)	(1 086)

Договори за финансови гаранции	Фаза 1	Фаза 2	Фаза 3	Общо
	12-месечни ОКЗ	ОКЗ за целия срок	ОКЗ за целия срок	
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Обща сума на гаранциите към 31 декември 2018	52 651	-	-	52 651
Изменение в брутната балансова стойност	5 422	43	-	5 465
Увеличение за периода	20 543	121	-	20 664
Намаление през периода	(15 121)	(78)	-	(15 199)
Обща сума на гаранциите към 31 декември 2019	58 073	43	-	58 116
Провизии за очаквани загуби към 31 декември 2019	(15)	(2)	-	(17)

Загуба от обезценка по вид актив	2019		2018	
	хил. лв.		хил. лв.	
Предоставени кредити и аванси на банки по амортизирана стойност		(45)	(4 054)	
Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа		(1 094)	(208)	
Предоставени кредити и аванси на клиенти по амортизирана стойност		(79 787)	(114 934)	
Инвестиции в дългови ценни книжа по амортизирана стойност		(674)	(411)	
Инвестиции в дългови ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход		(3 179)	(1 706)	
		(84 779)	(121 313)	

Предоставени кредити и аванси на клиенти	2019	Загуба от обезценка	2018	Загуба от обезценка
	Брутна балансова стойност		Брутна балансова стойност	
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
0-29 дни	2 445 050	(11 651)	2 341 177	(32 657)
30-59 дни	107 773	(738)	30 425	(531)
60-89 дни	3 949	(143)	4 334	(252)
90-180 дни	9 965	(948)	2 134	(752)
Повече от 181 дни	171 424	(66 307)	196 314	(80 742)
Общо	2 738 161	(79 787)	2 574 384	(114 934)

Предоставените кредити и аванси на клиенти по амортизирана стойност	2019		2018	
	хил. лв.		хил. лв.	
Предоставените кредити и аванси на клиенти по амортизирана стойност	2 738 161		2 574 384	
Намалени с обезценка за несъбираемост		(79 787)		(114 934)
Общо предоставени кредити и аванси на клиенти	2 658 374		2 459 450	

	31.12.2019			31.12.2018		
	Брутна балансова стойност хил. лв.	Обезценка за очаквани кредитни загуби хил. лв.	Балансова стойност хил. лв.	Брутна балансова стойност хил. лв.	Обезценка за очаквани кредитни загуби хил. лв.	Балансова стойност хил. лв.
Банкиране на дребно						
Ипотечни кредити	563 284	(1 731)	561 553	448 119	(740)	447 379
Потребителски кредити	541 201	(9 796)	531 405	512 788	(9 260)	503 528
Кредитни карти	24 549	(2 043)	22 506	25 256	(1 528)	23 728
Други	2 679	(2 267)	412	9 266	(8 626)	640
Общо банкиране на дребно	1 131 713	(15 837)	1 115 876	995 429	(20 154)	975 275
Корпоративно кредитиране	1 606 448	(63 950)	1 542 498	1 578 955	(94 780)	1 484 175
Общо	2 738 161	(79 787)	2 658 374	2 574 384	(114 934)	2 459 450

	2019			2018	
	фаза 1	фаза 2	фаза 3	Общо	Общо
Предоставени кредити и аванси на банки по амортизирана стойност	12-месечни ОКЗ хил. лв.	ОКЗ за целия срок хил. лв.	ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.	Общо хил. лв.
<i>Категория</i>	232 360	-	-	232 360	232 772
Общо брутна балансова стойност	232 360	-	-	232 360	232 772
Загуба от обезценка	(45)	-	-	(45)	(4 054)
Балансова стойност	232 315	-	-	232 315	228 718

	2019			2018	
	фаза 1	фаза 2	фаза 3	Общо	Общо
Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа	12-месечни ОКЗ хил. лв.	ОКЗ за целия срок хил. лв.	ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.	Общо хил. лв.
<i>Категория</i>	304 324	-	-	304 324	256 806
Общо брутна балансова стойност	304 324	-	-	304 324	256 806
Загуба от обезценка	(1 094)	-	-	(1 094)	(208)
Балансова стойност	303 230	-	-	303 230	256 598

	2019			2018	
	фаза 1	фаза 2	фаза 3	Общо	Общо
Предоставени кредити и аванси на клиенти по амортизирана стойност	12-месечни ОКЗ хил. лв.	ОКЗ за целия срок хил. лв.	ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.	Общо хил. лв.
<i>Категория</i>	2 499 258	32 951	205 952	2 738 161	2 574 384
Общо брутна балансова стойност	2 499 258	32 951	205 952	2 738 161	2 574 384
Загуба от обезценка	(11 046)	(801)	(67 940)	(79 787)	(114 934)
Балансова стойност	2 488 212	32 150	138 012	2 658 374	2 459 450

Инвестиции в дългови ценни книжа по амортизирана стойност	фаза 1 12-месечни ОКЗ хил. лв.	2019		фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.	2018
		фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.			Общо хил. лв.
<i>Категория</i>	357 229	-	-	-	357 229	296 650
Общо брутна балансова стойност	357 229	-	-	-	357 229	296 650
Загуба от обезценка	(675)	-	-	-	(675)	(411)
Балансова стойност	356 554	-	-	-	356 554	296 239

Инвестиции в дългови ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	фаза 1 12-месечни ОКЗ хил. лв.	2019		фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.	2018
		фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.			Общо хил. лв.
<i>Категория</i>	567 573	-	-	-	567 573	503 891
Общо брутна балансова стойност	567 573	-	-	-	567 573	503 891
Загуба от обезценка	(3 179)	-	-	-	(3 179)	(1 706)

Кредитни ангажменти	фаза 1 12-месечни ОКЗ хил. лв.	2019		фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.	2018
		фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.			Общо хил. лв.
<i>Категория</i>	238 301	339	453	239 093	180 214	
Общо брутна балансова стойност	238 301	339	453	239 093	180 214	
Провизии за очаквани загуби	(1 035)	(4)	(46)	(1 085)	(402)	

Договори за финансови гаранции	фаза 1 12-месечни ОКЗ хил. лв.	2019		фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.	2018
		фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.			Общо хил. лв.
<i>Категория</i>	58 073	43	-	58 116	52 651	
Общо брутна балансова стойност	58 073	43	-	58 116	52 651	
Провизии за очаквани загуби	(15)	(2)	-	(17)	(21)	

Рискът от концентрация представлява възможността от загуба поради неправилна диверсификация на експозиции към клиенти, групи свързани клиенти, клиенти от един и същ икономически отрасъл или географска област.

Таблиците по-долу представят разрез на концентрациите на различните категории активи на Групата по региони и по икономически сектори.

Предоставени кредити и аванси на банки по амортизирана стойност	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Концентрация по сектор		
Централни банки	2 180	926
Български търговски банки	57 598	54 002
Чуждестранни търговски банки	172 582	177 844
Общо	232 360	232 722
Концентрация по регион		
Европа	228 493	230 430
Америка	406	2 286
Азия	3 461	56
Общо	232 360	232 722
Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Корпоративни:	304 324	256 806
Строителство	38 188	31 036
Търговия и финанси	202 874	176 983
Транспорт и комуникации	20 571	13 104
Други	42 691	35 683
Общо	304 324	256 806
Концентрация по региони		
Европа	304 324	256 806
Общо	304 324	256 806
Инвестиции в дългови ценни книжа по амортизирана стойност	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Концентрация по сектор		
Държави	308 066	262 611
Банки	38 267	26 075
Корпоративни:		
Търговия и финанси	10 896	7 964
Общо	357 229	296 650
Концентрация по региони		
Европа	347 579	296 650
Азия	9 650	-
Общо	357 229	296 650
Инвестиции в дългови ценни книжа, оценявани по справедлива стойност през Друг всеобхватен доход	2019 хил. лв.	2018 хил. лв.
Концентрация по сектор		
Държави	449 076	415 896
Корпоративни:	102 202	76 060
Строителство	10 118	9 635
Промишленост	16 772	19 351
Търговия и финанси	63 225	43 765
Други	12 087	3 309

Инвестиции в дългови ценни книжа, оценявани по справедлива стойност през Друг всеобхватен доход	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Общо	551 278	491 956
Концентрация по региони		
Европа	551 278	491 956
Общо	551 278	491 956

Концентрация на кредитния риск

Предоставени кредити и аванси на клиенти по амортизирана стойност	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Концентрация по сектор		
Банкиране на дребно:	1 131 713	995 429
Ипотечни	563 284	448 119
Потребителски	541 201	512 788
Кредитни карти	24 549	25 256
Други	2 679	9 266
Корпоративни:	1 606 448	1 578 955
Селско и горско стопанство	90 506	74 865
Промишленост	46 300	46 366
Строителство	464 402	396 181
Търговия и финанси	747 574	795 279
Транспорт и комуникации	145 111	130 396
Други	112 555	135 868
Общо	2 738 161	2 574 384
Концентрация по региони		
Европа	2 738 092	2 573 648
Америка	5	733
Близкия изток и Африка	64	3
Общо	2 738 161	2 574 384

Кредитни ангажименти	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Концентрация по сектор		
Банкиране на дребно:	53 562	53 011
Ипотечни	1 374	823
Потребителски	10 837	10 376
Кредитни карти	41 351	41 812
Корпоративни:	185 531	127 204
Селско и горско стопанство	14 437	3 684
Промишленост	910	1057
Строителство	37 443	42 517
Търговия и финанси	123 641	73 500
Транспорт и комуникации	3 537	2 257
Други	5 563	4 189
Общо	239 093	180 215
Концентрация по региони		
Европа	239 059	180 177
Америка	34	34
Близкия изток и Африка	-	4

Общо	239 093	180 215
Договори за финансови гаранции	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Концентрация по сектор		
Банкиране на дребно	162	238
Други	162	238
Корпоративни:	57 954	52 413
Селско и горско стопанство	992	3 625
Промисленост	10 640	10 512
Строителство	8 932	6 806
Търговия и финанси	24 100	19 892
Транспорт и комуникации	7 918	4 697
Други	5 371	6 881
Общо	58 116	52 651
Концентрация по региони		
Европа	58 116	52 651
Общо	58 116	52 651

Кредитни експозиции с мерки за реструктуриране

Като експозиции с мерки по реструктуриране Групата приема кредитни експозиции, по които са изменени първоначалните условия на договора, предизвикани от влошаване на финансовото състояние на длъжника, водещо до невъзможност да се изплати в срок пълния размер на дълга и които отстъпки Групата не би дала при други обстоятелства.

Измененията в първоначалните условия на договора във връзка с прилагане на мерките за реструктуриране могат да включват:

- Отлагане или разсрочване на плащането на главница, лихви или, където е приложимо, на такси, което води до намаление на размера на финансовото задължение;
- Частично или цялостно рефинансиране на договор за проблемен дълг, което се разрешава единствено когато длъжникът изпитва финансови затруднения;
- Пълно или частично отписване на дълг, което отписване води до намаление на размера на финансовото задължение;
- Изменение, включващо погасявания в резултат на придобиване от страна на Групата на обезпечение, се третира като мярка за реструктуриране, когато длъжникът изпитва финансови затруднения;
- Предоставени отстъпки на длъжник, който е в неизпълнение преди предоставянето на отстъпките;
- Намаление на лихвения процент по договора, с изключение на промяна в договорения лихвен процент, породена от промените в пазарните лихвени нива.

Информацията относно експозициите с мерки за реструктуриране е както следва:

2019	Корпоративни клиенти хил. лв.	Физически лица хил. лв.
Стойност преди обезценка	112 411	1 959
Обезценка	(38 551)	(639)
Стойност след обезценка	73 860	1 320
2018	Корпоративни клиенти хил. лв.	Физически лица хил. лв.

Стойност преди обезценка	89 430	1 497
Обезценка	(40 617)	(595)
Стойност след обезценка	<u>48 813</u>	<u>902</u>

Обезпечения по предоставени кредити

Жилищни ипотечни кредити на физически лица

Таблицата по-долу представя балансовата стойност на предоставените жилищни ипотечни кредити на физически лица според коефициент на обезпеченост (loan-to-value). Коефициентът се изчислява като съотношение на брутната стойност на кредитната експозиция към стойността на обезпечението. Стойността на обезпечението по жилищните ипотечни кредити се определя при отпускане на кредита и се обновява при настъпили съществени промени в цените на жилищния пазар.

Коефициент на обезпеченост (loan-to-value)	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
По-малко от 50%	121 631	90 214
От 50% до 75%	215 708	168 349
От 75% до 90%	161 425	126 867
От 90% до 100%	7 253	13 132
Над 100%	3 403	5 563
Общо	<u>509 420</u>	<u>404 125</u>

Предоставени кредити на юридически лица

По отношение на кредитите, предоставени на юридически лица, Групата определя като най-подходящ показател за рисковата изложеност кредитоспособността на всеки отделен клиент. За това и Групата е възприела подход за индивидуална кредитна оценка и тестване за обезценка на кредити, предоставени на предприятия. За да гарантира допълнителна сигурност, освен регулярното наблюдаване на финансовото състояние на предприятията кредитополучатели, Групата изисква да бъдат учредени и обезпечения по кредитните експозиции. Групата приема за обезпечения по кредити на юридически лица ипотечи на недвижими имоти, залог на търговско предприятие, особен залог на материални активи, както и други гаранции и права на собственост.

Групата периодично анализира и обновява стойността на обезпеченията, вземайки предвид настъпили съществени промени на пазарната среда, нормативната уредба или други настъпили обстоятелства. При наличие на понижение в стойността на обезпечението, в резултат на което Групата счита, че то не е достатъчно, Групата изисква от длъжника да бъдат учредени допълнителни обезпечения като поставя определен срок, в който допълването да бъде изпълнено.

51.5. Анализ на ликвидния риск

Ликвидният риск представлява рискът Групата да не може да погаси своите задължения. Групата посреща нуждите си от ликвидни средства като внимателно следи плащанията по погасителните планове на дългосрочните финансови задължения както и входящите и изходящи парични потоци, възникващи в хода на оперативната дейност. Нуждите от ликвидни средства се следят за различни времеви периоди - ежедневно и ежеседмично както и на базата на 30-дневни прогнози. Нуждите от ликвидни средства в дългосрочен план - за периоди от 180 и 360 дни се определят месечно. Нуждите от парични средства се сравняват със заемите на разположение, за да бъдат установени излишъци или дефицити. Този анализ определя дали заемите на разположение ще са достатъчни, за да покрият нуждите на Групата за периода. Групата държи парични наличности, за да посреща ликвидните си нужди за периоди до 30 дни. Средства за дългосрочните ликвидни нужди се осигуряват чрез заеми в съответния размер и продажба на

дългосрочни финансови активи. Към 31 декември 2019 г. падежите на договорните задължения на Групата (съдържащи лихвени плащания, където е приложимо) са обобщени както следва:

	Краткосрочни		Дългосрочни	
	До 12 месеца хил. лв.	От 2 до 5 години хил. лв.	Над 5 години хил. лв.	
Банкови и други заеми	72 646	159 015	3 496	
Задължения към свързани лица	50 512	13 394		
Задължения по лизингови договори	55 291	126 290	33 840	
Задължения към депозанти	4 150 725	1 548 067	5 049	
Депозити от банки	19 415	-	-	
Задължения по споразумения за обратно изкупуване	13 160	-	-	
Задължения по цесии	15 786	33 156	-	
Търговски и други задължения	87 871	18	-	
Деривативи	-	10 079	-	
Общо	4 465 406	1 890 019	42 385	

Към 31 декември 2018 г. падежите на договорните задължения на Групата (съдържащи лихвени плащания, където е приложимо) са обобщени както следва:

	Краткосрочни		Дългосрочни	
	До 12 месеца хил. лв.	От 2 до 5 години хил. лв.	Над 5 години хил. лв.	
Банкови и други заеми	71 853	172 013	16 035	
Задължения към свързани лица	46 785	5 598	-	
Задължения по финансов лизинг	2 146	3 562	-	
Задължения към депозанти	3 929 276	1 323 441	6 885	
Депозити от банки	14 452	-	-	
Задължения по споразумения за обратно изкупуване	13 559	-	-	
Задължения по цесии	21 898	17 954	-	
Търговски и други задължения	98 388	23 012	-	
Деривативи	-	1 272	-	
Общо	4 198 357	1 546 852	22 920	

Стойностите оповестени в този анализ на падежите на задълженията представляват недисконтираните парични потоци по договорите, които могат да се различават от балансовите стойности на задълженията към отчетната дата. Годишните лихвени плащания са в размер на 6 209 хил. лв. (2018 г.: 4 299 хил. лв.).

Политика на Групата по отношение на банковата дейност

Ликвидният риск се поражда от несъответствието между матуритетната структура на активите и пасивите и липсата на достатъчно средства, с които Групата да посреща плащания по текущи финансови пасиви, както и да осигурява финансиране на увеличението на финансовите активи, и възможните искове по задбалансови задължения.

Адекватна на дейността ликвидност се постига, ако Групата е способна да осигури достатъчно средства за тези цели, посредством увеличение на пасивите или преобразуване на активите, възможно най-бързо и при сравнително ниски разходи, чрез потенциална продажба на ликвидни активи или привличане на допълнителни средства от паричните, капиталовите или валутните пазари. Превантивната функция в управлението на ликвидния риск се изразява в поддържане на приемливо равнище на ликвидност за осигуряване защита срещу евентуални загуби при непредвидена продажба на активи. Специализираният колективен орган за управление на

ликвидността в Групата е Комитет за управление на активите и пасивите. Той провежда възприетата от ръководството на Групата политика по управление на ликвидния риск.

Количествен измерител на ликвидния риск, съобразно регулациите на БНБ и ЕБО е Отношението на ликвидно покритие – показателят LCR. Това съотношение представя превишението на ликвидния буфер (ликвидните активи) на Групата над нетните изходящи ликвидни потоци.

Отношението на ликвидно покритие на Групата към 31.12.2019 г. е в размер на 494.14% (31.12.2018 г.: 560.16%) и надвишава нормативното изискване от 100%.

Разпределението на финансовите активи и пасиви на Групата към 31 декември 2019, съобразно техния остатъчен срок е следното:

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 месеца до 1 година	От 1 година до 5 години	Над 5 години	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
ФИНАНСОВИ АКТИВИ						
Парични средства и парични салда в Централната банка	1 794 060	-	-	-	-	1 794 060
Предоставени ресурси и аванси на банки	229 396	-	-	-	2 919	232 315
Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа	97 242	155 624	50 364	-	-	303 230
Финансови активи, оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата	4 217	-	232 584	-	-	236 801
Предоставени кредити и аванси на клиенти, нетно	62 643	77 237	298 627	1 256 742	922 258	2 617 507
Финансови активи, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	2 746	-	877	247 929	316 021	567 573
Финансови активи, отчитани по амортизирана стойност	17 063	4 068	24 348	96 990	214 085	356 554
ОБЩО ФИНАНСОВИ АКТИВИ	2 207 367	236 929	606 800	1 601 661	1 455 283	6 108 040
ФИНАНСОВИ ПАСИВИ						
Депозити от банки	26 112	-	-	-	-	26 112
Получени кредити и други задължения към банки	-	162	-	-	-	162
Задължения към други депозанти	2 620 722	367 766	1 156 301	1 554 003	5 049	5 703 841
Други привлечени средства	-	778	-	-	-	778
Емитирани облигации	-	-	-	25 424	-	25 424
Провизии за задължения	-	-	1 102	-	-	1 102
Други задължения	23 355	1 559	7 016	20 076	15 862	67 868
ОБЩО ФИНАНСОВИ ПАСИВИ	2 670 189	370 265	1 164 419	1 599 503	20 911	5 825 287

Разпределението на финансовите активи и пасиви на Групата към 31 декември 2018, съобразно техния остатъчен срок е следното:

ФИНАНСОВИ АКТИВИ	До 1	От 1 до 3	От 3	От 1	Над 5	Общо
	месец	месеца	месеца	година	година	
	хил. лв.	хил. лв.	до 1	до 5	години	хил. лв.
			година	години	хил. лв.	
			хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Парични средства и парични салда в Централната банка	1 722 610	-	-	-	-	1 722 610
Предоставени ресурси и аванси на банки	202 784	-	-	25 934	-	228 718
Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа	34 741	129 535	92 322	-	-	256 598
Финансови активи, оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата	2 985	-	198 440	-	-	201 425
Предоставени кредити и аванси на клиенти, нетно	74 663	49 466	243 570	1 294 771	755 047	2 417 517
Финансови активи, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	19 671	25 146	8 960	229 219	220 895	503 891
Финансови активи, отчитани по амортизирана стойност	27 480	6 184	11 224	52 138	199 213	296 239
ОБЩО ФИНАНСОВИ АКТИВИ	2 084 934	210 331	554 516	1 602 062	1 175 155	5 626 998
ФИНАНСОВИ ПАСИВИ						
Депозити от банки	40 299	-	-	-	-	40 299
Получени кредити и други задължения към банки	954	4	6	165	-	1 129
Задължения към други депозанти	2 378 177	369 509	1 161 499	1 343 422	6 995	5 259 602
Други привлечени средства	-	-	-	778	-	778
Емитирани облигации	-	-	-	25 343	-	25 343
Други задължения	11 279	-	109	455	461	12 304
ОБЩО ФИНАНСОВИ ПАСИВИ	2 430 709	369 513	1 161 614	1 370 163	7 456	5 339 455

Финансовите пасиви на Групата са формирани основно от привлечени средства от други депозанти – депозити на физически и юридически лица.

В таблиците по-горе част от привлечените средства по разплащателни сметки без остатъчен матуритет в размер на 1 538 187 хил. лв. към 31 декември 2019 (2018 г: 1 335 422 хил. лв.) е представена в диапазона от 1 година до 5 години, тъй като Групата счита тази наличност за надежден дългосрочен ресурс на база на среднодневната наличност по тези сметки през 2019 и 2018 година.

Финансовите активи като средство за управление на ликвидния риск

При оценяването и управлението на ликвидния риск Групата отчита очакваните парични потоци от финансови инструменти по-специално наличните парични средства и търговски вземания. Наличните парични ресурси и търговски и други вземания надвишават значително текущите нужди от изходящ паричен поток. Съгласно сключените договори всички парични потоци от търговски и други вземания са дължими в срок до 1 година.

52. Оценяване по справедлива стойност

52.1. Оценяване по справедлива стойност на финансови инструменти

Финансовите активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в консолидирания финансов отчет за финансовото състояние, са групирани в три нива съобразно йерархията на справедливата стойност.

Тази йерархия се определя въз основа на значимостта на входящата информация, използвана при определянето на справедливата стойност на финансовите активи и пасиви, както следва:

- 1 ниво: пазарни цени (некоригирани) на активни пазари за идентични активи или пасиви;
- 2 ниво: входяща информация, различна от пазарни цени, включени на ниво 1, която може да бъде наблюдавана по отношение на даден актив или пасив, или пряко (т. е. като цени) или косвено (т. е. на база на цените); и
- 3 ниво: входяща информация за даден актив или пасив, която не е базирана на наблюдавани пазарни данни.

Даден финансов актив или пасив се класифицира на най-ниското ниво на значима входяща информация, използвана за определянето на справедливата му стойност.

31 декември 2019 г.	Ниво 1 хил. лв.	Ниво 2 хил. лв.	Ниво 3 хил. лв.	Общо хил. лв.
Активи				
Финансовите активи, оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата	1 301 444	190 161	434 815	1 926 420
Капиталови инструменти по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	24 037	755	47 826	72 618
Дългови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	526 201	7 975	5	534 181
Общо активи	1 851 682	198 891	482 646	2 533 219
Пасиви				
Деривативни финансови инструменти	-	10 079	-	10 079
Общо пасиви	-	10 079	-	10 079
31 декември 2018 г.	Ниво 1 хил. лв.	Ниво 2 хил. лв.	Ниво 3 хил. лв.	Общо хил. лв.
Активи				
Финансовите активи, оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата	1 142 974	172 170	369 934	1 685 078
Капиталови инструменти по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	12 912	9 776	48 295	70 983
Дългови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	383 542	-	39 374	422 916
Общо активи	1 539 428	181 946	457 603	2 178 977
Пасиви				
Деривативни финансови инструменти	-	1 272	-	1 272
Общо пасиви	-	1 272	-	1 272

През отчетните периоди не е имало трансфери между нива 1 и 2.

Определяне на справедливата стойност

Методите и техниките за оценяване, използвани при определянето на справедливата стойност, не са променени в сравнение с предходния отчетен период.

а) борсово търгувани ценни книжа и облигации

Всички пазарно търгувани акции са представени в български лева и са публично търгувани на Българска фондова борса, София. Справедливите стойности са били определени на база на техните борсови цени-продава към отчетната дата.

б) ценни книжа и облигации, които не се търгуват борсово

Оценката по справедлива стойност се базира на наблюдавани цени на скорошни пазарни сделки с акции на подобни дружества, коригирани за специфични фактори.

в) деривативи

Когато деривативните финансови инструменти са търгувани на борсови пазари или на ликвидни извънборсови пазари, Групата използва цените при затваряне на борсовите пазари към отчетната дата. Когато деривативните финансови инструменти, които не са търгувани на активни пазари, справедливата стойност на тези договори се определя чрез използването на техники за оценка, като се използват наблюдавани пазарни данни (ниво 2).

г) заеми в лева

Справедливата стойност на заемите се определя чрез използването на техники за оценяване.

Всички значими входящи данни за модела са основани на наблюдавани пазарни цени, а именно пазарни лихвени проценти по подобни заеми с подобен риск.

52.2. Оценяване по справедлива стойност на нефинансови активи

Следната таблица представя нивата в йерархията на нефинансови активи към 31 декември 2019 г., оценявани периодично по справедлива стойност:

31 декември 2019 г.	Ниво 1 хил. лв.	Ниво 2 хил. лв.	Ниво 3 хил. лв.	Общо хил. лв.
Инвестиционни имоти:				
- земи, сгради и машини и оборудване	-	-	421 263	421 263
31 декември 2018 г.	Ниво 1 хил. лв.	Ниво 2 хил. лв.	Ниво 3 хил. лв.	Общо хил. лв.
Инвестиционни имоти:				
- земи, сгради и машини и оборудване	-	-	422 174	422 174

Справедливата стойност на недвижимите имоти на Групата е определена на базата на доклади на независими лицензирани оценители.

Земи и сгради (Ниво 3)

Земите и сградите са преоценени на 31.12.2019 г.

Началното салдо на нефинансовите активи на ниво 3 може да бъде равно с крайното им салдо към отчетната дата, както следва:

	Инвестиционни имоти хил. лв.
Салдо към 1 януари 2019 г.	422 174
Печалби или загуби, признати в печалбата или загубата:	
- промяна в справедливата стойност на инвестиционни имоти	2 501
Загуба от промяна на справедливата стойност на инвестиционни имоти	(665)
Покупки и рекласифицирани	6 810
Отписани и рекласифицирани	(9 557)

Салдо към 31 декември 2019 г.	421 263
Сума, включена в печалбата или загубата на ред „Приходи от оперативна дейност“, в резултат на нереализирани печалби или загуби от активи, държани към края на отчетния период	1 836

53. Политика и процедури за управление на капитала

Целите на Групата във връзка с управление на капитала са:

- да осигури способността на Групата да продължи да съществува като действащо предприятие; и
- да осигури адекватна рентабилност за собствениците като определя цената на продуктите и услугите си в съответствие с нивото на риска.

Групата наблюдава капитала на базата на съотношението на капитал към нетния дълг.

Групата определя капитал на основата на балансовата стойност на собствения капитал представени в отчета за финансовото състояние.

Нетният дълг се изчислява като общ дълг намален с балансовата стойност на парите и паричните еквиваленти.

Целта на Групата е да поддържа съотношението на капитал към нетен дълг в граници, които да осигуряват релевантно и консервативно съотношение на финансиране.

Групата управлява структурата на капитала и прави необходимите поправки в съответствие с промените в икономическата обстановка и рисковите характеристики на съответните активи. За да поддържа или коригира капиталовата структура, Групата може да промени сумата на дивидентите, изплащани на акционерите, да върне капитал на акционерите, да емитира нови акции или да продаде активи за да намали задълженията си.

Капиталът за представените отчетни периоди може да бъде анализиран както следва:

	2019	2018
	хил. лв.	хил. лв.
Собствен капитал	1 714 904	1 644 693
Капитал	1 714 904	1 644 693
Дълг	8 231 067	7 454 376
- Пари и парични еквиваленти	(2 136 035)	(2 045 224)
Нетен дълг	6 095 032	5 409 152
Съотношение на капитал към нетен дълг	1:3.55	1:3.29

През 2019 г. изменението на съотношението е минимално. Групата е спазила условията във връзка със своите договорни задължения включително поддържането на определени капиталови съотношения.

54. Събития след края на отчетния период

Не са възникнали значителни коригиращи и некоригиращи събития между датата на консолидирания финансов отчет и датата на одобрението му от ръководство на 27 юли 2020 г. за публикуване с изключение на посоченото по-долу некоригиращо събитие:

В началото на 2020 г. поради разпространението на нов коронавирус (Covid-19) в световен мащаб се появиха затруднения в бизнеса и икономическата дейност на редица предприятия и цели икономически отрасли. На 11.03.2020 г. Световната здравна организация обяви наличието

на пандемия от коронавирус (Covid-19). На 13.03.2020 г. Народното Събрание прие Закон за мерките и действията по време на извънредното положение в България. До 31 август 2020 г. България е в условия на извънредна епидемична обстановка. Тъй като ситуацията и предприетите мерки от държавните власти са динамични, ръководството на Групата не е в състояние да оцени влиянието на коронавирус пандемията върху бъдещото финансово състояние и резултатите от дейността, но счита, че въздействието ще доведе до волатилност на пазарни и ценови рискове, свързани с дейността на Групата, и е възможно да има съществен негативен ефект върху дейността и съответно върху финансовите резултати от дейността на Групата.

Част от предприетите мерки за ограничаване на разпространението на вируса бяха свързани със забрани за пътуване, карантина, социално дистанциране и закриване на несъществени услуги. Това предизвика значителни смущения за бизнеса по целия свят, което доведе до икономическо забавяне и оказа пряк негативен ефект върху дейността на авиокомпаниите, които ограничиха извършваните полети само до неотложни такива или свързани с доставка на товари и поща, и върху други сектори на световната икономика.

Държавните власти, в това число надзорните и регулаторните органи, предприеха действия в опит за ограничаване на негативното въздействие върху пазарите и икономиките на държавите, но въпреки това разпространението на вируса оказва силно неблагоприятно влияние върху икономическата активност, фондовите пазари, туризма, транспорта и редица други индустрии.

Степента, до която Групата ще понесе негативни ефекти зависи пряко от продължителността на тази нова непозната обстановка и мерките, които директно засягат движението на хората. Финансовите пазари следват икономическата обстановка. Намаляването на икономическата активност се отразява в прогнозите за бъдещите финансови резултати.

Банковите регулатори в Република България и в Република Северна Македония одобриха прилагането на дългови мораториуми, даващи възможност за отсрочване на задължения на клиенти, чиято дейност е повлияна от коронавирус пандемията, без това да повлиява класификацията на кредитите от гледна точка тяхното реструктуриране. Тези мораториуми са с ограничен срок на действие (до 9 месеца) и предоставят възможност на клиенти на банките, които са обслужвали своите задължения (просрочие до 90 дни) към 01.03.2020 г. (29.02.2020 г. за Северна Македония) да ползват гратисен период по плащания по кредити, с който се увеличава крайния матуритет на инструментите. Двата мораториума са съпоставими като действие и срок, но с различен обхват – в Република България, клиентите, които искат да се възползват следва изрично да изразят желанието си пред банката, докато в Република Македония гратисния период се задейства автоматично и само клиенти, които изрично искат да бъдат изключени следва да заявят това пред банките. В тази връзка Ръководството на Групата очаква обхвата на клиенти, възползващи се от тези мораториуми да е различен в двете държави – по-ограничен в България и по-масов в Северна Македония.

Ефектите за двете банки на Групата се проявяват с различна скорост – докато за дъщерната банка в Република Македония процесът е вече задействан, преговарянията ще се случат автоматично и срокът за изразяване на изричен отказ е 10 дни. Ръководството на Групата не очаква съществени изменения в нетната настояща стойност на финансовите активи, повлияни

от тези мораториуми и очаква съответен несъществен ефект върху лихвените приходи на Групата.

По-важните икономически сектори, които ще бъдат повлияни от ограничителните мерки вследствие на пандемията и към които Групата има кредитни експозиции са: туристическия сектор, строителство, търговия на едро и дребно, транспорт. Очакванията на Ръководството са негативните ефекти да отшумят след отпадането на ограниченията за движението на хора, транспортни средства и стоки, като икономическата активност се очаква да бъде положително повлияна от обявените мерки за подкрепа и заделените допълнителни държавни и европейски фондове, водещи до допълнителни публични гаранции на портфейли с вземания, допълнително безлихвено финансиране на стопански субекти и преки помощи за засегнатите компании и лица. Доколкото тези мерки ежедневно се допълват и разширяват, Ръководството на Групата не в състояние да оцени окончателния ефект върху стопанската активност, зависеща и от неизвестната към момента продължителност на въведените карантинни ограничения и степента на разхлабване, която ще последва.

Ръководството на Групата счита, че възможността на Банката да продължи функционира като действащо предприятие няма да бъде нарушена вследствие на влиянието на коронавирус пандемията върху бъдещото финансово състояние на Групата и резултатите от дейността ѝ.

Ръководството на Групата ще продължи да следи въздействието на епидемичната криза и ще предприеме всички възможни мерки за смекчаване на ефектите върху дейността на всички сегменти на Групата.

55. Одобрение на консолидирания финансов отчет

Консолидираният финансов отчет към 31 декември 2019 г. (включително сравнителната информация) е одобрен и приет от Управителния съвет на 30 юли 2020 г.